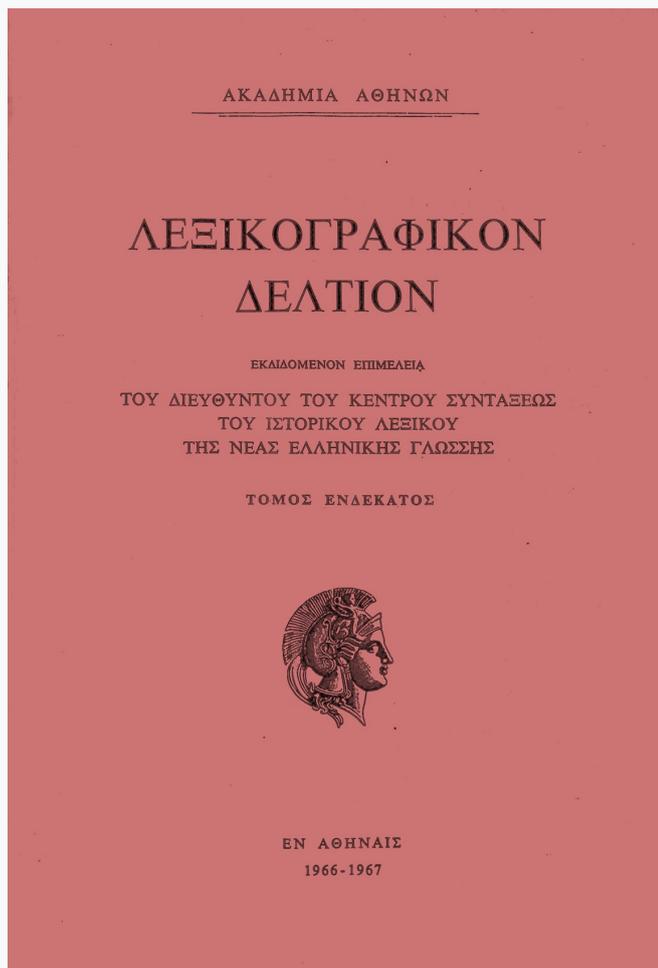

Lexicographic Bulletin

Vol 11 (1969)

Λεξικογραφικόν Δελτίον

Έκθέσεις Γλωσσικού Διαγωνισμού τῶν ἐτῶν
1964, 1966

Anastasios Karanastasis

doi: [10.12681/ld.40688](https://doi.org/10.12681/ld.40688)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ
ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ
ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1966-1967

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελίδες
<i>Σταύρου Μάνεση</i> : 'Αντικωφωτικά φαινόμενα βορείων ιδιωμάτων	3- 66
' <i>Αναστασίου Καραναστιάση</i> : 'Η ένετική επίδρασις επί τῆς έλληνικῆς ναυτικῆς καὶ ἀλιευτικῆς ὀρολογίας	67- 76
"Έκθεσις Γλωσσικοῦ διαγωνισμοῦ τοῦ ἔτους 1964	77- 88
"Έκθεσις Γλωσσικοῦ διαγωνισμοῦ τοῦ ἔτους 1966	89-114
<i>Νικολάου Κοντοσοπούλου</i> : 'Ο Γλωσσικὸς "Ατλας τῆς 'Ελλάδος καὶ τὰ σχετικὰ προβλήματα	115-133
' <i>Αναστασίου Καραναστιάση</i> : 'Η έλληνικὴ επίδρασις επί τῆς ναυτι- κῆς ὀρολογίας τῆς Τουρκίας, τῶν Βαλκανίων, τῆς Ρωσίας ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τῆς Αἰγύπτου ἐπὶ τῆς 'Ερυθρᾶς θα- λάσσης.	135-147
Πίναξ πραγμάτων	149-150
Πίναξ έλληνικῶν λέξεων	151-163
Πίναξ ξένων λέξεων	165-169
Πίναξ κυρίων ὀνομάτων	171
Πίναξ τοπωνυμίων	171-173
Résumé des articles	175-179

ΕΚΘΕΣΙΣ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1964

Εἰς τὸν διαγωνισμὸν τῆς Γλωσσικῆς Ἑταιρείας ὑπεβλήθησαν τὸ ἔτος τοῦτο δέκα ὀκτῶ ἐν συνόλῳ χειρόγραφοι συλλογαί, αἱ ὁποῖαι κατανέμονται ὡς ἑξῆς : Ἐκ Πελοποννήσου τρεῖς, ἐκ Στερεᾶς Ἑλλάδος δύο, ἐξ Ἡπείρου μία, ἐκ Δ. Θεσσαλίας μία, ἐκ Κρήτης δύο, ἐξ Ἀθηνῶν μία, ἐκ τῶν νήσων ἑξ (ἀνά μία ἐξ Ἀλοννήσου, Ἀπυράνθου Νάξου, Ζακύνθου, Μήλου, Ἐρεικούσης Κερκύρας, Ὀθωνῶν Κερκύρας). Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἀποστολεῖς, οὗτοι εἶναι : τρεῖς δημοδιδάσκαλοι, δύο καθηγηταὶ φιλολογίας, μία φιλόλογος, μία νομικός, δύο φοιτηταί, εἰς θεολόγος καὶ ὀκτῶ ἰδιῶται. Αἱ ὑποβληθεῖσαι ἐφέτος συλλογαὶ διακρίνονται κατὰ κανόνα διὰ τὴν εὐσυνειδησίαν τῶν συλλογέων καὶ τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν συμμόρφωσίν των πρὸς τὰς ὁδηγίας τῆς Ἑταιρείας, αἱ περισσότεραι δὲ τούτων ὑπεβλήθησαν ἀπὸ συλλογεῖς γνωστοὺς ἐκ προηγουμένων διαγωνισμῶν. Εἰδικώτερον αἱ ὑποβληθεῖσαι συλλογαὶ εἶναι αἱ ἑξῆς :

1. *Θανάση Παπαθανασοπούλου*, φοιτητοῦ, «Γλωσσάριον Αἰτωλικοῦ ἰδιώματος». Δύο τετράδια ἐκ σελίδων ἀντιστοιχῶς 47 καὶ 100.

Ὁ κ. Παπαθανασόπουλος εἶναι γνωστὸς καὶ ἀπὸ παλαιότερας συλλογᾶς (ἡ παροῦσα εἶναι ἡ τετάρτη τοιαύτη), ἡ κτηθεῖσα δ' ἐκ τούτων ἐμπειρία του, ὡς καὶ αἱ γραπταὶ καὶ προφορικαὶ ὁδηγίαι αἱ ὅποια τοῦ ἐδόθησαν, συνετέλεσαν ὥστε καὶ ἡ νέα του συλλογὴ νὰ πληρῆ τοὺς ὅρους τοῦ διαγωνισμοῦ. Συνεκέντρωσεν εἰς αὐτὴν σπανιωτέρας πῶς λέξεις, ὅπως τὰ σύνθετα : ἀπότριλλους, ἀποτριλλαμάρα, ἀπουξιφρένιασμα, ἀλλουφρινιά (τρέλλα), ἀντίθαμα (δεύτερον ὀκῦμα), ἀντισουφίζουμι (δίδω διέξοδον εἰς δίλημμα), ἀγριουκρουσμένους (κτυπημένος ἀπὸ «ἀγερικό»), φουλόλημα (ἡ ἀφαίρεσις τοῦ φύλου), τρισκέλι (τὸ ἀναλόγιον τῆς ἐκκλησίας) κτλ., ἡ ἀπλᾶς μὲ χαρακτηριστικὰς σημασίας, ὅπως βαθὺς (πονηρός), σαπέρας (ἄνθρωπος χωρὶς ἔρμα), χαμπεραῦς (κουτσομπόλης). Παραθέτει πάντοτε ἰδιωματικὰς φράσεις καὶ ἀποδίδει ὀρθῶς τὴν φωνητικὴν τοῦ ἰδιώματος, τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς τὴν ὁμάδα τῶν βορείων. Τὴν ἀξίαν τῆς συλλογῆς δὲν μειώνει ἡ παράλειψις τῆς ἐρμηνείας ἐλαχίστων λέξεων, ὡς σκόρητσος, λιμίνθ' (εἶδη πτηνῶν;), μ'λένια (εἶδος πτηνοῦ;), σπαρτάφ'λους (εἶδος πτηνοῦ;). Ἡ Ἐπιτροπὴ προτείνει τὴν βράβευσιν τῆς συλλογῆς, ὅα παρακαλέσῃ δὲ τὸν συλλογέα νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰς ἀνωτέρω λέξεις.

2. *Νίκου Χρ. Τσάκα*, «Πάργα - Στεριά».

Τὸ λεξιλόγιον τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Τσάκα ἐκτείνεται εἰς 173 μεγάλας σελίδας γεγραμμένας διὰ γραφομηχανῆς. Προηγεῖται σύντομος εἰσαγωγὴ (σ. 1-3), ὅπου ἀναφέρονται αἱ περιπέτειαι τῶν κατοίκων τῆς πόλεως Πάργας, αἱ ὁποῖαι, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὸ τοπικὸν λεξιλόγιον ἀφθόνων Ἰταλικῶν, Τουρκικῶν καὶ Ἀλβανικῶν λέξεων.

Ἀπὸ τὰς πρώτας σελίδας τῆς συλλογῆς ἀναφέρομεν τὰς Ἰταλικὰς λέξεις : ἀβάντα, ἀβανταδόρος, ἀβάντσο, ἀβαντσάρω, ἀβέρτος, ἀβίξο, ἀβουκάτος, ἄγαρμπος, καὶ τὰς Τουρκικὰς : ἀβτζῆς, ἀγαλίκι, ἀγιάζι, ἀγιάρι, ἀγντᾶς, ἀζάπης, ἀζᾶς, ἀιλίκι, ἀκαρέτι, ἀκμπέτ, ἀκράνης κτλ. Παρὰ τὰς ξένας ὁμοῦς ταύτας λέξεις, ὁ συλλογεὺς συνεκέντρωσε μὲ εὐσυνειδησίαν καὶ στοργὴν πολλὰς ἄλλας, σπανιώτερον ἢ οὐδόλως ἀκουομένας σήμερον, διασώζων οὕτω πολύτιμον γλωσσικὸν θησαυρόν. Τοιαῦται λέξεις εἶναι, π.χ., ἄπαστρος (ἀκάθαρτος), βγάλη (διάρροια), διασόνι (δοθιήν), ζάλαχος (προφανῶς ἐκ τοῦ σάλαχος), θράσος (εὐεξία δένδρου), καλίγια (ξύλινα καττύματα), καμπρι (προφανῶς ἐκ τοῦ κραμπί), κυγκλίδι (ἐκ τοῦ κυκλίδι), λαρώνω (ἡσυχάζω), λαττεύω (μειοῦμαι), μπολωτός (ἀπολυτός), ξόρεξο (ἐπιδόρπιον), ὄπερος (μὲ ὑγιεινὴν ὄψιν), σύσκαρο (ὀλόκληρον τὸ πλοῖον), ἀδρυός (δρυός), μιαρὸ (ποντικὸς ἢ ἄλλο τι "ἀηδὲς τὴν ὄψιν" ζῶν). Ὁ συλλογεὺς παραθέτει οἰκογενεῖας ὅλας λέξεων μετὰ τῶν παραγῶγων των, ἢ δὲ ἀναγνώρισις τῶν Ἰταλικῶν, Τουρκικῶν καὶ Ἀλβανικῶν λέξεων εἶναι κατὰ κανόνα ὀρθή. Πρόκειται περὶ σοβαρᾶς καὶ εὐσυνειδήτου ἐργασίας, δι' ἣν Ἡ Επιτροπὴ, ἐκτιμῶσα τὴν προσφορὰν τοῦ κ. Χρ. Τσάκα, προτείνει τὴν βράβευσιν ταύτης.

3. Ν. Ἡλιακοπούλου, «Λαογραφικὰ ἀνάλεκτα». Σελ. 32 μεγάλα δακτυλογραφεμένα.

Τὸ ὕλικόν προέρχεται ἐκ Μερόπης Μεσσηνίας, ἐκ Μάνης καὶ Βοιωτίας, δὲν σημειοῦται ὁμοῦς ἐκάστοτε ὁ τόπος προελεύσεως τοῦ ἀναγραφομένου γλωσσικοῦ ὕλικου καὶ τοῦτο μειώνει τὴν ἀξίαν τῆς ἐργασίας. Αἱ διηγήσεις, ἐξ ἄλλου, αἱ περιεχόμεναι εἰς τὸ χειρόγραφον, ἔχουν καταγραφῆ εἰς ὕψος λογοτεχνικὸν μᾶλλον παρὰ ἰδιωματικόν, αἱ δὲ ἐνδιαφέρουσαι λέξεις εἶναι ἐλάχισται. Ἐκ τούτων σημειοῦμεν τὰς ἐπομένας : ἀδυνασιὰ (ἢ κόρη· πβ. ἀδύνατο μέρος ἢ γυναῖκα), ἀναχρεῖα (τὰ οἰκιακὰ σκεύη), θυμωτικά (μὲ θυμόν), καπνισμένος (στενοχωρημένος), κλεφτοχωματᾶς (αὐτὸς ποὺ κλέβει στὰ σύνορα τῶν χωραφιῶν), μολιαυγίτσα (λίαν πρωί). Ὁ συλλογεὺς εἶναι φιλότιμος μὲν ἀλλ' ἄπειρος εἰς τὴν συλλογὴν γλωσσικοῦ ὕλικου, δι' ἣν Ἡ Επιτροπὴ ἐπαινεῖ τοῦτον διὰ τὴν φιλότιμον προσπάθειάν του, καὶ ἐλπίζει ὅτι, συμβουλευόμενος τὰς ὁδηγίας τῆς Ἐταιρείας, θὰ ὑποβάλλῃ προσεχῶς πληρεστέραν συλλογὴν.

4. Μ. Βλαίκου, δημοδιδασκάλου, «Γλωσσικὸ ὕλικὸ ἀπὸ τὴν Ἀλόνησσο». Χειρόγραφον τετράδιον μεγάλου σχήματος ἐκ σελ. 191.

Τὸ προσφερόμενον ὕλικόν εἶναι κατανεμημένον εἰς κεφάλαια : Τὸ σῶμα καὶ τὰ μέρη του, Τὸ σχολεῖο, Τὸ σπῆτι, Ὁ δρόμος, Καταστήματα καὶ Ἐπαγγέλματα, Συγγένεια, Χλωρίς, Τὸ χρῆμα, Τὰ νερά, Ἡ ἐκκλησία, Μέσα συγκοινωνίας, Ἀρχαί, Νυμφικὴ στολή, Ὁ χρόνος, Ἡ στεριά, Ἐπιρροήματα. Τὸ κεφάλαιον Διάφορα περιλαμβάνει σύντομον ἀλφαβητικὸν λεξιλόγιον.

Ἡ κατὰ κεφάλαια κατάταξις τοῦ ὕλικου καθιστᾷ δυσκολωτέραν τὴν διαφυγὴν λέξεων ἀνηκουσῶν εἰς αὐτὰ καὶ διὰ τοῦτο εἶναι προτιμότερα πάσης ἄλλης μεθόδου. Δὲν ἐξαντλοῦνται, ὁμοῦς, ἀτυχῶς εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ κ. Βλαίκου τὰ διάφορα κεφάλαια, οὔτε ἀναζητοῦνται αἱ οἰκογενεῖαι λέξεων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν ἀνεύρεσιν καὶ ἀποθησαύρισιν πολὺ μεγαλυτέρου ἀριθμοῦ λέξεων.

Θὰ ἡδύνατο πρὸς τούτοις ὁ συλλογεὺς νὰ παραλείψῃ ἱκανὸν ἀριθμὸν λέξεων λογίων, αἱ ὁποῖαι, καθ' ὃ περιτταί, μειώνουν τὴν ἀξίαν τῆς συλλογῆς. Τοιαῦται εἶναι, π.χ., αἱ σχετικαὶ μὲ τούτους βαθμοὺς ἀξιωματικῶν καὶ ὑπαξιωματικῶν τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, ὀνόματα ζώων (ἐλέφαντας, τίγρεις, καμηλοπαρδάλεις, ρινόκερους κτλ.), τὰς ὁποίας γνωρίζουν μὲν οἱ μαθηταὶ τοῦ σχολείου, ὄχι ὅμως ὁ ἄνθρωπος τῆς ὑπαίθρου. Λεῖπει ἐπίσης ἀριθμὸς τις ἐρμηνειῶν, τὰς ὁποίας πρέπει ν' ἀναζητήσῃ τις εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Κέντρου Συντάξεως Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, χωρὶς νὰ εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ ἐκεῖ ἐρμηνεία δὲν εἶναι διάφορος ἀπὸ τὴν εἰς τὴν Ἀλόνησον ἰσχύουσαν.

Ἀποτελεῖ, ἐν τούτοις, ἡ ἐργασία τοῦ κ. Βλαίκου ἐνδιαφέρουσαν καὶ εὐσυνείδητον συμβολὴν εἰς τὴν ἀποθησαύρισιν γλωσσικοῦ ὕλικου ἐκ τῆς μικροτέρας τῶν Βορείων Σποράδων νήσου, ὃ δὲ συλλογεὺς κατέγραψε μετὰ τῆς δεούσης ἀκριβείας τὸ περιεχόμενον τῆς συλλογῆς του.

Ἐκ τοῦ ἐνδιαφέροντος τούτου γλωσσικοῦ ὕλικου ἀποσπῶμεν ὡς χαρακτηριστικὸν παράδειγμα τὰς λέξεις *λαγκῶν'* (λαγῶν), *πρόκνα* (ἐξάνθημα τοῦ προσώπου, τὸ ἀρχαῖον *πρεκνός*), *χλές* (ὁ χυλός), *νιραγῆ* (νεραγωγός), *κοῦνος* (κῶνος), *πυξάο'* (πύξος).

Ἡ Ἐπιτροπὴ προτείνει τὴν βράβευσιν τῆς συλλογῆς.

δ. Ἀναστασίου Ἀθαν. Γούναρη, «Μία συντεχνιακὴ συνθηματικὴ γλῶσσα τῆς Δυτικῆς Θεσσαλίας. Τὰ Κουδαρίτικα τῆς Δρακοτρύπας». Σελ. μεγάλαι χειρόγραφοι 43.

Προηγεῖται ἱστορικὴ εἰσαγωγή, ἐκ τῆς ὁποίας πληροφοροῦμεθα ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου κατάγονται ἐξ Ἡπείρου, καὶ ἀκολουθεῖ ἀλφαβητικὸν γλωσσάριον περιέχον 300 περίπου λέξεις.

Ἡ σημασία τῶν συνθηματικῶν γλωσσῶν εἶναι ἤδη γνωστὴ, ὅπως γνωστὴ εἶναι καὶ ἡ ἔλλειψις μιᾶς γενικῆς μελέτης μὲ θέμα τὰς συνθηματικὰς γλώσσας, τὴν ὁποίαν συνέστησε πρὸ πολλοῦ ὁ ἀείμνηστος Μ. Τριανταφυλλίδης.

Ἐν μέγα μέρος ὅμως τοῦ λεξιλογίου, τὸ ὁποῖον προσφέρει ὁ κ. Γούναρης, εἶναι ἤδη γνωστὸν, δημοσιευθὲν παρὰ τοῦ κ. Δ. Οἰκονομίδη εἰς τὴν «Ἀθηνᾶν», τόμ. 60 (1960) 173-177, καὶ περιλαμβάνον συνθηματικὸν λεξιλόγιον τῶν κτιστῶν τοῦ Πετροβουνίου τῆς Ἡπείρου. Ὁ σημερινὸς συλλογεὺς παραλείπει 61 λέξεις ἐκ τῶν εἰς τὸ λεξιλόγιον τοῦ κ. Οἰκονομίδη περιλαμβανομένων, προσθέτει ὅμως 91 νέας λέξεις, τὰς ὁποίας ὁ τελευταῖος δὲν ἔχει ἀποθησαυρίσει. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν συμπληροῦται κατὰ τὸ δυνατόν τὸ λεξιλόγιον τῆς συνθηματικῆς γλώσσης τῶν Κουδαριτῶν, δεδομένου ὅτι τὸ σύνολον τῶν λέξεων τῶν γλωσσῶν αὐτῶν δὲν ὑπερβαίνει συνήθως κατὰ πολὺ τὰς τρεῖς ἑκατοντάδας. Ἐκ τῶν ἀναγεγραφομένων λέξεων πληροφοροῦμεθα ὅτι τὸ ρ. *γκαβιάζου* σημαίνει δέρω, *ζημιῶ*, *κόπτω*, *σφάζω*, *κρημνίζω*, *ἀσθενῶ* κτλ., τὸ ἐπίθ. *ὄρματους* σημαίνει πᾶν τὸ καλόν: *καλός*, *ώραῖος*, *τίμιος*, *δίκαιος*, *χρήσιμος*, *γλυκός*, *νόστιμος* κτλ., ἡ πολλαπλῆ δὲ σημασία ὠρισμένων λέξεων, ὡς αἱ ἄνωτέρω, εἶναι συνήθης ὅσον καὶ ἀπαραίτητος εἰς τὰς συνθηματικὰς γλώσσας, δεδομένου τοῦ πτωχοῦ τούτων λεξιλογίου.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐκτιμᾷ τὴν φιλότιμον προσπάθειαν τοῦ κ. Γούναρη, δέχεται τὴν ἐνδιαφέρουσαν συλλογὴν καὶ προτείνει τὴν βράβευσιν ταύτης.

6. Δεσποίνης Θουμανοῦ, «Λέξεις ἰδιωματικῆς τῆς ἐπαρχίας Ἀποκορώνου». Σελ. με-
γάλοι χειρόγραφοι 32.

Ἡ συλλογὴς παραθέτει σπανιτέρας πῶς χρήσεως λέξεις χωρὶς τὴν προσπάθειαν ἐτυμολογήσεως, τὴν ὁποίαν, καίτοι περιττὴν, συναντῶμεν συχνὰ εἰς ὁμοίας περιστάσεις. Παρ' ἐκάστην λέξιν σημειοῦται ὁ τόπος προελεύσεως αὐτῆς καὶ σχετικαὶ φράσεις. Σημειοῦμεν ὡς χαρακτηριστικὰς τὰς λέξεις: *μολιάζω*, μετὰ τὴν σημασίαν ἐκλέγω, *ἀντριπηδῶ*, *ἀντιπηδῶ*, κατὰ παρετυμολογίαν πρὸς τὸ ἄντρας, *ἀλετριβιδειό*, *ἐλαιοτριβεῖον*, *πιθανῶς* ἐκ παρετυμολογίας πρὸς τὸ ἀλέτρι, *ἀλεκατίζω*, τυλίσσω τὸ νῆμα εἰς τὴν ἡλακάτην, *ἀναρεσκίζει*, ἀπαρέσκει, διὰ τοῦ στερητικοῦ α, *ἀνασακκίζω*, αἶρω καὶ εἶτα κτυπῶ κατὰ γῆς τὸν σάκκον διὰ νὰ κατακαθίση τὸ περιεχόμενον του, *ἀχαμνονούσης*, ὁ ἔχων ἀδύνατον νοῦν, *βλεποφάνερα*, ὀφθαλμοφανῶς, *δασκέλουρο*, ἐκ τοῦ *διασκέλουρο*, *κυνόστομον*, *Ἴλιγας*, ἡ δίνη τοῦ ὕδατος (*Ἴλιγγος*), *σέβομαι*, *προφυλάσσομαι*, *συχῶρα*, περιφραγμένος ἀγρός, *αὐτόχλιος*, ὁ φύσει χλιαρός, *βροδέκτης*, ὁ ὀμβροδέκτης, *δρομολάτης*, ὁ πεζοπόρος, *συγόμαση*, *μαζὶ* μετὰ τὸ γομάρι, *δι'* ὁ πβ. τὸ ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 2 συλλογῇ *σύσκαρο*.

Ἡ Ἐπιτροπὴ προτείνει τὴν βράβευσιν τῆς συλλογῆς, ἡ ὁποία εἶναι ἐνδιαφέρουσα, εὐχεταὶ δὲ νὰ συνεχίσῃ ἡ συλλογὴ τὴν προσπάθειάν της διὰ τὴν ἀποθησαύρισιν καὶ ἄλλων ὁμοίων λέξεων, αἱ ὁποῖαι ἀσφαλῶς ὑπάρχουν.

7. Ἰωσήφ Δακορώνια, «Λεξικὸν τοῦ γλωσσολογικοῦ ἰδιώματος τῆς Θήρας». Σελ. τετραδίου 115.

Μετὰ τὸ κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν λεξιλόγιον, ἀκολουθοῦν 8 σελ. μετὰ τοπωνύμια καὶ τρεῖς σελ. «εἶδη σταφυλῶν καὶ συκῶν». Ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ὅτι ὁ κ. Δακορώνιας εἶναι Θεολόγος ἀνήκων εἰς τὸ καθολικὸν δόγμα, ἐξ οὗ καὶ ἡ τελεία γνώσις τῆς κατὰ τὸ δόγμα τοῦτο ἐκκλησιαστικῆς ὀρολογίας, ὡς καὶ ὅτι εἶναι γνώστης τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης. Ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται τὸ πλῆθος τῶν Ἰταλικῶν λέξεων αἱ ὁποῖαι περιέχονται εἰς τὴν συλλογὴν, ἀρκεταὶ σελίδες τῆς ὁποίας περιλαμβάνουν μόνον Ἰταλικῆς προελεύσεως λέξεις. Θὰ ἐνόμιζε μάλιστα κανεὶς, ὅτι ὁ συλλογὴς ἐπέδιδε συστηματικῶς νὰ συγκεντρώσῃ τὰς λέξεις αὐτάς, τὰς ὁποίας, ἀκολουθῶν τὴν τακτικὴν πολλῶν συλλογῶν, προσπαθεῖ συνήθως νὰ ἐτυμολογήσῃ. Ἡ προσπάθειά του ὅμως αὕτη πολλάκις ἀποτυγχάνει, διότι ὁ συλλογὴς θεωρεῖ κατὰ κανόνα τὰς ξένης προελεύσεως λέξεις ὡς προερχομένας ἐκ τῆς Γαλλικῆς ἢ Ἰταλικῆς. Οὕτω τὴν λέξιν, π.χ., *ὀλομπουτουνικός* (ὀλόκληρος), παράγει ἐκ τοῦ *ὄλο*+*buttone*, ἐνῶ τὸ β' συνθ. εἶναι τὸ Τουρκ. *butun*, ὀλόκληρος κτλ.

Εἶναι κρῖμα ὅτι ἡ Ἰταλοθηρία καὶ ἡ προσπάθεια ἐτυμολογήσεως τῶν λέξεων ἀπησχόλησαν τόσον πολὺ τὸν κ. Δακορώνιαν, διότι ἐκ τῶν ὑπολοίπων, τῶν Ἑλληνικῶν λέξεων, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνονται εἰς τὴν συλλογὴν, φαίνεται ὅτι ἠδύνατο αὕτη νὰ εἶναι πολὺ πλουσιωτέρα εἰς λέξεις Ἑλληνικὰς. Ἐκ τῶν σπανιώτερον ἀκουομένων σημερον λέξεων, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνονται εἰς αὐτὴν, σημειοῦμεν τὰς κατωτέρω:

κλινάφτης (ὁ ἔχων κεκλιμένα τὰ ὄτα), κοίτα (ξύλον ὅπου κοιτάζουν, κοιμῶνται αἱ ὄρνιθες), λακκίζω (σκάπτω — λάκκους, νοεῖται — εἰς τὸ ἀμπέλι), λάμνομαι (συνουσιάζομαι) (Πβ. Ἀριστοφ., Ἐκκλησ. 39), ξαγλῶ (ἐξαντλῶ τὸ ὕδωρ τῆς δεξαμενῆς), ξαύλιδο (ἡ ἐξωτερικὴ μικρὰ αὐλή), ὄμπα (ἡ εἴσοδος), ὄρπιση (ἡ ἐλπίδα), ὄσκιᾶ (ἡ σκιά), παγάδι (συμπαγές), πεμπάμενος (ἀπεσταλμένος), πισίτης (ὁ διάβολος, ἐκ τοῦ ὀπίσω· πβ. τὴν φρ. ὕπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ), ρυτσιπίλα (ἐρυσίπελας), σμᾶται (ὀσμίζεται), σούσπιτο (ἐσώσπιτο). Μειονέκτημα τῆς συλλογῆς ἀποτελεῖ καὶ ἡ ἔλλειψις πολλῶν ἐρμηνειῶν, ὅπως τῶν λέξεων ροζάριο, κοντυλῶ, ἀρμπουρέττα, ἀνεδοσμένο, ἄμπακος, ἀπασπρού, κτλ.

Ἡ Ἐπιτροπὴ προτείνει τὴν βράβευσιν τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Δακορώνια καὶ ἐλπίζει ὅτι, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ὑποδείξεων αὐτῆς, θὰ συνεχίσῃ αὐτός τὴν συγκέντρωσιν τοῦ γλωσσικοῦ θησαυροῦ τῆς ἰδιαιτέρας του πατρίδος καὶ θὰ ὑποβάλλῃ νέαν, πληρεστέραν αὐτὴν τὴν φορὰν, συλλογὴν.

8. Φωτίου Λίτσα, «Συλλογὴ γλωσσικοῦ ὕλικου ἐκ Βερεστιᾶς Τριφυλίας». Σελ. τετραδίου 300.

Ἡ συλλογὴ περιλαμβάνει τὰ κεφάλαια. 1. Κόττες. 2. Γουρούνια. 3. Βόδια. 4. Γάττες. 5. Γλωσσικὰ ποικίλα. Ἡ συλλογὴ τὴν ὁποίαν ὑποβάλλει ἐφέτος ὁ κ. Λίτσα, φοιτητῆς φιλολογίας, εἶναι ἡ πέμπτη κατὰ σειρὰν, τὸ γεγονός δὲ ὅτι ἅπασαι αἱ συλλογαὶ του περιέχουν γλωσσικὸν ὕλικὸν ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ πατρίδος, τοῦ χωρίου Βερεστιᾶ Τριφυλίας, δεικνύει τί δύναται νὰ ἐπιτύχῃ εἰς ἔμπειρος καὶ εὐσυνείδητος συλλογεὺς, περιορίζων τὴν προσπάθειάν του ἔστω καὶ εἰς τὴν μικρὰν του γενέτειραν. Ὁ κ. Λίτσα καταγράφει καὶ εἰς τὴν συλλογὴν του ταύτην πλῆθος λέξεων ἀναφερομένων εἰς τὰ ἀνωτέρω κεφάλαια, χωρῶν μὲ σύστημα καὶ ὑπομονὴν καὶ παραθέτων οἰκογενείας ὅλας λέξεων εἰς ἐκάστην περίστασιν, ἐρευνῶν, εἰς τὸ κεφάλαιον, π.χ., τὸ σχετικὸν μὲ τὰς ὄρνιθας, τοὺς ὄρους τοὺς σχετικούς μὲ τὴν ἡλικίαν, τὸ χρῶμα, τὸ μέγεθος, τὰ ἰδιαιτέρα γνωρίσματα κλπ. Τὸ αὐτὸ σημειώνει καὶ εἰς τὸ κεφάλαιον Βόδια, Γάττες, Γουρούνια. Εἰς τὴν ἐξάντλησιν τῶν ἐπὶ μέρος θεμάτων βοηθοῦν ἤδη τὸν συλλογέα ἡ κτηθεῖσα πείρα καὶ ἡ ἄσκησις, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του διὰ τὴν διάσωσιν τοῦ γλωσσικοῦ θησαυροῦ τῆς ἰδιαιτέρας του πατρίδος. Εἰς τὰ πολλὰ ἐξ ἄλλου παραδείγματα καὶ τὰς φράσεις, τὰς ὁποίας παραθέτει, ἀνευρίσκομεν ἐκάστοτε νέας λέξεις, μὴ σημειουμένας εἰς τὴν συλλογὴν ὡς λήμματα.

Ἡ Ἐπιτροπὴ δέχεται εὐχαρίστως καὶ τὴν νέαν συλλογὴν τοῦ κ. Λίτσα καὶ προτείνει τὴν βράβευσιν αὐτῆς.

9. Δεσποίνης Χατζιδάκη, «Γλωσσικὸν ὕλικὸν ἐκ τοῦ καθ' ἡμέραν βίου κλπ.». Σελ. μεγάλοι 63.

Ἡ συλλογὴ περιλαμβάνει «λέξεις τῆς καθημερινῆς ὁμιλίας τῶν κατοίκων Ἀθηνῶν καὶ ἄλλων μεγάλων ἀστικῶν κέντρων τῆς χώρας μας» καὶ εἶναι κατὰ τοῦτο ἐνδιαφέρουσα, ὅτι προσφέρει γλωσσικὸν ὕλικόν, τὸ ὁποῖον λείπει κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τὸ Ἀρχεῖον μας. Ἡ συλλογεὺς ὁμως, τὸ πρῶτον προσερχομένη εἰς τὸν διαγωνισμὸν τῆς Ἐταιρείας, στερεῖται εἰσέτι πείρας περὶ τὴν συλλογὴν γλωσσικοῦ ὕλικου, δι' ὃ καὶ

ἡ ἐργασία τῆς παρουσιάζει ἀρκετὰς ἀτελείας, τόσον ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν λέξεων ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὰς πολλαπλᾶς αὐτῶν σημασίας. Ἐλλείπουν, π.χ., λέξεις ὅπως ἀριστερὸς (τὰ φρονήματα), γαλαρία κτλ., ἐλλειπεῖς δὲ τὴν ἐρμηνείαν εἶναι αἱ λέξεις, π.χ., θεατρῖνος : ἠθοποιός, ὅπου παραλείπεται πᾶσα μεταφορικὴ σημασία. Νούμερο : αὐτοτελὴς σκηνὴ εἰς ἐπιθεώρησιν ἢ εἰς θέατρον ποικιλιῶν ἢ κέντρον. Ἡ λέξις ὅμως λέγεται μεταφορικῶς καὶ ἐπὶ ἀτόμου στερουμένου σοβαρότητος κτλ. Κατάλογος : πίναξ ὅπου γράφονται τὰ φαγητὰ τοῦ ἐστιατορίου. Ἡ λέξις ὅμως χρησιμοποιεῖται καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας περιπτώσεις. Βιδάνιο : μόνον ἐπὶ τῆς σημασίας ποσοστοῦ ἐπὶ κερδηθέντος ποσοῦ ὑπὲρ τῆς λέσχης. Στήλη : ἡ στήλη τῆς ἐφημερίδος καὶ οὐδὲν πλεόν. Ψιλὰ : οἱ μικροὶ τυπογραφικοὶ χαρακτῆρες. Ἀκουστικό : τὸ ἐξάρτημα τῆς τηλεφωνικῆς συσκευῆς κτλ.

Ἡ Ἐπιτροπὴ προτείνει τὴν βράβευσιν τῆς συλλογῆς διὰ τὴν προσπάθειάν τῆς καὶ ἐλπίζει ὅτι εἰς τὸ μέλλον θὰ προσφέρῃ πληρεστέραν συλλογὴν διὰ τὸν πλουτισμὸν τοῦ Ἀρχείου τοῦ Κέντρου Συντάξεως τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ.

10. Ξενοφῶντος I. Ἀναγνωστοπούλου, «Ὁ ἀργαλειός. Λαϊκὴ χειροτεχνία». Χειρόγραφοι σελίδες τετραδίου 48, δύο φωτογραφίαι καὶ ἀρκετὰ εἰκόνες. Αἱ πληροφοροφίαι ἀφοροῦν εἰς ὅλην τὴν Στερεάν Ἑλλάδα.

Αἱ ἐργασίαι αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν λαϊκὴν τέχνην εἶναι παρ' ἡμῖν ἀτυχῶς ὀλίγαι ἀκόμη, διὰ τοῦτο ἡ προσφορὰ τοῦ κ. Ἀναγνωστοπούλου εἶναι εὐπρόσδεκτος, καίτοι ἀφορῶσα μόνον εἰς ἓν ἐκ τῶν θεμάτων αὐτῆς. Εἰς τὴν μελέτην περιλαμβάνονται ἅπασαι αἱ σχετικαὶ μὲ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν πρώτων ὑλῶν τῆς ὕφαντικῆς ἐργασίαι μέχρι τῆς τοποθετήσεως τοῦ νήματος εἰς τὸν ἀργαλεῖον διὰ τὴν ὕφανσιν, ἥτοι τὸ γνέσιμον, ἡ βαφή κλπ. Ὁ συλλογεὺς εἶναι ἔμπειρος καὶ αἱ παρατιθέμεναι ἰδιωματικαὶ φράσεις ὀρθῶς ἀποδίδονται. Ἀμφιβολίας ἔχομεν ὡς πρὸς τὴν ἐρμηνείαν τῆς λέξεως δρούγα : τὸ νῆμα γιὰ ὑφάδι, τὴν ὁποίαν συναντῶμεν ἀλλαχοῦ ὑπὸ διάφορον σημασίαν. Τὸ πουργ'πόδι, ἐπίσης, ἐτυμολογεῖται ἐκ τοῦ ὑπερπόδι, ἐνῶ πρόκειται διὰ τὸ προπόδι > προυπόδι > πουργ'πόδι.

Ἡ Ἐπιτροπὴ προτείνει τὴν βράβευσιν τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Ἀναγνωστοπούλου.

11. Διαλεχτῆς Ζευγώλη - Γλέζου, «Γλωσσικὸν ὑλικὸν ἐξ Ἀπυράνθου τῆς Νάξου».
Τρία κοινὰ τετράδια μὲ σύνολον σελίδων πυκνογεγραμμένων 646.

Δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Κέντρου Συντάξεως τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ ἄλλο μέρος τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τὸ ὅποῖον τὸ γλωσσικὸν ὑλικὸν νὰ δύναται νὰ συγκριθῇ εἰς ποσότητα καὶ ἀκρίβειαν καταγραφῆς πρὸς τὸ ἐξ Ἀπυράνθου τῆς Νάξου προερχόμενον, καὶ τοῦτο χάρις εἰς τὴν κ. Ζευγώλη-Γλέζου. Θὰ ἐνόμιζε μάλιστα κανεὶς ὅτι, ἔπειτα ἀπὸ τὰ τόσα χειρόγραφα τὰ ὁποῖα ἡ συλλογεὺς ἔχει καταθέσει εἰς τὸ Ἀρχεῖον, τὸ γλωσσικὸν ὑλικὸν τῆς ἰδιαιτέρας τῆς πατρίδος εἶχεν ἐξαντληθῆ. Καὶ ὅμως, ἂν καὶ ἡ παροῦσα συλλογὴ δὲν προσφέρει γλωσσικὸν ὑλικὸν ἐξ ὀλοκλήρου νέον, ἀφοῦ σκοπὸν ἔχει νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν κατανόησιν καὶ τὴν ἐρμηνείαν τῶν δημοσιευθεισῶν ἤδη παροιμιῶν ἐξ Ἀπυράνθου, ἐν τούτοις εἶναι πολύτιμος. Καὶ τοῦτο ὄχι μόνον διὰ τὸν τεθέντα ὑπὸ τῆς συλλογῆς σκοπὸν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἰδιωματικῶν

φράσεων, αἱ ὁποῖαι τόσον ὀρθῶς καὶ τόσον ἐπακριβῶς καταγράφονται. Ἐκ τοῦ πλήθους τῶν λέξεων, τὰς ὁποίας ἀπεθησαύρισεν ἡ κ. Ζευγώλη, σημειοῦμεν τὰς μετοχὰς *λαημένο*, ἀντὶ τοῦ κοινοῦ *εἰπωμένο*, *ριχτημένο*, ἀντὶ τοῦ κοινοῦ *ριγμένο*, *θωρησμένος*, ἀντὶ *ἰδωμένος* κλπ. *Φυτρολόω* σημαίνει καταστρέφω τὸ φυτό τοῦ χωραφιοῦ, καὶ *ριφολοῶ*, καταστρέφω τὰ ἐρίφια τοῦ τσοπάνη. Ὁ Ἰούνιος, λόγῳ τῆς ἀναρτήσεως τότε τοῦ ἐρινεοῦ, λέγεται *Ἐρινιαστίης*, τὸ πλένω ἀτελῶς, λέγεται *νεροβαφτίζω*, τὸ παράσιτον τῶν φυτῶν μελίγρᾳ λέγεται *κασίδα*, κτλ.

Ἡ Ἐπιτροπὴ εὐχαριστεῖ τὴν κ. Ζευγώλη-Γλέζου διὰ τὴν νέαν τῆς συλλογὴν, τῆς ὁποίας προτείνει τὴν βράβευσιν.

12. *Γεωργίου Χ. Παγώνη*, δημοδιδασκάλου Τριοβασάλων Μήλου, «*Δημῶδες γλωσσικὸν ὑλικὸν τῆς Μήλου*». Σελ. μεγάλαι χειρόγραφοι 171.

Εἰς σύντομον πρόλογον ὁ συλλογεὺς ὑπενθυμίζει ὅτι καὶ ἄλλοτε ὑπέβλεπεν εἰς τὸν διαγωνισμὸν ἀνάλογον συλλογὴν καὶ δηλοῖ ὅτι ἐκ τῆς παρουσίας ἀπεκλείσθησαν αἱ ἐκεῖ περιληφθεῖσαι λέξεις καὶ φράσεις. Ἀπεδείχθη δὲ πράγματι ἐκ τοῦ γενομένου ἐλέγχου, ὅτι τὸ εἰς τὴν παροῦσαν συλλογὴν περιλαμβανόμενον ὑλικὸν εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου νέον. Μετὰ τὸν πρόλογον δίδονται σύντομοι πληροφορίαι περὶ τῆς ἱστορίας τῆς νήσου, περιλαμβανομένης εἰς αὐτὴν καὶ τῆς πληροφορίας περὶ ἐγκαταστάσεως εἰς τὴν Μήλον πληθυσμῶν ἐξ ἄλλων μερῶν, ἐν οἷς καὶ ἐκ Κρήτης. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐξηγεῖ καὶ τὴν ὑπαρξίν ἀρκετῶν γλωσσικῶν στοιχείων ἀπαντῶντων καὶ εἰς ἰδιώματα τῆς Κρήτης, ὡς καὶ τὴν μεγάλην σχετικῶς διαφορὰν τοῦ Μηλίου ἰδιώματος ἀπὸ τὰ τῶν ἐγγύς νήσων.

Τὸ μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν περιεχόμενον τῆς συλλογῆς διαιρεῖται εἰς ἕξ κεφάλαια. I. Τοπικαὶ λέξεις. Ἀπὸ τὸν οἰκογενειακόν, κοινωνικόν καὶ καθημερινόν βίον. II. Γνωμικά, παροιμιώδεις καὶ συμβολικαὶ ἐκφράσεις. III. Προλήψεις-δαισιμονίαι. IV. Ἔθρκα. V. Λαϊκὴ πίστις καὶ λατρεία. VI. Ψυχαγωγία (παραμῦθια, λαϊκὰ ἄσματα, λογοπαίγνια, εὐτράπελοι διηγήσεις. Ὄνόματα τῶν Μηλίων. Σχεδιαγράμματα).

Τὸ λεξιλόγιον τοῦ Μηλίου ἰδιώματος καταλαμβάνει τὰς σελίδας 13-39, περιέχει δὲ λέξεις ἐξ ὄλων τῶν κεφαλαίων τοῦ βίου μετὰ τῆς ἐρμηνείας αὐτῶν, ἀκριβοῦς καὶ ἐπιτυχοῦς συνήθως, ἀλλ' ἀτυχῶς ἀνευ φράσεων ἐρμηνευτικῶν. Ἡ ἔλλειψις αὐτῆ τῶν φράσεων ἀποτελεῖ τὴν πρώτην ἀδυναμίαν τῆς συλλογῆς. Ἡ δευτέρα εἶναι ὅτι, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω σελίδων καὶ τῶν ἐπομένων 44-71, εἰς τὰς ὁποίας περιέχονται παροιμίαι, γνωμικά καὶ παροιμιακαὶ φράσεις, κατὰ ὑποδειγματικὸν τρόπον ἐρμηνευόμεναι, αἱ ὑπόλοιποι σελίδες περιέχουν καθαρῶς λαογραφικὸν ὑλικόν, τὸ ὁποῖον ὀρθὸν θὰ ἦτο νὰ κατετίθετο κεχωρισμένως εἰς τὸ Κέντρον Ἐρεῦνης τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας (τῆς Ἀκαδημίας). Εἶναι, ἐν τούτοις, ἡ ἐργασία τοῦ κ. Παγώνη ὑποδειγματικὴ εἰς τάξιν καὶ εὐσυνείδητος καὶ τὸ εἰς τὰς ἀνωτέρω ὀλίγας σελίδας περιεχόμενον καθαρῶς γλωσσικὸν ὑλικὸν εἶναι ἐνδιαφέρον καὶ χρήσιμον διὰ τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Κέντρου Συντάξεως τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ. Χαρακτηριστικαὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν περιεχομένων λέξεων εἶναι αἱ ἐπόμεναι: *ἀγίοθος* (δοθιήν), *γαλοῦσα* (γαλάζια χάντρα γιὰ νὰ φέρνῃ γάλα ἢ —θηλάζουσα— γυναικίκα), *ἐβακιέβγα* (τὸ κατώφλι), *σῦδοιχα* (ἐν ἐπαφῇ πρὸς τὸν τοῖχον), *ἀποσκιμάχτης* (ὁ εὐρίσκων εὐκόλως δικαιολογίαν),

καούδι (τὸ βάσανον), πονερικὰ (πόνος), ρετζυβίλα (τὸ ἐρυσίπελας), πρὸς τούτοις δὲ ρίφι, ριφάδα, βγοδώνω κτλ. Ἐκ τῆς φωνητικῆς τοῦ ιδιώματος ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ τροπὴ τοῦ τιά εἰς θιά, ἡ ὁποία ἐνθυμίζει Κρητικὰ ιδιώματα: κομμάθια, μάθια, μαθιά, νυχθιά, πλούθια, σαϊθιά, σκώθια, τέθριος, φωθιά κτλ., ἀντὶ κομμάτια, μάτια, ματιά, νυχτιά, πλούτια, σαϊτιά κτλ. Σημειοῦμεν προσέτι τὸν εἰς -εύγω σχηματισμὸν τῶν ρημάτων (γυρεύγω, κοντεύγω, μαγερεύγω, μπερδεύγω, κτλ.), τὸν πληθυντικὸν θέρητα, τὸν σχημ. παλαιτὸ (ἀντὶ πάλεμα), κτλ.

Ἡ Ἐπιτροπὴ προτείνει τὴν βράβευσιν τῆς εὐσυνειδήτου ἐργασίας τοῦ κ. Παγώνη, ἐπαινεῖ τὴν προσπάθειάν του καὶ ἐλπίζει βασίμως ὅτι ὁ συλλογεὺς λίαν συντόμως, συμμορφούμενος πρὸς τὰς ὁδηγίας τῆς Ἐπιτροπῆς, θὰ ὑποβάλῃ πληρεστέραν συλλογὴν.

13. Ἀναστασίου Γ. Κατέχη, «Γλωσσικὸν ὕλικὸν ἐξ Ὁθωνῶν Κερκύρας». Σελ. τετραδίου 300.

Ἡ παροῦσα συλλογὴ τοῦ κ. Κατέχη εἶναι ἡ τρίτη κατὰ σειρὰν ὑποβαλλομένη εἰς τὸν διαγωνισμὸν τῆς Γλωσσικῆς Ἐταιρείας, ὡς δὲ καὶ αἱ προηγούμεναι δύο, οὕτω καὶ ἡ παροῦσα εἶναι ἐνδιαφέρουσα. Ἡ καταγραφή, ἐξ ἄλλου, τοῦ περιεχομένου εἰς αὐτὴν γλωσσικοῦ ὕλικου ἔχει γίνεαι συστηματικῶς, καὶ ἡ ὅλη ἐργασία δεικνύει ἔμπειρον συλλογέα. Δεδομένου δὲ ὅτι τὸ ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τοῦ Κέντρου Συντάξεως τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ ἀποθησαυρισμένον γλωσσικὸν ὕλικὸν ἐκ τῆς ὑπαίθρου τῆς περιοχῆς τῆς Κερκύρας δὲν εἶναι ἀρκετὸν, ἡ συλλογὴ καθίσταται περισσότερον εὐπρόσδεκτος.

Ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ ιδιώματος σημειοῦμεν τὸν εἰς -ίδι, -έλι καὶ -ίτσι σχηματισμὸν τῶν ὑποκοριστικῶν: ἀβωσίδι (ἄπωσις), γροθίδι, βοννίδι, δαγκαματίδι, κοπανισίδι, κλοτισίδι, κουκουμίδι, πλακωσίδι, συκαλίδι, κουτσέλι (μικρὸς κύων), κουτσορέλι, ὀψιμέλι, ποντικέλι, σ'γουβιαδέλι, τσικνιαρέλι (εἶδος ἐρῳδιῶ), βοστερίτσι (μικρὰ σάυρα), καρακαλίτσι (εἶδος πτηνοῦ), μαυρίτσα (κατάμαυρη), λευτεριδίτσι (μικρὰ πεταλούδα), κουτσουρελίτσι, τριχουλίτσι κτλ.

Ἀρκετὰ εἶναι αἱ εἰς τὴν συλλογὴν ἀπαντῶσαι παλαιότεραι λέξεις ἢ σημασίαι, ὅπως: κάλυβος (ἀχυρὼν), μούστακας (ἀρχ. μάσταξ), παπανὸς (πεπανός), βαβύλα (βομβυλιός), ζόφος (νεροποντή), σκύφος (ὁ μεθύων), φονεύω (δέρω ἀνηλεῶς) κτλ. Ἐκ τῆς φωνητικῆς τοῦ ιδιώματος σημειοῦμεν τὴν ἀλλαγὴν τῶν συμφώνων εἰς λέξεις ὅπως ἄρφα (ἄλφα), φτερούχα, -ίζω (φτερούγα), μύστα, -άζω (νύστα, -άζω) κτλ.

Περὶ τὸν νὰ σημειωθῇ ὅτι καὶ εἰς τοὺς Ὁθωνοὺς, ὅπως καὶ εἰς ὅλα τὰ Ἐπτάνησα, διασώζεται εἰς τὰ κατὰ τύπους λεξιλόγια καὶ μέγας ἀριθμὸς Ἱταλικῶν καὶ Ἐνετικῶν λέξεων, ὅπως: ἀγάντα, ἀρειδεύω, βαντιέρα, βέστα, βονόρα, γάρο, γρότα, καπονάρα, κατινάτσο, κοντοῦδο, κόβολο, νετάρω, πόντα, πορτιέρα, σκόρτσα, στόκολο, τέμπο, κτλ.

Εἰς τὰς σελίδας 200-229 τῆς συλλογῆς περιέχονται 17 δημῶδη ἄσματα, εἰς δὲ τὰς ἐπομένας δεύτερον λεξιλόγιον, ἀφηγήσεις καὶ παραμῦθια ἐπακριβῶς καταγεγραμμένα εἰς τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα.

Ἡ Ἐπιτροπὴ προτείνει τὴν βράβευσιν τῆς εὐσυνειδήτου ἐργασίας τοῦ κ. Α. Κατέχη.

14. Ἄριστ. Στ. Κατέχη, «Γλωσσικὸν ὑλικὸν ἐξ Ἑρικοῦσης Κερκύρας». Σελ. κοινοῦ τετραδίου 400.

Ἡ συλλογὴ χωρίζεται εἰς κεφάλαια : *Γιαλικά καὶ ψάρια. Ἡ βάρκα. Νηνεμία καὶ τρικυμία. Ἄνεμοι. Ναυτικὴ ὀρολογία. Ψαρικὴ τέχνη* κτλ., αἱ δὲ λέξεις ἐκάστου κεφαλαίου ἀναγράφονται κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν. Καὶ ὁ κ. Ἄριστ. Κατέχης φαίνεται ἔμπειρος συλλογεὺς, ἀκολουθεῖ δὲ εἰς τὴν ἐργασίαν του τὰς ἐντύπους ὁδηγίας τῆς Ἑταιρείας. Αἱ ἐπεξηγηματικαὶ φράσεις εἶναι ἀρκεταί, αἱ οἰκογένειαι δὲ τῶν λέξεων ἐξαντλοῦνται εἰς ἰκανὸν βαθμὸν. Ὑπὸ τὸ λῆμμα ψάρι, π.χ., ἀναγράφονται αἱ λέξεις ψαράκι, ψάρακας, ψαρούλι, ψαρακάκι, ψαράκακας, ψαρούκλα, ψαρούκλαρος, τὸ αὐτὸ δὲ σύστημα τηρεῖται εἰς ἅπαντα τὰ κεφάλαια τῆς συλλογῆς.

Χαρακτηριστικαὶ εἶναι αἱ εἰς τὴν συλλογὴν περιεχόμεναι ἀρχαιότεραι λέξεις ἀλιός, ἀντὶ τοῦ κοινοῦ ψαῖς, ἀλιεύω (ψαρεύω) καὶ ἄλιεμα (ψάρευμα), ὡς καὶ τὰ εἰς -ί, -ίτσι καὶ -έλι ὑποκοριστικά, τὰ ὁποῖα ἀφθονοῦν, παρὰ τὰ εἰς -άκι καὶ -όπουλο : Λέγεται οὕτω : βελονιδί, μενιδί, μπαρμπουνί, παλαμυδί, σαρδελί, σαβριδί, σφυριδί, τσερουλί, φασουλί, ὡς καὶ βελονιδίτσι, κολίτσι, μελανουρίτσι, περκίτσι, τριχίτσι, τρουπολιθαρίτσι, τσερουλίτσι καὶ μαριδέλι, σκιουδέλι, σκιουραδέλι, σγουβιαδέλι, ρουφιέλι, ρουφιαδέλι κλπ.

Ἡ συλλογὴ μαρτυρεῖ ἀγάπην τοῦ συλλογέως πρὸς τὴν πάτριον γλῶσσαν καὶ εὐσυνείδητον προσπάθειαν, διὰ τοῦτο ἡ Ἐπιτροπὴ προτείνει τὴν βράβευσιν τῆς.

15. Παν. Ι. Παναγούλια, φιλολόγου καθηγητοῦ, «Γλωσσάριον τῶν ἰδιοματικῶν λέξεων τῆς κοινῆς ὁμιλουμένης τῆς κωμοπόλεως Βλαχοκερασιᾶς Μαντινείας».

Τὸ χειρόγραφον ἐκτείνεται εἰς 220 μεγάλου σχήματος σελίδας πυκνογεγραμμένας καὶ περιλαμβάνει : Εἰσαγωγὴν σελ. α' - ε', Λεξιλόγιον σελ. 1-189, Μικρὸν ποιμενικὸν λεξιλόγιον σελ. 191-195, Στοιχεῖα γραμματικῆς σελ. 197-211, Λαϊκὰς διηγήσεις σελ. 213-220. Τὸ σύντομον φωνητικὸν διάγραμμα, τὸ ὁποῖον παραθέτει ὁ συλλογεὺς, ὡς καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς γραμματικῆς εἶναι χρήσιμα. Τὴν ἐργασίαν ἐξ ἄλλου τοῦ κ. Παναγούλια χαρακτηρίζει ἡ τάξις, ἡ εὐσυνειδησία καὶ ἡ συναίσθησις τῆς εὐθύνης τῶν γραφομένων, εἶναι δὲ διὰ τοῦτο εὐπρόσδεκτος, καίτοι τὸ προσφερόμενον γλωσσικὸν ὑλικὸν εἶναι κατὰ τὸ μέγιστον αὐτοῦ μέρος γνωστόν. Αἱ ἐρμηνευτικαὶ τῶν λέξεων φράσεις εἶναι ἐπαρκεῖς, ἡ δὲ ἐρμηνεία ὀρθή. Ἐκ τῶν ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος λέξεων σημειοῦμεν τὴν *βουργάω*, ὀργῶ, *ματραπουλάω*, *μεταπωλῶ*, ἐκ παρετυμολογίας πιθανῶς πρὸς τὸ μετρῶ καὶ συμφυρμῶ μετὰ τῆς προθέσεως ματὰς μετὰ, τὸ *βουνί*, ὄρος, *βρικόλος*, ἐκ συμφυρμῶ πιθανῶς τοῦ βρικόλακας καὶ βουκόλος, *λαχτίζω*, ἐκφοβίζω, *πίθιακας*, ἄσχημος, ἐκ τοῦ πίθηκος προφανῶς. Σημειοῦμεν ἀκόμη τὸν σχηματισμὸν τῶν θηλυκῶν εἰς -ω : *γγάστρω* (ἔγκυος), *Γιώργω* (Γεωργία), *κακίστρω* (κακή), *κουρνάρω* (φίλη τῆς καθαριότητος), *κλασοῦρω* (ἡ συχνὰ περδομένη), *μπαράκω* (ἡ τεκοῦσα νόθον), *μπιρμπίλω* (εὐχαρις, εὐφυής), *πλοπίθω* (ἡ ἔχουσα μεγάλους γλουτούς, πιθανῶς ἐκ τοῦ ἀπλοπίθω, με δεύτερον συνθ. τὸ ἀλβ. *bíθ*), *μπλουζούκω* (γυνὴ μεγάλωσμος) κλπ. Εἰς τὴν λ. *σακατράβαλος* ἔχομεν, προφανῶς, συμφυρμὸν τοῦ *σακάτης* + *σαράβαλο*. Σημειοῦμεν προσέτι τὴν ἀσυμφωνίαν τῆς μετοχῆς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τῆς προτάσεως εἰς φράσεις, ὅπως : *τό'χει ὄρματι-*

μένα τὸ σπίτι (ἀντὶ ἀρματωμένο), τὴν εἶχαν σφαιμένα τὴ γυναῖκα (ἀντὶ σφαγμένη). Περιτταὶ ἦσαν αἱ ἐρμηνεῖαι κοινῶν λέξεων τὰς ὁποίας παραθέτει : μάστορης (τεχνίτης), ταγάρι (σακκούλι), λελεκιοῦ (πελαργοῦ) κτλ. Ὡς πρὸς τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἀναγραφομένων λέξεων θὰ ἠδυνάμεθα νὰ σημειώσωμεν ὅτι παραλείπεται ἄλλοτε ἢ κυρία σημασία καὶ ἄλλοτε αἱ μεταφορικαί. Οὕτω, τὸ ρ. ἀμποδάω δὲν δύναται νὰ σημαίνει μόνον «προφυλάσσω ἐκ καταστροφῆς ἢ ἐκμεταλλεύσεως», οὔτε τὸ χαβούζα «ἀπεριποίητον παλαιὸν χαμόσπιτο». Τὸ λούμπα δὲν σημαίνει ἀποτυχίαν, εἰ μὴ μόνον ἐν συνεφορᾷ εἰς τὴν φράσιν πέφτω 'ς τὴ λούμπα. Δύσκολον εἶναι ἐπίσης νὰ ἀκούωνται σήμερον παρὰ τῷ λαῷ τά: δέκατος τρίτος, εἰκοστός... διπλάσιος, τριπλάσιος, δυάδα κτλ.

Ἡ Ἐπιτροπὴ, ἐκτιμῶσα τὴν συμβολὴν τοῦ κ. Παναγούλια εἰς τὴν ἀποθησαύρισην τοῦ γλωσσικοῦ πλούτου τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, προτείνει τὴν βράβευσην τῆς συλλογῆς του.

16. Χρήστου Θεοχ. Παπᾶ, «Συλλογὴ γλωσσικῆς ὕλης ἐξ Αὐλοτόπου - Σουλίου - Θεσπρωτίας». Α' μέρος. Σελ. τετραδίου 296.

Τὸ χειρόγραφον περιέχει ἐκτενὲς ποιμενικὸν λεξιλόγιον καὶ ἐν συνεχείᾳ, ἀναμίζ, ὀνοματολογίαν τοῦ ἀργαλειοῦ, ἀφηγήσεις εἰς τὸ τοπικὸν ἰδίωμα (σελ. 3-181), κατάλογον ἐντόμων μὲ ἀρκούντως λεπτομερῆ περιγραφὴν (σελ. 182-192), ὀνοματολογίαν μερῶν τοῦ οἴκου (σ. 192-197), παραμύθια (σ. 141-181, 197-199, 248-256), ὀνοματολογίαν τῶν μελῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος (σ. 199-234), φῖδια (σ. 234-238), τὸ ἀσβεστοκάμινο (σ. 238-240), ὀνόματα σκύλλων, ὀνόματα πτηνῶν, τοπωνύμια, βαφτιστικὰ ὀνόματα (σ. 241-296).

Ἐσημειώσαμεν λεπτομερέστερόν πως τὸ περιεχόμενον τῆς συλλογῆς, διὰ νὰ καταφανῆ ἢ ποικιλία τούτου, καίτοι ἡ ἐπεξεργασία τῶν ἐπὶ μέρους κεφαλαίων δὲν εἶναι πλήρης. Μειονέκτημα τῆς συλλογῆς εἶναι πρὸς τούτοις καὶ ἡ ἀταξία εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῶν διαφόρων κεφαλαίων. Αἱ λέξεις ὅμως ἀναγράφονται πιστῶς καὶ ἐρμηνεύονται ὀρθῶς, ὅλον δὲ τὸ περιεχόμενον ἀποτελεῖ εὐπρόσδεκτον προσφορὰν εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Λεξικοῦ. Σημειοῦμεν ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ ἰδιώματος λέξεων τὰς : τρουχιά, ἀντὶ τριχιά, ὁ πλάτης, ἀντὶ ἡ πλάτη, μπόγλικά, ἀντὶ μπόλικά, βίγλα, μικρὰ ὀπὴ εἰς τὴν βουτσέλαν, γιωροσ'κωμένη, ἢ προσφάτως ἐγερθεῖσα τοῦ ὕπνου, στερίδα, εἶδος πτηνοῦ, προφανῶς ἐκ τοῦ σιταρίδα, τσώπορος, ἴσως ἐκ τοῦ ἐσώπορος, τὸ τοπων. Ἑλλένικα, γνωστὸν πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἀρχαῖα ἐρεῖπια. Σημειοῦμεν ἀκόμη ὅτι εἰς τὸ ἰδίωμα χρησιμοποιεῖται διάφορον ἐκάστοτε ρῆμα πρὸς δῆλωσιν τῆς πράξεως τῆς ἀναπαραγωγῆς. Λέγεται, οὕτω, σέρουν, ἐπὶ τῶν ἀγελάδων, ἀπηδιῶνται, ἐπὶ ὄνων καὶ ἵππων, γατσεύονται, ἐπὶ τῶν γαλῶν, κοκοτεύονται ἐπὶ τῶν ὀρνίθων, πλακώνονται, ἐπὶ ἀνθρώπων, σκυλλεύονται, ἐπὶ κυνῶν.

Ἡ Ἐπιτροπὴ δέχεται εὐχαρίστως τὴν ἐργασίαν τοῦ κ. Παπᾶ καὶ προτείνει τὴν βράβευσίν της.

17. Σαράντη Α. Ἀντιόχου, «Γλωσσικὰ καὶ λαογραφικὰ ἀπὸ τῆ Ζάκυνθο». Χειρόγραφον ἐκ σελίδων μεγάλων 266.

Ἡ συλλογὴ, περιλαμβάνουσα κατὰ τὸν συλλογέα 1500 λέξεις καὶ 240 τοπωνύμια,

περιέχει «λέξεις αγροτικές και ποιμενικές ἀπὸ τὰ χωρία Μαχαιρᾶδον, Τραγάκι καὶ Ρόιδο», ὡς καὶ ὀλίγας λέξεις ἐκ τοῦ ναυτικοῦ βίου προερχομένης, ἐκ τῶν χωρίων Βολίμες. Προηγεῖται κατατοπιστικὴ εἰσαγωγή (σελ. 1-4), σύντομοι παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς φωνητικῆς (σελ. 4-7) καὶ ἐπὶ τοῦ τυπικοῦ (σελ. 7-10). Ἐκ τῶν τελευταίων τούτων πληροφοροῦμεθα ὅτι εἰς τὴν περιοχὴν τῶν χωρίων Μαχαιρᾶδον, Ρόιδο καὶ Κερὶ συναντᾶται τὸ ἀσυνίζητον τῶν συμπλεγμάτων -ια καὶ ιο, ἐνῶ τὸ φαινόμενον εἶναι ἄγνωστον εἰς τὸ ΒΑ τμήμα τῆς νήσου. Προστίθενται ἀκόμη παρατηρήσεις τινὲς περὶ προθετικῶν φωνηέντων, περὶ ἀφομοιώσεως καὶ τροπῆς συμφώνων καὶ φωνηέντων : ἀσηκῶνω, ἀπιζός (πεζός), ἀστάχυ, ἀβάτα (βάτα), ἀσημαίνω (σημαίνω), ἐπηγαίνει, ἐτότες, ἐβγαίνει, σημειοῦνται γεν. πληθυντικαὶ ὀνομάτων ὡς ἀνθρώπωνε, σπιτιῶνε, παιδιῶνε, ἀργάτωνε, ἀμπελιῶνε, πτώσις τοῦ γ (ἐπῆα, πέλαο) κτλ. Δὲν εἶναι ὅμως ὀρθὴ ἡ παρατήρησις ὅτι εἰς τὸ ἀφήκανε συνέβη τροπὴ τοῦ σ εἰς κ ἢ εἰς τὸ σκάφτω τροπὴ τοῦ β > φτ. Σημειοῦται προσέτι ὅτι ἀντικατεστάθησαν τὰ ἡχηρὰ μπ, ντ, γκ διὰ τῶν ἀήχων b, d, g εἴτε ἐν τῇ λέξει, εἴτε ἐν συνεκφορᾷ. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ἐπέκτασις τῆς καταλήξεως -οσύνη εἰς ὀνόματα ὅπως χτιστοσύνη, μαρμπερωσύνη, μαστορωσύνη, γεωργοσύνη, καλύτερωσύνη, χειροτερωσύνη κλπ., ὡς καὶ τῆς καταλήξεως -λόγος εἰς ὀνόματα ὅπως πανωλόγος, χαμωλόγος, πιτσουνολόγος, μαρμπουνολόγος, τσιχλολόγος, κριτσινολόγος κτλ., τῆς καταλήξεως -ᾶτα : σκοταδᾶτα, νεκρικᾶτα, εἰρηνικᾶτα, τῆς -ούλι : γαίδουροπούλι, νησσακούλι, τῆς -ούδι : ἀλογοῦδι, μυγοῦδι, χοροῦδι κλπ., ὡς καὶ ἡ χρῆσις τῶν ἀσυναϊρέτων ρημάτων εἰς -άω.

Ἐκ τῶν ἐνδιαφερόντων σχηματισμῶν σημειοῦμεν πρὸς τούτοις τούς : ἀμουστάκαλο, ἀντὶ ἀμούστακο, ἀναμωσύνη, ἐκ τοῦ ἀναμένω, προσμονή, ἀνάβολα, ἀντὶ ἄβολα, καπνουλιᾶς, ἢ μυρουδιὰ τοῦ καπνισμένου, λαδουλιᾶς, ἀντὶ τοῦ κοινοῦ λαδίλας, ὄσμη ἐλαίου, ὄνειριασμα, ἀντὶ ὄνειρο, ποίξια, κατὰ τὸ δείξια, ἀντὶ τοῦ κοινοῦ ποίσα, πλησιάτουρας, ὁ γείτων, πλιθάρι, ἀντὶ πιθάρι, κατὰ παρετυμολογίαν ἐκ τοῦ πλίνθος, χαφτανᾶς, λαίμαργος, ἐκ τοῦ χάφτω, χαρούδια, ψυχικὴ κατάστασις κατάλληλος διὰ χορόν, καμῶνος, ὁ ἀδιάφορος, ἐκ τοῦ ρ. καμώνομαι, ἀργαλοῦσα, ἀπὸ τὸ ἀργαλειός, ἡ ὑφάντρια, γελούδικο, τὸ παιδί πού γελά, ἐνῶ αὐτὸ πού προκαλεῖ τὸν γέλωτα λέγεται γελασάτικο. Ἡ φράσις τῆς κοινῆς λόγια τοῦ ἀέρα, ἀντικατεστάθη ἐνταῦθα διὰ τῆς λόγια τοῦ (ἀνεμο)μύλου.

Ἡ Ἐπιτροπὴ, ἐκτιμῶσα τὴν ἐργασίαν τοῦ κ. Ἀντιόχου, προτείνει τὴν βράβεισίν τῆς.

18. Ἐλένης Οὐσταμανωλάκη-Δουνδουλάκη, διδασκαλίσης τοῦ 2ου δημοτικοῦ σχολείου Ἄνω Ἀρχάνων Τεμένους. Ἡράκλειον Κρήτης. «Συλλογὴ λαογραφικοῦ ὕλικου».

Ἡ συλλογὴ τῆς κ. Οὐσταμανωλάκη-Δουνδουλάκη, βραβευθεῖσα παρὰ τοῦ Κέντρου Ἐρεῦνης τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας, τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, δὲν γίνεται δεκτὴ εἰς τὸν παρόντα διαγωνισμόν. Ἡ Ἐπιτροπὴ ὅμως ἀποδέχεται τὴν ὑποβολὴν τοῦ ἀντιγράφου τῆς συλλογῆς διὰ τὸ Ἱστορικὸν Λεξικὸν καὶ ἐκφράζει διὰ τοῦτο πρὸς τὴν συλλογέα τὰς εὐχαριστίας τῆς.

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Στ. Μάνεσης, Δικ. Βαγιακάκος, Ἀθ. Κωστάκης (Εἰσηγητῆς)

Κατ' απόφασιν τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἑταίρων ἀπενεμήθησαν εἰς τὰς ἀνωτέρω κριθείσας συλλογὰς αἱ ἐξῆς τιμητικαὶ διακρίσεις :

Α'. Βραβεῖον ἐκ δραχμῶν 3.000 εἰς τὰς συλλογὰς τῶν κ.κ. Νικ. Χρ. Τσάκα, Σαρ. Ἀ. Ἀντιόχου, Φωτ. Λίτσα, Ἀναστ. Γ. Κατέχη, Ἀριστ. Στ. Κατέχη, Παν. Ι. Παναγούλια, Ἀθανασ. Παπαθανασοπούλου καὶ τῆς κ. Διαλεχτῆς Ζευγώλη-Γλέζου.

Β'. Βραβεῖον ἐκ δραχμῶν 2.100 εἰς τὰς συλλογὰς τῶν κ.κ. Μ. Βλάικου, Γεωργ. Χ. Παγώνη καὶ Χρ. Θ. Παππᾶ.

Γ'. Βραβεῖον ἐκ δραχμῶν 1.200 εἰς τὰς συλλογὰς τοῦ κ. Ἀναστ. Α. Γούναρη καὶ τῆς κ. Δεσπ. Θυμιανοῦ.

Δ'. Βραβεῖον ἐκ δραχμῶν 1.000 εἰς τὰς συλλογὰς τῶν κ.κ. Ξενοφ. Ἀναγνωστοπούλου, Ἰωσήφ Δακορώνια καὶ τῆς κ. Δεσπ. Χατζιδάκη.

Ε'. Βραβεῖον ἐκ δραχμῶν 500 εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ κ. Νικ. Ἡλιακοπούλου.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1966

Εἰς τὸν γλωσσικὸν διαγωνισμὸν τοῦ ἔτους τούτου ὑπεβλήθησαν πρὸς κρίσιν ἔνδεκα ἐν συνόλῳ συλλογαί, ἐξ ὧν αἱ δέκα ἀντιπροσωπεύουν τὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα Αἰδηψοῦ, Αἰτωλίας, Βοῖου (Κοζάνης), Ἐρεικούσης, Καρπάθου, Κερκύρας, Λαγκαδᾶ (Θεσσαλονίκης), Μεσαρᾶς (Κρήτης), Πραμάντων (Ἰωαννίνων) καὶ Σάμου, μία δὲ εἶναι γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος, καθ' ὅσον ἀναφέρεται εἰς τοὺς κοινούς παρ' ἡμῶν ναυτικούς ὄρους.

Τὸ ὑλικὸν τῶν ἀνωτέρω συλλογῶν εἶναι ἀξιόλογον παρ' ὅλον ὅτι ἔνιοι τῶν συλλογῶν δὲν καταγράφουν μετὰ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως καὶ τὰ σχετικὰ πρὸς αὐτὴν διδασκαλικά παραδείγματα. Εἶναι ἀνάγκη νὰ τονισθῇ ὅτι τὰ παραδείγματα ἀποτελοῦν τὸ βασικὸν στοιχεῖον τῆς συλλογῆς καὶ τὸν ἀπαραίτητον ὄρον τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸν διαγωνισμὸν, διότι λέξεις ἄνευ παραδειγμάτων τῆς σημασιολογικῆς αὐτῆς χρήσεως εἶναι σκελετὸς χωρὶς σάρκα.

Εἰσηγηταὶ διὰ τὴν κρίσιν τοῦ διαγωνισμοῦ ἦσαν διὰ μὲν τὰς ἐξ πρώτας, ὡς κατωτέρω ἐκτίθεται, (1-6) συλλογὰς, ὁ κ. Δ. Βαγιακάκος, διὰ δὲ τὰς ὑπολοίπους πέντε (7-11) ὁ κ. Α. Καραναστάσης.

Αἱ εἰς ἐκάστην συλλογὴν παρατηρήσεις ἔχουν ὡς ἐξῆς :

1. Π. Ε. Σεγδίτσα, πλοίαρχου (Ο) Β. Ν. π.δ., «Οἱ κοινὸι ναυτικοὶ μας ὄροι καὶ αἱ ρωμανικαὶ γλῶσσαι», 1965, σσ. 135.

Ὁ κ. Σεγδίτσα, ἐγκρατέστατος περὶ τὰ ναυτικά, εἶναι λίαν γνωστὸς ἐκ σειρᾶς μελετῶν καὶ ἄρθρων, σχετιζομένων μὲ τὴν ναυτικὴν τέχνην, ἱστορίαν καὶ γλῶσσαν, δημοσιευθέντων εἰς τὰ κατὰ καιροὺς ναυτικὰ περιοδικὰ ἀλλὰ καὶ αὐτοτελῶς.

Διὰ μίαν τῶν μελετῶν τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον : *Κωπήρη καὶ ἱστιοφόρα πλοῖα*, Ἀθῆναι 1940 ἐπηνέθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν¹ αὐτὰ τὴν ἀρίστην ἱστορικὴν συγγραφὴν περὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ κωπήρους καὶ ἱστιοφόρου ναυτικοῦ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀτμοῦ.

Ἡ ἐργασία του ὅμως ἢ ὁποία εἶναι ἔργον ζωῆς καὶ ἔτυχεν ἐπαξίως διεθνoῦς ἀναγνωρίσεως καὶ ἐπαίνων εἶναι τὸ τρίτομον πεντάγλωσσον Λεξικὸν² (εἰς Ἀγγλικήν, Γαλλικὴν, Ἰταλικὴν, Ἰσπανικὴν καὶ Γερμανικὴν γλῶσσαν) ὑπὸ τὸν τίτλον : «Nautical Dictionary, τόμ. 1ος Maritime Terminology, Amsterdam 1965, σσ. 577, τόμ. 2ος Marine Engineering 1966, σσ. 344, τόμ. 3ος Ships and their equipment 1966, σσ. 246».

1. Πρακτικὰ Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 20 (1945), σ. 455.

2. Κριτικὴν βλ. ὑπὸ Δ. Βαγιακάκου, Ἀθῆνᾶ 68 (1965), 356-359.

Ἐλλείπει ἐκ τοῦ Λεξικοῦ τούτου ἡ ἀντίστοιχος Ἑλληνική Ὁρολογία, τὴν ὁποίαν ὁ Ὀλλανδικὸς Ἐκδοτικὸς οἶκος ἀπέκλεισεν ἐκ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκδόσεως τοῦ ἀνωτέρω Λεξικοῦ (δυστυχῶς τοῦ μνημειώδους τούτου ἔργου δὲν κατέστη δυνατὴ ἡ ἔκδοσις ἐν Ἑλλάδι), καίτοι αὕτη εἶχε συνταχθῆ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως. Ἦδη πλέον ἀναμένει κερωρισμένη νὰ ἐκτυπωθῆ ἐν Ἑλλάδι.

Ὁ κ. Σεγδίτσας καὶ παλαιότερον εἶχε δημοσιεύσει ἀξιόλογον ἐργασίαν ὑπὸ τὸν τίτλον : *Ἡ ἐπιρροή τῶν Λατινογενῶν γλωσσῶν ἐπὶ τοῦ κοινοῦ ναυτικοῦ γλωσσarioυ μας μετὰ πίνακος ἐξ 600 περίπου λέξεων μετὰ παρατηρήσεων*, Ἀθῆναι 1940, σσ. 30. Τὴν ἐργασίαν ταύτην δὲν εἶχον ὑπ' ὄψιν των οἱ *Henry* καὶ *Renée Kahane* καὶ ὁ *Andreas Tietze*¹ κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς μελέτης αὐτῶν: *The lingua Franca in the Levant*, Illinois 1958, σσ. 752.

Πλὴν ὅμως τῶν ἀνωτέρω μελετῶν καὶ ἕτερον «*Ἀλιευτικὸν καὶ Ἰχθυολογικὸν Λεξικὸν*» ἔχει συνταχθῆ ὑπὸ τοῦ κ. Σεγδίτσα καὶ ἀναμένει ἀπὸ μακροῦ χρόνου τὴν δημοσίευσίν του.

Κατόπιν λοιπὸν μιᾶς τοιαύτης καταρτίσεως καὶ ἐργασίας περὶ τὰ ναυτικὰ προσέρχεται διὰ πρώτην φοράν ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸν διαγωνισμὸν τῆς ἐν Ἀθήναις Γλωσσικῆς Ἑταιρείας μετὰ τὴν ὑπὸ τὸν ἐν ἀρχῇ τεθέντα τίτλον μελέτην του.

Αὕτη περιλαμβάνει τὰ ἐξῆς ἐπὶ μέρους τμήματα : *Εἰσαγωγὴν - Ἑλληνικὴν καὶ Ξένην Βιβλιογραφίαν - Πίνακα ναυτικῶν ὄρων*.

Ἐν τῇ *Εἰσαγωγῇ* ὁ συγγραφεὺς κάμνει μίαν ἐπισκόπησιν τῶν μέχρι σήμερον ἐργασιῶν, τῶν σχετικῶν μετὰ τὸ ναυτικὸν Ὀνοματολόγιον ὑπὸ τῶν *A. Jal*², *A. Παλάσκα - A. Κουμελά - Φ. Ἰωάννου*³, *Hesseling*⁴, *Λυκούδη*⁵, *Henry* καὶ *Renée Kahane - A. Tietze*⁶.

Εἶτα ἐξετάζει τὰ αἷτια τῆς παρεισφύσεως ὄρων ρωμανικῆς προελεύσεως εἰς τὴν κοινὴν ναυτικὴν μας γλῶσσαν. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου παρατηρεῖ ὅτι ἡ εἰσαγωγὴ λέξεων, σχετιζομένων πρὸς τὸ ναυτικὸν ἐπάγγελμα, ἤρξατο ἀπὸ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς ἰδρύσεως τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, ἠϋξήθη μετὰ τὸν 10ον αἰῶνα, ὅτε οἱ Βυζαντινοὶ Αὐτοκράτορες⁷ ἐπέτρεψαν εἰς τὰς Δημοκρατίας τῆς Δύσεως νὰ ἰδρῦσουν ἐμπορεῖα εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ συνεπληρώθη ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 15ου αἰῶνος,

1. Βλ. Κριτικὴν ὑπὸ *Δ. Βαγιακάκου*, Ἐπετηρ. Ἑταιρ. Βυζαντ. Σπουδῶν 28 (1958), 537-544.

2. *Glossaire Nautique*, Paris 1848.

3. *Ναυτικὸν Ὀνοματολόγιον*, Ἀθῆναι 1858 — *Α. Παλάσκα*, *Γαλλοελληνικὸν Λεξικὸν Ναυτικῶν ὄρων*, Ἀθῆναι 1898.

4. *Les mots maritimes empruntés par le grec aux langues romanes*, Amsterdam 1903.

5. *Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία* — καὶ *Περὶ τοῦ παρ' ἡμῖν Ναυτικοῦ Ὀνοματολογίου καὶ τῆς ἐνεστώσης θέσεως αὐτοῦ*, *Πρακτικὰ Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν*, 14 (1939), σ. 88-103.

6. *The lingua Franca in the Levant*, Illinois, 1958.

7. Ἀρχὴν ἐποίησατο ὁ Ἀλέξιος Κομνηνός (1081-1118) περὶ τοῦ ὁποίου λέγεται (Ἀλεξιάς 1, 287) «τὸ δὲ δὴ μείζον τὴν ἐμπορίαν αὐτῶν ἀξίμιον ἐποίησεν ἐν πάσαις ταῖς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν Ρωμαίων χώραις, ὥστε ἀνέτως ἐμπορεύεσθαι καὶ κατὰ τὸ αὐτοῖς βουλητόν, μήτε μὴν ὑπὲρ κομμορκίου ἢ ἐτέρας τινὸς εἰσπράξεως τῷ δημοσίῳ εἰσκομιζομένης παρέχειν ἄχρι καὶ ὀβολοῦ ἑνός, ἀλλ' ἐξω πάσης εἶναι Ρωμαϊκῆς ἐξουσίας».

μετά τὴν κατάρρευσιν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τὴν ἐξάπλωσιν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου κυρίως τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας.

Τότε, ἡ μεταξὺ Ἑλλήνων ναυτικῶν καὶ Ἑνετῶν συνεργασία ὑπῆρξε στενὴ, δι' ἣ καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ὄρων εἶναι Ἑνετικῆς (Ἰταλικῆς) ἀρχῆς, ἐλάχιστοι δὲ Γαλλικῆς ἢ Ἰσπανικῆς προελεύσεως.

Εἰς τὸ δεύτερον μέρος παραθέτει πλουσιωτάτην, μοναδικὴν ἴσως ἐν Ἑλλάδι, γνωστὴν Ναυτικὴν βιβλιογραφίαν¹, τὴν ὁποίαν, κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ πίνακος τῶν ναυτικῶν ὄρων, χρησιμοποιεῖ εὐρέως.

Ἀκολουθεῖ ὡς τρίτον μέρος, Ὁ πίναξ τῶν ναυτικῶν ὄρων, ὅστις περιλαμβάνει 1420 ὄρους, καταγεγραμμένους ἀλφαβητικῶς.

Οἱ ὄροι οὗτοι ἀναφέρονται εἰς τὸ πλοῖον, τοὺς ἀνέμους, τὸν πλοῦν, τὸ ἐμπόριον κ.λπ.

Ὁ συγγραφεὺς, γνωρίζων ἐκ πείρας τὸν ναυτικὸν βίον, ἀλλὰ καὶ χρησιμοποιῶν πλουσίαν βιβλιογραφίαν καὶ εὐρεῖαν γλωσσομάθειαν, παρουσιάζει ἕκαστον ναυτικὸν ὄρον ὑπὸ τὸν τύπον ἢ τοὺς τύπους ὑφ' οὓς συναντᾶται εἰς τὰ κείμενα, δι' ἃ ἐνίοτε καὶ ἡ ὀρθογραφία τῶν παραλλάσσει, ἔπειτα καταγράφει τὴν σημασίαν αὐτοῦ καὶ εἶτα παραθέτει τὴν ρωμανικὴν λέξιν ἐκ τῆς ὁποίας οὗτος προέκυψεν. Μετὰ ταῦτα παισιώνει τὸν ὄρον μὲ τὴν ἀνάλογον ναυτικὴν φρασεολογίαν. Οὕτω, ὅχι μόνον κυριολεκτεῖ σημασιολογικῶς, ἀλλὰ παρουσιάζει καὶ τὴν σημασιολογικὴν ἔκτασιν ἐκάστου ὄρου. Ἀποβαίνει δηλ. ἡ μελέτη αὕτη ἀξιόλογον Λεξικὸν ναυτικῶν ὄρων μὲ ἀπηκριβωμένην ναυτικὴν φρασεολογίαν.

Εἶναι φανερόν ὅτι οἱ ὄροι οὗτοι σὺν τῷ χρόνῳ θὰ λησμονηθοῦν, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἕνεκα τῆς δημιουργίας καθαρῶς ἑλληνικῶν ὄρων, κυρίως ὅμως ἕνεκα τῆς παρακμῆς τοῦ ἰστιοφόρου πλοίου καὶ τῆς ὁσημέραι ἀναπτύξεως τοῦ μηχανοκινήτου τοιοῦτου.

Ἡ συλλογὴ ἐπομένως τῶν ναυτικῶν τούτων ὄρων καθίστατο ἀναγκαία, διότι ἡ δημιουργία καὶ ἡ χρῆσις αὐτῶν ἀντιπροσωπεύουν ὅχι μόνον μίαν ἱστορικὴν περίοδον, ἀλλὰ καὶ ἓνα τομέα τῆς γλωσσικῆς δημιουργίας, ἀντίστοιχον πρὸς ἓνα τομέα τῆς ζωῆς, τὸν ναυτικὸν βίον καὶ διὰ μίαν μακρὰν χρονικὴν περίοδον.

Ἀπὸ τὸν συγγραφεῖα ἀναμένομεν ἀνάλογον ἐργασίαν διὰ τοὺς ἐν χρήσει ἐν τῷ ναυτικῷ Ἑλληνικοῦς ὄρους εἶτε ἐκ τῆς ἀρχαιότητος ἢ τοῦ Βυζαντίου διατηρηθέντας εἶτε ὑπὸ τῆς νεωτέρας γλώσσης πλασθέντας.

Διὰ τὴν ἐπιμεμημένην δὲ σύνθεσιν καὶ ἀριότητα τῆς ἀνωτέρω μελέτης, ἣτις καλύπτει σημαντικὸν γλωσσικὸν κενὸν καὶ ἀποβαίνει χρησιμωτάτη κατὰ τὴν σύνταξιν τῶν οἰκείων ἄρθρων τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῶν διαλέκτων αὐτῆς, τοῦ ἐκδιδομένου ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἢ Κριτικῆ Ἐπιτροπῆ τοῦ διαγωνισμοῦ τῆς ἐν Ἀθήναις Γλωσσικῆς Ἐταιρείας ἔκρινεν αὐτὴν ἀξίαν βραβεύσεως.

2. Μηνᾶ Κ., «Συλλογὴ γλωσσικοῦ ὕλικου ἀπὸ τὴν Κάρπαθου», σσ. 276.

Ὁ συλλογεὺς, καθηγητὴς τῆς Φιλολογίας, καταγόμενος ἐκ τῆς Καρπάθου, κατέ-

1. Ναυτικὴν βιβλιογραφίαν ἐδημοσιεύσαμεν καὶ ἡμεῖς κρίνοντες τὴν μελέτην τῶν Kahane-Tietze ἐν Ἑπετ. Ἐταιρ. Βυζ. Σπουδῶν 28 (1958), σ. 547-552.

γραψε μετά προσοχῆς σημαντικὸν καὶ πλούσιον ὕλικὸν ἐκ τῆς νήσου, ἀνερχόμενον εἰς 4500 περίπου λέξεις.

Ἐν τῷ προλόγῳ, ἀκολουθῶν τὸν Μ. Μιχαηλίδην-Νουάρον¹, καθορίζει τέσσαρας διαλεκτικὰς ζῶνας ἐν τῇ νήσῳ, ἀπὸ τὰς ὁποίας προέρχεται καὶ τὸ καταγραφὲν γλωσσικὸν ὕλικὸν τῆς παρούσης συλλογῆς, ἤτοι τὴν βόρειον (χωρία Σπόα, Μεσοχώριον), τὴν νότιον (Μενετές, Ἀρκάσα), τὴν κεντρικὴν (Ἀπέριον, Βωλάδα, Ὄθος, Πυλές) καὶ τὴν τοῦ Ἐλύμπου-Διαφάνι.

Ἡ συλλογὴ ἐν τῷ συνόλῳ παρουσιάζει ἐπιμελεημένην ἐργασίαν εἰς τὴν ὁποίαν παρατίθενται κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν τὰ λήμματα εἴτε ὑπὸ ἓνα τύπον, εἴτε ὑπὸ περισσοτέρους, βραχυγραφικῶς δὲ δηλοῦνται αἱ διαλεκτικαὶ ζῶναι καὶ ἀκολουθεῖ ἡ σημασία τῆς λέξεως.

Δυστυχῶς ὅμως ἐλάχιστα εἶναι τὰ λήμματα εἰς τὰ ὁποῖα παρέχονται διδασκαλικὰ παραδείγματα. Τοῦτο ἀποτελεῖ σημαντικὸν μειονέκτημα τῆς συλλογῆς, διότι οὔτε ἡ σημασιολογικὴ ἔκτασις τῆς λέξεως καταφαίνεται οὔτε εἶναι δυνατὴ ἢ ἐκ τῶν παραδειγμάτων ἀποθησαύρισις νέου ὕλικου, τὸ ὁποῖον αὐτομάτως παρέχεται εἰς τὰς φράσεις, οὔτε τὸ κλιτικὸν σύστημα τῆς Καρπαθιακῆς διαλέκτου διαφωτίζεται.

Διὰ τὴν φωνητικὴν τῶν ιδιωμάτων παραπέμπει εἰς ὅσα παλαιότερον ἔγραψεν ὁ Μ. Μιχαηλίδης-Νουάρος², προσθέτων μόνον ὅτι τὸ τ πρὸ τοῦ ἐν συνιζήσει φθόγγου ι (ιά) τρέπεται εἰς κ : ματιά-μακιά, τέτοια-τέκοια, νυχτιάζει-νυχκιάζει, πεισματιάρης-πεισμακιάρης κ.λπ.

Διὰ τὸ ζ ἀρκεῖται νὰ ἐπισημάνῃ τὴν προφορὰν αὐτοῦ ὡς ντζ εἰς τὸ ἰδίωμα τοῦ Ἐλύμπου καὶ νὰ ἀποσιωπήσῃ τὴν διαφορὰν τῆς προφορᾶς εἰς τὰ ἄλλα τμήματα τῆς νήσου.

Ὁ Μ. Μιχαηλίδης-Νουάρος παρετήρησεν³ ὅτι τὸ ζ προφέρεται παρὰ τοῖς Ἐλυμπίταις ὡς τζ, dz (σφάdzω, βυdzάνω), εἰς δὲ τὰ ἄλλα χωρία τῆς Καρπάθου προφέρεται ὡς διπλοῦν ζ-ζ (βυζ-ζί, ζ-ζέφω κ.λπ.), ἀργότερον ὅμως ἔγραψεν ὅτι τὸ ζ προσλαμβάνει καὶ ἔρρινον ν προσαπτόμενον εἰς τὸ τζ (ζ), ὡς χαλάντζα, γρωνίντζω, περιπαίντζω, κ.λπ.

Τὸ ὑπὸ τοῦ συλλογέως προσφερόμενον ὕλικὸν διαιρεῖται ὡς κάτωθι : I. Γενικὸ Λεξιλόγιο, σ. 3-145. II. Εἰδικὸ Λεξιλόγιο, σ. 146-263. III. Κείμενα : Α' Ὀλύμπου, σ. 264-270. Β' Βορείας ζώνης, σ. 270-272. Γ' Κεντρικῆς ζώνης, σ. 272-275. Δ' Νοτίας ζώνης, σ. 275-276.

Εἰς τὸ Εἰδικὸν Λεξιλόγιον ἀναγράφονται κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν λέξεις, ἀναγόμεναι εἰς 39 εἰδικὰ κεφάλαια, σχέσιν ἔχοντα μὲ τὴν φύσιν, τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰς διαφοροὺς αὐτοῦ ἀσχολίας.

Τὸ ἰδίωμα τῆς Καρπάθου, ἀνῆκον εἰς τὴν τάξιν τῶν νοτίων ιδιωμάτων, παρουσιάζει ἐνδιαφέρον διότι, πλὴν τῶν φωνητικῶν φαινομένων τὰ ὁποῖα ἔχει κοινὰ μετὰ

1. Δημοτικὰ τραγούδια Καρπάθου, Ἀθήναι 1928, σ. 8 κέξ. Τοῦ αὐτοῦ, Περὶ τινῶν ἐνδιαφερόντων φαινομένων τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιομάτους τῆς Καρπάθου, Ἀθηνᾶ 55 (1951), 19 κέξ.

2. Ἐνθ' ἄν.

3. Δημοτικὰ τραγούδια..., σ. 14.

τῶν ἄλλων Δωδεκανησιακῶν ἰδιωμάτων, διατηρεῖ καὶ πλῆθος ἀρχαίων λέξεων, ἰδίως τὸ τῆς κώμης Ἑλύμπου. Καὶ τοῦτο, διότι ἡ Κάρπαθος, ἕνεκα τῆς γεωγραφικῆς τῆς θέσεως, ὡς κειμένη εἰς τὸ νοτιώτατον τμήμα τοῦ Δωδεκανησιακοῦ συμπλέγματος, καὶ ἰδιαίτερος ἡ Ἑλυμπος, κειμένη εἰς τὸ βόρειον τμήμα ἐπὶ ὑψηλοῦ καὶ δυσπροσίτου μέρους, δὲν ὑπέστη μεγάλην ἐπίδρασιν τῆς Κοινῆς ὁμιλουμένης, ἀνήκουσα δὲ καὶ εἰς τὴν ζώνην τῆς Δωρικῆς διαλέκτου διατηρεῖ καὶ δωρικὰ στοιχεῖα, τινὰ τῶν ὁποίων συναντῶμεν καὶ εἰς τὴν διάλεκτον τῆς Μάνης.

Παρ' ὅλον ὅτι τὸ μέχρι σήμερον καταγραφέν ὑπὸ ἄλλων γλωσσικῶν ἐκ τῆς νήσου ὑλικὸν εἶναι ἀρκετόν, ἐν τούτοις ἀποδεικνύεται διὰ τῆς παρούσης συλλογῆς ὅτι ὑπάρχει δυνατότης συμπληρώσεως αὐτοῦ διὰ νέων συλλογῶν, ἀφοῦ ἀπλῆ σύγκρισις τοῦ καταγραφέντος ὑπὸ τοῦ Κ. Μηνᾶ ὑλικοῦ πρὸς τὸ ἐκ Καρπάθου ὑπάρχον εἰς τοὺς ἐκτυπωθέντας ἤδη τόμους τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ, ἀποδεικνύει ἔλλειψιν λημμάτων καὶ τύπων λημμάτων, τοὺς ὁποίους ἤδη ἀναγράφει ὁ Κ. Μηνᾶς. Οὕτως ἐλλείπουν τὰ : ἀγνατίντζω (ἐννοῶ, ἀντιλαμβάνομαι), ἀενά, ἡ (ἡ μὴ καλὴ καταγωγὴ), αἴστημα (αἴσθημα), ἀθ-θίολο, τὸ (λόγος), ἀκριόκορη (ἀκριβοκόρη), ἀναιστέτος (ἀνίσθητος), ἀνεκατεύγω (ἀνακατεύω), ἀνεπαύγω (ἀναπαύω), ἀνεακρονώνω (ἀναδακρυζώ), ἀπαντημός, ἀποαστῶ (ὑποβαστῶ), ἀνεκοπή (ἀνακοπή), ἀνεκατών-νω, (ἀνακατώνω), ἀνεθ-θιάλ-λω (ὁμιλῶ περὶ τινος) ἀργακειά (ἀργαπειά), ἀποσυκίντζω* (κόπτω ὄλα τὰ σῦκα), ἀρναρέα (δέρμα ἀρνίου), βοτυρέα (ὀσμὴ βουτύρου) κ.ἄ.

Ὡς πρὸς τὴν φωνητικὴν, ἐνδιαφέρον ἔχει ἡ χρῆσις τῶν ἀρχαίων διπλῶν συμφώνων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνάπτυξις νέων ἢ ὁ σχηματισμὸς νέων δι' ἀφομοίωσιν (ἀλ-λάτσω, προάλλω, θ-θηρί, ζ-ζυών-νω, σ-σωθικά, συχ-χαίρω κ.λπ).

Ἐκ τοῦ καταγραφέντος ὑλικοῦ προκύπτει ὅτι εἰς τὴν Ἑλυμπον, ὡς παρατήρησε καὶ ὁ Μ. Μιχαηλίδης-Νουάρος¹, ἔχομεν ἀσυνιζήτους τύπους εἰς -ea καὶ -ia πρὸς δήλωσιν φυτῶν, (ἀπ-πιέα, βαέα, σνκία, ἀπ-πία), ὀσμῆς (καπρουλ-λέα, ξινέα, παρουλ-λέα), πληγῆς (σφααρέα, σουβλέα, δακ-καματέα), ποσότητος (γαααρέα, φορτίον ὄνου, λιχρέα, ποσότης λιχρισθέντων σύκων κατὰ μίαν ἡμέραν, ἐσπιτέα, χερρέα, τσουκκαλέα, ριπία, σύνολον σταγόνων παρασυρομένων ὑπὸ τοῦ ἀνέμου) κ.λπ. Ἐκ τούτων ἐπέδωκαν αἱ καταλήξεις αὗται καὶ εἰς πλείστας ἄλλας λέξεις ποικίλης σημασίας, ὡς : ὀρέα (οὐρά), φορέα (φορά), ἀλακατέα (ἡλακάτη), ἀναπνέα (ἀναπνοή), χρουσαφία (ἴκτερος) κ.λπ. Ἀσυνιζήτως ἔχομεν καὶ λέξεις εἰς -έος : ἐβλεπέος (φύλαξ), ἀποκοπέος (ἐκτιμητής), τομέος (μελισσομάχαιρον).

Αἱ ἐπαφαὶ μὲ ἄλλους λαοὺς καὶ γενικώτερον αἱ ἱστορικαὶ περιπέτειαι τῆς νήσου ἀφῆκαν, ὡς εἶναι ἐπόμενον, καὶ τὰ γλωσσικὰ ἔγνη των εἰς τὴν διάλεκτον τῆς νήσου. Οὕτω, ἐκ τῆς Τουρκικῆς γλώσσης προέρχονται αἱ λέξεις : ἀτέτι (adet, συνήθεια), ἀβλαντίζω (avlandin, προσέχω), γιαρῶς (yara, πληγὴ), καντζάντι (kazanmak, κερδίζω), κερεστές (kereste, ξυλεία), κονάκι (konak, κατάλυμα), κονεύω (καταλύω), μούρκι (mülk, ἡ ἰδιοκτησία), μουστερῆς (müsteri, πελάτης), μπακ-κίρι (bakir, χαλκός), μπερικέτ-τι (bereket, ἀφθονία), σεβδῶς (sevda, ἔρωσ), σικλέτ-τι (siklet, στενοχώρια), σινάφι (csnaf, συντεχνία), σεφέρι (sefer, ταξίδι, πόλεμος) κ.ἄ.

1. Δημοτικὰ τραγούδια, σ. 10-12.

Ἐκ δὲ τῆς Ἑνετικῆς-Ἰταλικῆς ἔχομεν λέξεις ὡς αἱ : ἀλαργάρω-ἀλαργαίρω (allargare, ἀπομακρύνομαι), ἀλλαμπρατσέτ-τα (alla braccetto, μὲ συνεστραμμένους τοὺς βραχίονας), βάλλα (valle, κοιλάς, λαγκάδι, ὄρμος), βεργέττα (verghetta, ἐνώτιον), ἔξαμο (examen, μέτρον πράγματος), καπ-πάροο (caparra, ἀρραβών, προπληρωμὴ μέρους τῆς ἀξίας πράγματός τινος), καντζάρομα (caserma, κτήριον ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ), κονσέλιο (consilium, συμβούλιον), κουμούλα (cumulus, προεξοχή τοίχου), λαπάντι (limpido, καθάρως, διαυγής), λασκάρω (lascare, χαλαρώνω), μαϊνάρω (ammainare, ὑποστέλλω), μόος (modo, τρόπος), μπόμπιλ-λα (mobile, ἐπιπλα), κ.ἄ.

Ἰσχυρὰ ὅμως εἶναι ἡ Βυζαντινὴ καὶ ἡ ἀρχαία γλωσσικὴ κληρονομία. Οὕτω, ἐκ τῆς Βυζαντινῆς παραδόσεως ἔχομεν : ἀμαρτεύω (ἀμαρτάνω) ἀξινορὸν (σκαλικὸν ἐργαλεῖον). Ἦδη παρὰ Κων/νῶ Πορφυρογεννήτῳ (Ἐκθ. Βασ. Τάξ., 463) φέρεται : ἀξινορῦγια καὶ πτυάρια στιβαρὰ διὰ τῆς πότζους, παρὰ δὲ τῷ Δουκαγγίῳ ἐν λ. ἀξινάριον γράφονται τὰ ἐξῆς : δεῖ ἐπιφέρεισθαι τὸν στρατηγὸν τζαπία καὶ ἀξινορῦγια δι' ἐργασίαν σούδας. Κέλ-λος (κελλίον, cella), πραῖα (ἀγροζημία, πραῖδα, praeda, πραιτόρας ὁ ζημιώνων, praedator, πραιεύγω, praedari, ἀρπάζω, λεηλατῶ), κ.ἄ.

Ἐκ τῆς ἀρχαίας γλώσσης σημειώνων τὰ ἐξῆς : ἀβδιὰ (ἀβία, στεῖρα), ἀγλόθ-θι, λ-λόθ-θι, ἀλ-λόθ-θι, ἔλ-λοθ-θας (ὄλυνθος, σῦκον ἄωρον), ἀέλη (ἀγέλη), ἀελλοπότης (ἀελλόπους), ἀθέρα (ἀθήρ), ἀνεσκύλ-λω (ἀνασκύλλω, ἀναταράσσω), ἀνεδραμ-μά (ἀναδρομή, νυγμός), ἀρκειοῦμαι (ὀρχοῦμαι), γοιάκι (οἶαξ), ἐρέομαι (ὀρέγομαι), κοράκι (κοράκιον), κάματος, κνττάρι, (ὕστερον, πλακοῦς), κατελύω (καταστρέφω), πρόπολη (πρόπολις), τυπάρι, χρίω, χιμαίρι, ψηνὶ καὶ ἄλλα περὶ ὧν ἀλλαχοῦ θὰ σημειώσωμεν λεπτομερέστερον.

Γενικῶς, ἡ συλλογὴ εἶναι πλουσιωτάτη εἰς ἐνδιαφέρον γλωσσικὸν ὑλικὸν, καταγεγραμμένον μετὰ προσοχῆς καὶ ἀκριβείας, ὅπερ θὰ ἦτο ἔτι περισσότερον ἐνδιαφέρον καὶ διδακτικόν, ἐὰν εἰς ἐκάστην λέξιν ὁ συλλογεὺς κατέγραφε καὶ τὰ σχετικὰ διαλεκτικὰ παραδείγματα.

Παρὰ τὸ μειονέκτημα τοῦτο ἡ Ἐπιτροπὴ, ἐκτιμῶσα τὴν σημαντικὴν γλωσσικὴν προσφορὰν τοῦ συλλογέως, κρίνει τὴν ἐργασίαν του ἀξίαν βραβεύσεως.

3. Τάσου Παπαποστόλου, «Ἡ γλῶσσα τῆς περιφερείας Αἰδηψοῦ-Ἰστιαίας», σσ. 87+3.

Εἰς τὴν συλλογὴν ταύτην περιλαμβάνονται τὰ ἐξῆς τμήματα : Πρόλογος (σ. 2), Γλωσσικοὶ ἰδιωματισμοὶ (σ. 2-6), Γλωσσικοὶ λαϊκοὶ μῦθοι (σ. 6-13), Παροιμίαι (σ. 14), Ἑμμετρα (σ. 15), Λεξιλόγιον (σ. 16-17), Τοπωνύμια (σ. 78-83), Ὀνόματα, παρωνύμια, Ἐπίθετα (σ. 83-87), Συμπληρωματικὸν γλωσσάριον (σσ. 3).

Τὸ ὑλικὸν προέρχεται ἐκ τῶν χωρίων τῆς περιφερείας Αἰδηψοῦ. Ἐξ αὐτῆς τῆς Αἰδηψοῦ ἔχομεν ὑλικὸν, περιλαμβανόμενον εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 505 (1930) χειρόγραφον τοῦ Κέντρου Συντάξεως τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ, τὸ ὑποβληθὲν ὑπὸ τοῦ Μ. Κοντοστάνου¹.

1. Β. Φάβη, Ἐκθεσις γλωσσικοῦ διαγωνισμοῦ, Ἀθηνᾶ 43 (1931), 92-94.

Τὸ εἰς τὴν παροῦσαν συλλογὴν ὑλικὸν ἀντιπροσωπεύει ἀκριφῶς βόρειον ἰδίωμα, τὸ ὁποῖον ὁ συλλογεὺς ἀποδίδει μὲν φωνητικῶς μετὰ προσοχῆς, ἀλλὰ γραφικῶς οὐχὶ πάντοτε ἐπιτυχῶς.

Εἰς τὸ κεφ. τῶν γλωσσικῶν ἰδιωματισμῶν ὁ σ. προσπαθεῖ νὰ καθορίσῃ διὰ παραδειγμάτων τὰ φωνητικὰ φαινόμενα τοῦ ἰδιώματος, τὰ ἀναγόμενα εἰς τὰ ὀνόματα καὶ κυρίως εἰς τὴν κλίσιν τοῦ ρήματος. Κυρίως πρόκειται περὶ τῆς κωφώσεως τῶν ἀτόνων *o* καὶ *e* καὶ τῆς ἀποβολῆς τῶν ἀτόνων *ou* καὶ *i*. Δι' ἐπαλήθευσιν τῶν παρατηρήσεών του καὶ διὰ παροχὴν εἰκόνας τοῦ ἰδιώματος ὁ σ. καταγράφει ἕξ μύθους, δεκατέσσαρας παροιμίας καὶ ὀκτὼ στιχορρήματα. Ἐκ τῶν μύθων καταφαίνεται ἐν συνεχεῖ λόγῳ τὸ φωνητικόν, τὸ μορφολογικόν καὶ συντακτικόν τοῦ ἰδιώματος. Τὸ βάρος τῆς συλλογῆς πίπτει ἐπὶ τοῦ Λεξιλογίου, τὸ ὁποῖον ὁ σ. καταγράφει ἀλφαβητικῶς.

Μετὰ τὸν ἰδιωματικὸν τύπον τῆς λέξεως δίδεται ἡ σημασία καὶ τὸ σχετικὸν διαλεκτικὸν παράδειγμα, ὥστε ἡ μορφή τῆς ἀναγραφομένης λέξεως εἶναι πλήρης. Ὁ σ. ὑπῆρξε συνεπὴς πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ διαγωνισμοῦ καὶ παρέχει οὕτω μίαν νέαν καλὴν συλλογὴν διὰ τὴν μελέτην τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῆς Εὐβοίας.

Ἐνταῦθα θὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς ὀλίγας μόνον παρατηρήσεις.

1) Εἰς τὸ ἰδίωμα συναντᾶται πολλάκις *a* προθετικόν, οἷον : Ἄβραιά (βραγιά, πρασιά), ἀγγ'στέρα (γουστέρα), ἀγλήγουρα (γρήγορα), ἀλ'ψὸς (λειψός, ἐπὶ ἄρτου, μὴ ὑποστάντος τὴν ζύμωσιν), ἀλ'γαριά (λυγαριά), ἀράθ'μους (ράθυμος), ἀρ'βύθια (ρεβύθια), ἀχιλώνα (χελώνη) κ.ἄ.

2) Ἀνευρίσκομεν τύπους ἢ σημασίας λέξεων, μὴ ὑπάρχοντας εἰς τοὺς ἤδη ἐκτυπωθέντας τόμους τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ. Τοῦτο εἶναι πολὺ φυσικόν, διότι ὁ προφορικὸς λόγος τῆς ὑπαίθρου δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ ἀποθησαυρισθῇ πλήρως, οὕτω λέγεται : ἀβέρτ'ν' ἢ (ἀβέρτινος, ἐκ τοῦ ἀβέρτος, Ἑνετ. *averto*), γυνὴ ἐλευθερίων ἡθῶν καὶ θέσις εὐρύχωρος, ἀθαράπαγους (ἐκ Κρήτης μόνον ὁ τύπ. ἀθαράπαγος = ἀθεράπευτος), δραστήριος, ἀναβρακάτους ὁ (ἀναβρακάτος), ἐπιδέξιος, ἐρωτύλος, ἀντίσπουρου τὸ (ἀντίσπορον), ποσὸν σπόρου, ὅσον δυνατὰ νὰ δεχθῇ ὁ ἀγρὸς κατὰ τὴν καλλιέργειαν, παρεχόμενον εἰς τὸν γαιοκτήτην ὡς μόνον μίσθωμα ὑπὸ τοῦ καλλιεργητοῦ κ.ἄ.

3) Ἐκ τοῦ Λεξιλογίου καταγράφομεν ὀλίγας μόνον ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν λέξεων τοῦ ἰδιώματος. Οὕτω, ἐκ τῆς γλωρίδος ἀρχαιοπινεῖς εἶναι οἱ τύποι : ἀργιὸς ὁ, ἢ ἀγρία δρυς, τὸ ἀρχ. ἀρία δρυς, ἀρνὸς ὁ, ἄγριον σῦκον, τὸ ἀρχ. ἐρινεός, βρακανίδα ἢ, τὸ φυτὸν ράπιστρον τὸ Ἀνατολικὸν (*rapistrum orientale*) τῆς τάξ. τῶν σταυρανθῶν, ἐκ τοῦ ἀρχ. βράκανον, δρακονπιά ἢ, φυτὸν τοῦ εἴδους τῆς ἐχιδνορρίζης, ἐκ τοῦ ἀρχ. δρακόντιον, κύπιρ' ἢ (κύπερη) εἶδος βρούλου, τὸ ἀρχ. κύπειρος, κύπερος κ.ἄ.

Εὐχρηστοῦν ἐπίσης εἰς τὸ ἰδίωμα καὶ αἱ λέξεις : Ἀγκίδα ἢ, λεπτὸν ὀξύ βελονοειδὲς τεμάχιον ἀποσπώμενον ἀπὸ ξύλου, ἀρχ. ἀκίς. Ἀγκλιά ἢ, ἢ λαγηνοφόρος κολοκύνθη, ἀρχ. ἀντλία¹. Ἀδραχτους ὁ, ἢ τοῦ ὑφαντηρίου ἄτρακτος, ἐκ τοῦ Ἑλλη-

1. Πλεονα βλ. Ἱστορικὸν Λεξικὸν Ἀκαδημίας, ἐν λ.

νιστικοῦ οὐσ. ἀτράκτιον, παρ' ὃ τὸ Βυζαντ. ἄδρακτος. Ἄζα ἢ, ἢ πικρὰ γεῦσις, τὸ πικρόν : ἄζα τό 'καν'ς τοῦ φαῖ, ἄζα ἦταν' αὐτήν' ἢ 'λιά. Ἡ λ. καὶ ἐκ τῆς ἄλλης Εὐβοίας¹ καὶ δηλοῖ τὴν ἀσβόλην, τὴν καπνιάν. Τὸ πρῶτον ἐλέχθη παρ' Ὁμήρω ('Οδ. χ 184, σάκκος πεπαλαγμένον ἄζη), ἐχρησιμοποιήθη δὲ μετὰ ταῦτα μόνον ὑπὸ τοῦ Ὁππιανοῦ (ἄζα ἠελίου) καὶ εἶτα ἐξέλιπεν ἐκ τῆς γραπτῆς παραδόσεως. Ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου μαρτυρεῖται ἡ γλῶσσα : ἄζα· ἄσβολος· κόνις· παλαιότης· κόπρος ἐν ἀγγείῳ ὑπομείνασα. Ἐν ᾧ μετὰ ταῦτα ἡ λ. ἐξέλιπεν ἐν τῇ γραπτῇ παραδόσει, διασώζεται σήμερον ἐν Εὐβοίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος² μετὰ τὴν ἀρχαίαν ἢ παραπλήσιον σημασίαν. Ἀνάπαμα τό, ἢ ἀγρανάπαυσις, ἀρχ. ἀνάπαυμα. Ἀνυδρία ἢ, ἔλλειψις βροχῆς, ἀνομβρία, ἀρχ. ἀνυδρία. Ἀπόειου τό, ἢ ἀπόγειος αὔρα, ψυχρὸς ἄνεμος, ἀρχ. ἀπόγειος. Ἀπουρηχρον, ἐπὶ ζώων, γεννῶ προώρως, ἀποβάλλω, τὸ ἀρχ. ἀπορηρίπτω, λέγεται καὶ ἀπόρημα, τὸ προώρως τεχθὲν καὶ ἀπουρημέν' ἢ, ἢ προώρως γεννήσασα. Ἀρ'νάρι τό, ρινάρι, ἢ φλυαρία ἐκ τοῦ ἀρχ. ρίνη ἢ, πβ. τὸ λίμα (Λατ. lima), ἢ φλυαρία καὶ λιμάριον, φλυαρῶ. Ἀρουμή ἢ, τὸ τρέξιμον παρὰ τὸν ἄορ. ἔδραμον. Κνός, ὄκνος, ἀργός. Ἡ λ. παρὰ τὸ ἀρχ. ὄκνος, δι' ἀναλογικὸν σχηματισμὸν πρὸς τὰ εἰς-νός, πβ. καὶ τὰ ὠχρός-ὄχρος, ἰλλός-ἰλλος³. Κούτ'λας ὁ, ξύλινον βαθύ πιάττον, ἀρχ. κοτύλη καὶ κότυλος, πᾶν κοῖλον, μικρὸν ἀγγεῖον, ποτήριον : Πᾶν τὸ κοῖλον κοτύλην οἱ παλαιοὶ ('Αθην. 479Α). Ἡ λ. ἤδη εἰς τὸν Ὁμηρον ('Ιλ. Χ 494, Ὀδ. ο 312, ρ 12). Παρ' Ἀττικοῖς τοῦτο ὡς μέτρον ὑγρῶν καὶ ξηρῶν προϊόντων⁴. Ἰθαμακάς⁵ ὁ, θέσις πλήρης μικρῶν λίθων, ἢ λ. ἐκ τοῦ λίθος καὶ ἰθαμακάς, ὁ ἐκ τοῦ Ἑλληνιστικοῦ οὐσ. ἔρμαξ. Ἰσβός ὁ, (λίσβος) ἀδύνατος, ἀρρωστιάτης. Διὰ τὴν λ. ὁ Γ. Χατζιδάκις⁶ ἐσημείωσε τὰ οὐσ. λίσπος (λεῖτος) καὶ λίσφος. Λουβι τό, κέλυφος εἰς ὃ οἱ καρποὶ τῶν ὀσπρίων. Ἡ λ. ὡς ὑποκ. τοῦ ἀρχ. λοβός. Ὀργους ὁ, τὸ ὀριζόμενον εἰς ἕκαστον ἐργάτην πρὸς ἐκτέλεσιν τμήμα ἐργασίας. Ἡ λ. παρὰ τὸ ἀρχ. οὐσ. ἔργον. Παστός ὁ, τὸ ἔνδυμα μετὰ τὸ ὁποῖον ἐκάλυπτον τὴν νύμφην πρὸ τῆς μεταβάσεώς της εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐν χρήσει εἶναι ἢ φράσις : θὰ σὶ βάνου'ς τοῦ βαστό δηλ. εἰς τιμητικὴν θέσιν. Ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος παστός καὶ σήμερον καλεῖται ἡ νυμφικὴ κλίνη. Πιθανῶς ἡ σημασία αὐτὴ νὰ ὑπάρχη καὶ εἰς τὴν νῆσον, ἐξ ἧς καὶ ἡ φράσις. Τὸ ἀρχ. παστός, παστάς, νυμφικὸς θάλαμος. Πλουκός ὁ, τὸ διὰ πλέγματος κλάδων φράγμα, παρὰ τὸ ἀρχ. πλόκος, τονισθὲν εἰς πλοκός, ἀναλογικῶς πρὸς τὰ πολλὰ εἰς -ός⁷. Πουργάω ὑπηρετῶ, τὸ ἀρχ. ὑπουργῶ. Σαλός, ὁ ἀνόητος, μωρός, τὸ ἀρχ. σαλός. Σκουμαῖδα ἢ, τὸ ξηρὸν σῦκον, ἀρχ. συκομαγίς, ἐν Μάνη ὁ τύπος σ'κοπαῖδα. Στριφαγγας ὁ, παρ' ὃ καὶ στριφαγγάδ' τό, σιδηροῦν ὄργανον διὰ τοῦ ὁποῖου κατορ-

1. Β. Φάβη, Συμβολὴ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Ἡσυχίου, Ἀθηνᾶ 39 (1927), 239.

2. Ἱστορικὸν Λεξικὸν Ἀκαδημίας, ἐν λ.

3. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2, 116, σημ.

4. Πβ. Α. Βαγιακάκου, Ἀρχαῖα καὶ μεσαιωνικὰ Τοπωνύμια ἐκ Μάνης, Ἑλληνικά 15 (1957), 212-213.

5. Πβ. Κ. Ἀμαντων, Ἑτυμολογικά, Λεξικογραφικὸν Ἀρχεῖον 6 (1923), 104, καὶ Ἱστορικὸν Λεξικὸν ἐν λ. ἰθαμακάς.

6. Ἀθηνᾶ 25 (1913), 284.

7. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 2, 127.

θοῦται ὥστε τὰ δενόμενα βοσκήματα εἰς τοὺς ἀγροὺς νὰ μὴ πάσχουν ἀποπνιγμόν, ἔνεκα συστροφῆς τοῦ σχοινίου περὶ τὸν λαιμόν. Ἡ λ. καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Εὐβοίας. Ὁ τύπος παρὰ τὸ ρ. στρίβω¹, στρόφος ὁ, ἀσθένεια ζώων, συστροφή ἐντέρων, τὸ ἀρχ. οὐσ. στρόφος. Τάλαρους ὁ, δοχεῖον ὅπου τὸ πρῶτον ἀποθέτουν τὸν τυρὸν μετὰ τὴν πῆξιν. Τὸ ἀρχ. τάλαρος (κάλαθος) ἐν Ὀμήρ. Ἰλ. Σ. 568, Ὀδ. ι, 247. Χρίνου ἀλείφω, χρίσ'μου τό, ἡ ἀλοιφή, ἄλειμμα, παρὰ τὸ ἀρχ. χρίω.

Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς Βυζαντινῆς παραδόσεως διατηρεῖται γλωσσικὸν ὑλικόν, οἷον : Ἄμπακας² ὁ, ἡ λ. ἐπὶ πλησμονῆς πράγματος, ὡς ἐν τῇ φρ. : ἔφαϊ τοὺν ἄμπακα δηλ. ἔφαγε πολὺ. Ὁ τύπ. ἐκ τοῦ Ἰταλ. *abbaco*, ὁ ἐκ τοῦ Λατ. *abacus* καὶ τοῦτο ἐκ τῆς ἀρχ. Ἑλλην. ἄβαξ. Εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς διὰ τὴν ἀρίθμησιν ἐχρησιμοποιοεῖτο τὸ ἀβάκιον (σχολικὸς πίναξ)³. Ἀξάι³ τό, ἡ ἀμοιβή τοῦ μωλωθοῦ. Ἡ λ. παρὰ τὸ Βυζαντινὸν ἐξάγιον, ὁ ἐκ τοῦ Λατιν. *exagium*. Παρὰ Σουτῆδα φέρεται : στατήρ... καὶ τὸ ἐξάγιον καὶ τὸ ζύγιον. Ἡ λ. ὡς μέτρον ποικίλης χρήσεως καὶ ὑπὸ διαφόρους τύπους ἀπαντᾷ πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Βούκ'νου τό, τὸ πρησμένον, τὸ ἔχον οἴδημα (ἡ σημασία ἐλλεῖπει ἀπὸ τὸ οἰκεῖον ἄρθρον τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ). Τὸ Βυζαντινὸν βούκιον. Γδούρ' τό, ὁ ἐν χρῶ κεκαρμένος. Ἡ λ. ἐκ τοῦ (Βυζαντινοῦ ἐκδούριν, ὁ ἐκ τοῦ Ἑλληνιστικοῦ ἐκδόριον παρὰ τὸ ἐκδέρω. Παρὰ Προδρόμω⁴. 355c (ἔκδ. Hessel-ing-Pernot), σ. 65 φέρεται ὁ στίχος : ἐκδούριν, παλαιοκάλιγον, φθειριάριον, κοντριάριον. Πλείονα περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λ. ἔγραψεν ὁ Γ. Χατζιδάκις⁵ καὶ ὁ Α. Παπαδόπουλος⁶. Καββάδ'⁷ τό, φόρεμα γυναικῶν καὶ κουνκινουκάββαδου. Παρὰ Προδρόμω IV, στ. 12α (ἔκδ. Hessel-ing-Pernot, σ. 74) φέρεται : καββάδιν εἶχεν στούπινον τσαντσαλοφορεμένον.

Τέλος διὰ τὴν σημασίαν των σημειώνω τὰς λέξεις : βρουντίγια τά, φιλοδωρήματα εἰς τὸν πρῶτον ἀναγγέλλοντα εὐχάριστον εἶδησιν. Ἡ λ. ἀνάλογος πρὸς τὰ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος συχαριάτικα καὶ συχαρίκια (παρὰ τὸ Βυζαντινὸν συγχαρίκια), κατοίξ' τό, ὁ ὀρνιθὼν (κατ'χιάζου, κάτ'χιασμα, κατοικιάζω, κατοίκιασμα), πουδιτὰ τά, (ὑποδετὰ) τσαρούγια, ἐλαφρὰ ὑποδήματα ἐκ δέρματος χοίρου. Ἡ λ. καὶ ὑπὸ τὸν τύπ. ποδετὰ (Εὐβοία : Ἄκρες, Ἄγια Ἄννα). Τὸ ἐπίθ. ποδετὸς ἐκ τοῦ ρ. ποδένω (ὑποδένω), πβ. ἀπόδετος (ἀνυπόδητος)⁸, σκ'τι τὸ (σκουτί), ἐσώρρουχον, στοιχιρὸ τό, ὁ εἰς τὸ κέντρον τοῦ ἄλωνίου στῦλος, ψυχουμοίρ' τό, ἡ φιλάνθρωπικὴ δωρεὰ κ.λπ.

Ἐν γένει τὸ ὑλικὸν εἶναι ἀξιόλογον, δι' ὃ καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ βραβεύει τὸν συλλογέα.

1. Β. Φάβη, Ἐκθεσις διαγωνισμοῦ τῆς Γλωσσικῆς Ἑταιρείας, Ἀθηνᾶ 43 (1931), 93.

2. Πλείονα βλ. Ἱστορικὸν Λεξικὸν ἐν λ.

3. Φ. Κουκουλέ, Βυζαντινῶν Βίος καὶ Πολιτισμὸς 1 (1948), 78.

4. Κ. Ἀμάντου, Ποικίλα γλωσσικά, Ἀθηνᾶ 23 (1911), 489. G. Meyer, Neugriechischen Studien III, 48-49.

5. Γλωσσολογικαὶ Μελέται, σ. 233.

6. Γλωσσικαὶ Παρατηρήσεις, Ἀθηνᾶ 37 (1925), 174-175.

7. Πβ. Φ. Κουκουλέν, Βυζαντινῶν Βίος καὶ Πολιτισμὸς, τ. 2, τευχ. 2ον (1948), 7, 29.

8. Ἱστορικὸν Λεξικὸν Ἀκαδημίας ἐν λ.

4. Δημητρ. Ευστρατίου, «Τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τῆς Σάμου», σσ. 238-104 (εἰς δύο τετράδια).

Τὸ ἐκ Σάμου γλωσσικὸν ὕλικόν¹ εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ ἀντι-πρόσωπεύεται διὰ δέκα μόνον χειρογράφων, ἐπομένως μία νέα καταγραφή ὕλικου εἶναι λίαν εὐπρόσδεκτος. Ὁ συλλογεὺς τῆς παρούσης ὕλης εἶναι τριτοετῆς φοιτητῆς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Τὸ ὕλικόν προέρχεται κυρίως ἐκ τῶν χωρίων Πύργος καὶ Μυτιληνοὶ καὶ ἀντι-προσώπευε βόρειον ἰδίωμα. Τοῦτο ἐξηγεῖται μόνον ἀπὸ ἐποικίσεων κατοίκων ἐκ τῆς Βορείου Ἑλλάδος μετὰ τὸ 1560, ὅτε ἤρχισεν ὁ κατόπιν ἑκατὸν ἐτῶν (1463-1560) ἐρημώσεως ἐποικισμὸς τῆς νήσου². Ἡ φωνητικὴ καταγραφή γίνεται μετὰ προσοχῆς, αἱ λέξεις ὅμως δὲν συνοδεύονται πάντοτε ὑπὸ διαλεκτικῶν παραδειγμάτων, ὥστε νὰ φαίνεται ἡ χρῆσις καὶ ἡ σημασιολογικὴ ἔκτασις αὐτῶν. Ὁ ἱστορικὸς βίος τῆς νήσου ἐκκληρονόμησεν εἰς αὐτὴν καὶ λέξεις ξένας, ἰδίως ἐκ τῆς Τουρκικῆς, αἱ ὁποῖαι ὅμως ἀπαντοῦν καὶ εἰς ἄλλας ἑλληνικὰς περιοχὰς μὲ τάσιν πλήρους ἀντικαταστάσεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἀντιστοιχῶν τῆς κοινῆς Ἑλληνικῆς.

Τὰ ἐπὶ μέρους κεφ. τοῦ ὕλικου εἶναι : Ἐκ τοῦ πρώτου τετραδίου : Ἡ οἰκογένεια, τὸ σπίτι, τὸ ἄτομον (σ. 7-53). Λέξεις συνήθως ἀκουόμεναι ἐντὸς τῆς οἰκίας (σ. 53-76). Θρησκεία καὶ τὰ σχετικὰ πρὸς αὐτὴν (σ. 77-101). Ὁ κοινωνικὸς καὶ πολιτικὸς βίος (σ. 103-135). Λέξεις συνήθως ἀκουόμεναι ἐντὸς τῶν καφενειῶν (σ. 136-186). Λέξεις ἐκ τοῦ χωρίου Μυτιληνοὶ (σ. 186-192). Ὁ καθημερινὸς βίος (σ. 193-238). Ἐκ τοῦ δευτέρου δὲ τὰ ἐξῆς : Ὅργανα κυνηγίου (σ. 1-3), Ὁ Φοῦρνος (σ. 3-4). Ποιμενικὴ ζωὴ (σ. 4-19). Μελισσοκομία (σ. 19-27). Βαρέλλια (σ. 27-31). Ἐφαπλώματα (σ. 31-33). Ἀλιεία (σ. 34-50). Ναυπηγικὴ-Ἐργαλεῖα (σ. 50-58). Ὑποδηματοποιία (σ. 58-62). Ἐργαλεῖα μαραγκοῦ (σ. 62-64). Ραπτικὴ (σ. 64-66). Γραμματικὴ (σ. 68-80). Παραμύθια (σ. 80-88). Λινίγματα-Ἰσμάτια (σ. 88-104).

Γενικῶς ἡ παρεχομένη ὕλη εἶναι ποικίλης φύσεως. Ὁ σ. σημειώνει ὅτι εἰς τὸ ἰδίωμα ἐπικρατοῦν τὰ μέσα b, d, g.

Ἐπὶ τοῦ ὅλου ὕλικου ἐκθέτομεν κατωτέρω παρατηρήσεις τινὰς καὶ ἀναγράφομεν ἀριθμὸν τινα λέξεων, ἵνα φανῆ καλύτερον ἢ προσφορὰ τοῦ συλλογέως.

1) Προθετικὸν -α : ἀβουθάου (βοηθῶ), ἀγουρδαμῶνου (καρδαμώνω, ἀνδροῦμαι), ἀλαίμαργους (λαίμαργος, εἶδος ἰχθύος, ὁ λίγνος), ἀλ'θουπάτ'μα τό, (λιθοπάτημα, φλεγμονὴ τοῦ πέλματος τῶν ποδῶν), ἀμουσχάλ' (μασχάλη), ἀρ'τσίνα (ρητίνη), ἀσκάρα (σκάλα, κλιμαξ) κ.λπ.

2) Ἀποβολὴ τοῦ γ μεταξὺ δύο ροινηέντων : ἀνιμουλόους (ἀνεμολόγος, ὅπῃ εἰς τὴν κάμινον πρὸς ἀερισμὸν), καρπολόι (ὄργανον ἀλωνισμοῦ, δίκρανον), μαιὺ ἡ (πυτιά), μιλισσουλόους (μελισσολόγος), τρασιψάλιδου (τραγοψάλιδον) κ.λπ.

1. Παλαιότερον ὁ Ν. Ζαφειρίου εἶχεν ὑποβάλλει εἰς τὸν διαγωνισμὸν τῆς Γλωσσικῆς Ἑταιρείας σχετικὴν συλλογὴν καὶ μελέτην, περὶ ἧς κρίσιν βλ. Γ. Χατζιδάκι, Ἀθηνᾶ 25 (1913), 300-304. Τὴν μελέτην ταύτην ἐδημοσίευσεν ὁ Ν. Ζαφειρίου εἰς Ἀρχεῖον Σάμου 2 (1947), 204-211. 3 (1948/54), 165-202. 4 (1955), 15-206.

2. Γ. Χατζιδάκι, ἐνθ' ἀν., Ἀθηνᾶ 25 (1913), 301.

3) Ἐπίτασις ἐννοίας διὰ τῆς χρήσεως ἀριθμῶν ὡς πρώτων συνθετικῶν : *πιδάβουλ'ς* (πεντεβούλης· εὐμετάβολος εἰς τὴν σκέψιν καὶ τὴν ἀπόφασιν), ἴφτάγειανους (ὕγιέστατος) κ.ἄ.

4) Σχηματισμὸς ρημ. εἰς -έρονω παρὰ τὰ ἐξ Ἰταλ. εἰς -άρω¹ : ἀβαρέρονου (ἀβαράρω), καργέρονου (καργάρω, πιέζω), καρατέρονου (καρατάρω, ὑπολογίζω), σαλτέρονου (σαλτάρω, πηδῶ) κ.λπ.

Φυσικὸν εἶναι, ὡς εἶπον, νὰ ὑπάρχουν κατάλοιπα ἐκ τῆς ἐπαφῆς μετὰ τῶν ξένων λαῶν. Οὕτω, ἐκ Τουρκικῆς γλώσσης σημειῶνω τὰ : *βαξιβάβ'ς* (bahçivan, κηπουρός), *διλλάλ'ς* (tellâl, δημόσιος κῆρυξ), *γιαράς* (yara, πληγή), *κεμέρ'* (kemer, ζώνη, χρηματοφυλάκιον), *καρσί* (karşi, ἀντικρὺ), *μαξούλ'* (mahsul, προῖόν, μαξ'λῆς εὐπορος), *μαχαλαῶς* (mahalle, γειτονιά), *σιντούκ'* (sandık, Βυζ. σεντούκιον, κιβώτιον), *ταμαχιάρ'ς* (tamahkâr, ἄπληστος), *ραχάτ'* (rahat, ἀνάπαυσις), *τζιριμ'τίζου* (ὀδηγῶ εἰς τὸ δικαστήριον, sereme, πρόστιμον), *σικλέτ'* (siklet, στενοχώρια), *χαζιό'κους* (hazır, ἔτοιμος) κ.ἄ.

Ἐκ δὲ τῆς Ἰταλικῆς σημειῶνω τὰς ἐξῆς : *βιάτσα* (piazza, πλατεῖα), *κολλήγας* (Λατ. collega, συνεταῖρος), *κιλμέρονου* (calmare, ἡσυχάζω), *μουράγιου* (Ἐνετ. muragia, παραλία), *μπουγέλου* (Ἐνετ. bugiol, δοχεῖον ὕδατος), *ρούα* (Ἐνετ. ruga, ρούγα), *κάλανους* (Λατ. canalis, σωλὴν συγκεντρώσεως ὕδατος), *κουλ'μούσια* (cumulus, πλήρης μέχρι χειλέων) κ.ἄ.

Ἐνδιαφέροντα εἶναι τὰ ἀρχαιοπινῆ στοιχεῖα τοῦ ἰδιώματος, δείγματος δὲ χάριν σημειῶνομεν μερικὰ :

Ἄγλιθρα, ἐξάνθημα· ἐκ τοῦ ἀρχ. οὐσ. ἄγλις καὶ ἀγλις² πβ. Ἡσύχ. ἀγλίδια. σκόροδα. Ἡ λ. εἰς Β. Εὐβοίαν δηλοῖ καὶ τὸν ἀδένα, εἰς δὲ Μαζαίικα τῶν Καλαβρῦτων καὶ νόσον τοῦ ἥπατος τῶν προβάτων. Ἄθιρ'νός, (ἰχθύς) ἀθερίνος ἢ ἀθερίνα. Ἄπουλέπ'σμα τό, ἀποσφράγισμα τῶν κυψελῶν. Ἡ λ. ἀρχαία : τὰ ἀπολεπίσματα τῶν λαχάνων φέρεται εἰς Σχόλ. εἰς Ἀχαρνῆς Ἀριστοφάνους, στ. 468 καὶ ρ. ἀπολεπίζω εἰς Γεωπον. 10, 58. Ἄν'δρα τά, τὰ μὴ ποτιζόμενα κτήματα. Ἄλιεργάτ'ς (ἀλιεργάτης), ὁ ἐργαζόμενος εἰς τὴν θάλασσαν, πβ. τὰ ἀρχ. ἀλιεργῆς καὶ ἀλιεργός, ὁ ἀλιεύων. Ἄπόλουγος ὁ, εὐχή λεγομένη εἰς νεκρούς. Τὸ ἀρχ. οὐσ. ἀπόλογος. Ἡ λ. καὶ ἐκ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος δηλοῖ καὶ τὸν ὕστατον τοῦ ἀποθανόντος λόγον, ἐπὶ ἀρᾶς³. Ἄπόβ'μμα τό, τὸ ὕδωρ διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ἱερουργήσας ἱερεὺς ἔπλυε τὰς χεῖρας του μετὰ τὸ πέρας τῆς θείας λειτουργίας. Ἄργουλόημα τό, ἡ ἀφαίρεσις τῶν περιττῶν φύλλων τῆς ἀμπέλου. Ἡ λ. ἐκ τοῦ Ἑλληνιστικοῦ ἀργολογῶ, ὁ παρὰ τὸ ἀρχ. ἀργός, ἄκαρπος, ἄχρηστος. Βιοτιμένους (βιοτεμένος), πλούσιος, ἐκ τοῦ ἀρχ. βιοτεύω. Ἄβουλίθ' τὴ (ἀπολύθιον, ἀπολύθι), ὁ μὴ ὄριμος καρπὸς τῆς συκῆς. Ἡ λ. ἄγνωστος εἰς τὸ Ἱστορικὸν Λεξικόν, ἐνθα μόνον τὸ ρ. ἀπολυθῶνω (Κύθνος), κάμνω ὥστε νὰ μὴ ὄριμάσουν τὰ σῦκα, νὰ μείνουν ὄλυθιοι. Γόνιμα τό, (γόνεμα) ὁ γόνος τῶν μελισσῶν, παρὰ τὸ ἀρχ. γονεύω, γεννῶ, παράγω. βουλ'βιριά ἡ, καταρρακτώδης βροχή, παρὰ τὸ ἀρχ.

1. Διὰ τὸν σχηματισμὸν βλ. Γ. Χατζιδάκι, Βιβλιοκρισίαι, Ἀθηνᾶ 20 (1908), 561.

2. Περὶ τῆς λ. βλ. Β. Φάβη, Ἀνάλεκτα Φιλολογικά, Λεξικογρ. Ἀρχ. 6 (1923), 355 κέξ.

3. Βλ. Ἱστορικὸν Λεξικόν ἐν λ.

πολυομβρία. Διαστόλ'σμα τό, τὸ μέτρημα τῶν ἀποστάσεων καὶ τῶν διαστημάτων διὰ νὰ φυτευθοῦν τὰ κλήματα. Ἦδη παρὰ Θεοφράστῳ, Λίτιαι Φυτῶν 3, 16, 3 ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ διαχωρισμοῦ τῆς ἀμπέλου ἀπαντᾷ ἡ λέξις διαστολή. Διοιάξ', τό, οἶαξ, ἡ λαβὴ τοῦ πηδαλίου, παρὰ τὸ ἀρχ. οἶαξ, ἡ δὲ πρόθεσις διὰ παρετυμολογικῶς¹. Δουκοῦμι (δοκοῦμαι) βλέπω, παρὰ τὸ ἀρχ. δοκῶ. Δρακῶνου συλλαμβάνω, παρὰ τὸ ἀρχ. δράξ, πβ. τὴν γλῶσσαν τοῦ Ἑσυχίου : δράγμα ὅσον περιλαμβάνει τῆ ἀριστερᾷ χειρὶ ὁ θερίζων. καὶ δρακός' τῆς παλάμης, τῆς χειρός. Δραπέτ'ς ὁ, ὄξινος καρπός, ἄωρος' τὸ ἀρχ. δραπέτης, τὸ ρ. δραπετεύω ἀπομακρύνομαι τῆς κανονικῆς συστάσεως, ἐπὶ οἴνου, ἀπαντᾷ εἰς Θήραν καὶ Σκῦρον². Θαμνεύω κόπτω θάμνους, παρὰ τὸ ἀρχ. θάμνος. Κακκάβα ἡ, χαλκίνη χύτρα. Ἡ λ. ἤδη ἀρχαία, καθ' ὅσον «τὴν χύτραν δ' Ἀριστοφάνης... κακκάβην εἴρηκεν οὕτως : τὴν κακκάβην γὰρ κῆε τοῦ διδασκάλου» ὡς παραδίδει ὁ Ἀθήναιος (169 c). Εἰς τὴν μεταγενεστέραν καὶ μεσαιωνικὴν Ἑλληνικὴν ἀπαντᾷ πλὴν τούτου καὶ ὁ τύπος κάκκαβος, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὑποκορ. κακκάβιν³, συνηθέστατον καὶ σήμερον⁴. Καπύρα ἡ, ἄρτος ξηροψηγόμενος ἐπὶ τῆς πυρᾶς εἰς τὰ ἐλαιοτριβεῖα κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐργασίας. Ἡ λ. παρὰ τὸ ἀρχ. καπυρός⁵, ὅπερ ὁ Εὐστάθιος (1087, 64) ἐτυμολογεῖ ἐκ τοῦ καίειν καὶ πυροῦν ταυτολογικῶς, ὁ δὲ Φ. Κουκουλές⁶ κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ κατάπυρος. Καταφλιά ἡ, οἱ συγγενεῖς ἡ λ. παρὰ τὸ ἀρχ. φλιά ἡ, φλιαὶ αἱ παραστάδες τῶν θυρῶν, ἐνταῦθα κατὰ συνεχδοχὴν καὶ οἱ ἐντὸς τοῦ οἴκου (οἱ περικλειόμενοι ὑπὸ τῶν θυρῶν), πβ. τὴν σημερινὴν ἔκφρασιν : ὄσους κλείνει ἡ πόρτα τοῦ σπιτιοῦ σου, προκειμένου περὶ τῶν στενῶν συγγενῶν. Κλήρα ἡ, ἡ κληρονομία, παρὰ τὸ ἀρχ. κλήρος, τὸ διὰ τοῦ κλήρου ἀπονεμόμενον καὶ ρ. κληρώνου, κληρονομῶ, παρὰ τὸ ἀρχ. κληρόω, λαμβάνω τι διὰ κλήρου. Κουράξ' τό, ἀγκιστροειδὲς ρόπτρον τῆς θύρας, μανταλάκι. Ἡ λ. παρὰ τὸ ἀρχ. κόραξ, ὡς ὑποκορ. κοράκιον, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Εὐστάθιος (Π. 73, 20) λέγει ὅτι «ἀπὸ τοῦ ζώου τῆς κορώνης, εὐλύγιστον ἐχούσης τὸν τράχηλον, ἡ τῶν θυρῶν κορώνη μετήνεκται, ὡσπερ καὶ ἀπὸ τοῦ κόρακος ὁ κόραξ, δηλαδὴ τὸ κοράκιον»⁷. Λαγάζω, ἡ συχάζω, ἐκ φόβου ζαρῶνω. Ὁ τύπος τῆς λ. καὶ ὑπὸ τὴν αὐτὴν σημασίαν ἀπαντᾷ ἐν Κρήτῃ καὶ Μάνῃ. Ἐκ Καλύμνου ἔχομεν λα(γ)άζω, βλέπω μετὰ προσοχῆς. Παρ' Ἑσυχίῳ ἔχομεν τὴν γλῶσσαν λαγάσαι ἀφεῖναι. Τὸ ρ. καὶ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς Γόρτυνος⁸. Λασά ἡ, λασιά, ὁ βηματισμὸς τοῦ ζώου παρὰ τὸ ρ. λάμνω-ἐλαύνω⁹. Μανουμένιους ὁ, ὁ ἀραιός : μανουμένα διχτυα, τὰ ἀραιά, τὰ ἔχοντα μεγάλας ὀπᾶς. Ἡ λ.

1. Γ. Χατζιδάκι, Φωνητικά, Ἀθηνᾶ 24 (1912), 28.

2. Φ. Κουκουλέ, Ἑτυμολογικά, Ἀθηνᾶ 30 (1919), Λεξ. Ἀρχ. 32.

3. Διὰ πλείονα βλ. Φ. Κουκουλέ, Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου τὰ Λαογραφικά, Ἀθῆναι 1950, Τόμ. Α', σ. 91.

4. Κ. Ἀμάντου, Ποικίλα γλωσσικά, Ἀθηνᾶ 23 (1911), 4 7-488.

5. Ι. Βογιατζίδη, Σύμμεικτα Λεξικογραφικά, Ἀθηνᾶ 26 (1914), Ἀρχ. 109-120.

6. Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου τὰ γραμματικά, ἐν Ἀθῆναις 1953, 106.

7. Διὰ πλείονα βλ. Φ. Κουκουλέ, ἐνθ' ἀν., σ. 51-52.

8. Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ 1, 367-368.

9. Δ. Β. Βαγιακίου, Ἐλαύνω-λάμνω κλπ., Ἀθηνᾶ 60 (1956), 234-266.

παρά τὸ ἀρχ. *μανός*¹, ἀραιός. Παρ' Ἑσυχίου αἱ γλῶσσαι : *μανόν* ἀραιόν. *μανότατον* ἀραιότατον. *μανότης* ἀραιότης. Ἀλλὰ καὶ παρὰ τῷ Μ. Ἐτυμολ. (574, 50) φέρεται : *Μανόν* ἔλεγον τὸ ἀραιόν ὡς *Αἰσχύλος* ἐν *μανοστήμοις πέπλοις*, *τουτέστιν ἀραιοῖς*. Ἐκ τοῦ ἐπιθ. *μανός* ἠ-τυμολόγησεν ὁ καθ. Ἐμμ. Πεζόπουλος² τὸ ὄνομα *Μάνη*. Πβ. καὶ τὸ ἐν *Χίῳ ἀμανή* (μυθὴ χώρα, ἄδενδρος)³. *Μελ' δών'* τό, εἶδος ὀκτάποδος. Ἡ λέξις ὑπὸ τὸν τύπ. *ἀλιδώνα* καὶ *ἀλιώνα* ἀπαντᾷ ἐκ διαφόρων περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος⁴, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ τύπ. *μελιδώνα*. Ἡ λ. παρὰ τὸ ἀρχ. *ἐλεδώνη* (Ἀριστοτ., Π. Ζ. Ἰστ. 4, 1, 27). *Μέφουμι*, ὑποψιάζομαι, ὑποπτεύομαι, κατηγορῶ, τὸ ἀρχ. *μέμφομαι*. Ἐκ *Σάμου* ἐπίσης ἡ παροιμία : *κλείδουμι τοῦ σπίτ' σου κὶ τοῦ γείτουνά σου μὴ τοῦ μέφισι*, πρὸς ἠν πβ. καὶ τὴν ἐξ *Αἰγίνης* : *ὅπου χάσῃ τίποτε καὶ τὸν κόρφο του μέφεται*. Ὁ τύπ. τοῦ ρ. καὶ ἐκ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος⁵, ὡς : *μέφομαι* (Θήρα, Μέγαρα), *μέβγομαι* (Κύμη), *μέφκουμαι* (Πόντος), *μέφουμαι* (Στρόπωνες Εὐβοίας), *μέφφομαι* (Ἰκαρία, Κάλυμνος)⁶, *μέφ-φω* (Μεγίστη, Ρόδος). *Μ'σκίδ'* τό, ὁ μικρὸς βοῦς, *μοσκίδι*, ὅπερ ἐκ τοῦ ἀρχ. *μοσχίδιον*. *Νέφαλου* τό, *νέφος*. Ἡ λ. ἐκ συμφυρμού⁷ τῶν *νεφέλη* καὶ *σύννεφον*, ἀλλαχοῦ δὲ τῆς Ἑλλάδος εὗρηται ὁ τύπος *νέφελο*. *Οὐρ'νός* ὁ, ἄγριον σῦκον, ἀρχ. *ἐρινεός*. *Οὐρουφή* ἢ, ἀρχ. *ὄροφή*. *Πιράτ'ς* ὁ, σῆρτης τῆς θύρας, ἐκ τοῦ Ἑλληνιστικοῦ *περατής*, ὅπερ, δι' ἀναβιβασμὸν τοῦ τόνου ἀναλογικῶς πρὸς τὰ συνώνυμα *διαβάτης*, *ὀδίτης*, *παροδίτης*, *ἐλέχθη* καὶ *περάτης*⁸. *Πιτρουπίδ'* τό, κατὰ πληθ. *ξύλινα πτερύγια* εἰς τὰ πλάγια τοῦ πλοίου (ἐντὸς τῶν ὑδάτων) διὰ τὴν εὐστάθειαν αὐτοῦ, ὅταν ὑπάρχη *τριχυμία*. Ἡ λ. παρὰ τὸ ἀρχ. *τροπιδεῖον* (*τροπιδεῖα* *καταβάλλεσθαι* τοποθετεῖν *τρόπιν*, Πλάτ. Νόμ. 803A). Ὁ Φώτιος ἀναγράφει : *τροπίδια* τὰ εἰς *τρόπιν* νεῶς εὐθετοῦντα *ξύλα* *μεταφορικῶς* δὲ καὶ ἐπὶ *καταβολῆς* *τινος* καὶ *ἀρχῆς πράγματος*. καὶ ὁ τόπος ἐφ' οὗ τίθεται ἡ *τρόπις*. καὶ ρ. *τροπιζῶ*, ἐφοδιάζω μὲ *τρόπιν*. Σήμερον ἐπίσης εἰς Πόντον (Οἰνὴν) ἀπαντᾷ ἡ λ. *τροπίδιν* καὶ *τροπίδι* (Ἀμισός, Οἰνὴ), ἡ *τρόπις*. *Πολήμ'* τό, *λάκκος* εἰς τὸ στόμιον τοῦ ληνοῦ, ὑποδεχόμενος τὸ *γλεῦκος* τῶν *σταφυλῶν*, ἡ λ. καὶ ἐξ ἄλλων περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος. Πρόκειται τὸ ἀρχ. *ὑπολήμιον*. *Ρόους* ὁ, *ρόος*, ἡ ὑγρασία, τὸ ἀρχαῖον *ρόος*. *Ρουδαμὸς* ὁ, καὶ *ρουδιάμ'* τό, *τρυφερὸς βλαστὸς* τῶν *ἐλαιῶν*. Ἡ λ. παρὰ τὸ ἀρχ. *ρόδαμνος*, δι' ὃ βλ. Π. Διαθήκην (Ἰώβ 14, 7) : "Ἔστι γὰρ δένδρον ἐλπίς· ἐὰν γὰρ ἐκκοπῇ ἔτι ἐπανθήσει, καὶ ὁ *ρόδαμνος* αὐτοῦ οὐ μὴ ἐκλείπῃ, καὶ αὐτόθι 40, 17 : *Σκιάζονται δὲ ἐν αὐτῷ δένδρα μεγάλα* *σύν ροδάμνοις*, καὶ *κλῶνες ἀγροῦ*. Τὴν λ. ἀναφέρει καὶ ὁ Ἑσυχίος : *ρόδαμνοι* *κλῶνες βλαστοί*. Παρὰ τὸν τύπον τοῦτον ἔχομεν ἐπὶ τῆς

1. Πλείονα περὶ τῆς λ. βλ. *I. Βογιατζίδου*, Σύνμικτα Λεξικογραφικά, Ἀθηνᾶ 27 (1915), 129-131.

2. Ἡ ἔτυμολογία τῆς *Μάνης*, *Νέοι Δρόμοι* 1 (1938), τεῦχ. Ἰουλίου, σ. 3-4.

3. *K. Ἀμάντου*, Τοπωνυμικὰ Σύνμεικτα, Ἀθηνᾶ 22 (1910), 195. Πβ. Ἱστορικὸν Λεξικὸν Ἀκαδημίας, ἐν λ.

4. Ἱστορικὸν Λεξικὸν Ἀκαδημίας ἐν λ. *ἀλιδώνα*.

5. Κατὰ μαρτυρίας τοῦ Ἀρχείου τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας.

6. *Γ. Χατζιδάκι*, ΜΝΕ 1, 163.

7. *Γ. Χατζιδάκι*, ΜΝΕ 1, 318.

8. Αὐτόθι 2, 94.

αὐτῆς σημασίας καὶ ράδαμνος παρὰ Σουΐδα : ράδαμνος : βλαστός τρυφερός· ἢ κλάδος. ράδαμνός ἐστιν ὁ τοῖς φύλλοις κομῶν ἀκροεμῶν τοῦ δένδρου, καὶ σκιάν ἐκτελεῶν, παρὰ δὲ τῷ Ἑσυχίῳ : ράδαμνος· βλαστός ἀπαλός. κλάδος. ἄνθος. ὄραξ καὶ τὰ τοιαῦτα. ραδαμεῖ. βλαστάνει. Παρὰ ταῦτα ἀρχαῖος εἶναι καὶ ὁ τύπος ὀρόδαμνος κλών, κλάδος καὶ ὄραμνος. Σμίζουμι ἀντιλαμβάνομαι τῆς ὁσμῆς πράγματός τινος. ὀσφραίνομαι παρὰ τὸ ἀρχ. ὀσμῶμαι. Ἀλλαχοῦ καὶ ὁ τύπος ὀσμίζομαι. Σφ'νοῦρα ἢ, ἰχθύς ἐπιμήκης μὲ μεγάλην μύτην. Ἡ ἀρχ. λ. σφηγεύς, ἰχθύς τοῦ εἶδους τῶν κεστρέων, πιθανῶς ἐκ τοῦ σφηνοειδοῦς αὐτοῦ σχήματος. Παρ' Ἀθηναίῳ (307b) φέρεται : εἶδη κεστρέων εἶναι κέφαλον καὶ σφηνέα καὶ δακτυλέα. Στέα τά, ἢ ἐκ καλάμου ὀροφή, φρ. : κ'τάξ' τὰ στέα, ἐπὶ τῶν ὀκνηρῶν. Ὁ Dieterich¹, ἐτυμολογῶν τὴν λ., σημειώνει ὅτι πρόκειται τὸ ἀρχ. στέγος. Τοῦτο ἀπορρίπτει ὁ Γ. Χατζιδάκις², παρατηρῶν ὅτι ἐκ τοῦ ρ. στεγάζω ἠδύνατο νὰ γίνῃ στέγος, χωρὶς νὰ προϋποθέτῃ συνέχειαν τῆς ἀρχαίας λ. Ἡδη ὅμως ὁ τύπος εἶναι βυζαντινός, καθ' ὅσον παρὰ Προδρόμῳ Α, 77 (ἐκδ. Hesselting-Pernot, σ. 32) φέρεται ὁ στίχος : Τὰ κεραμίδια ἐλύθησαν, τὸ στέγος ἐσαρώθη. Ἡ ὑπαρξίς τῆς λ. εἰς τὸ Βυζάντιον, νομίζω ὅτι ἐνισχύει τὴν ἐκ τῆς ἀρχαιότητος συνέχειαν. Σήμερον ὑπὸ διαφόρους τύπους ἀπαντᾷ καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, οἷον : στέγος καὶ στέβος (Πόντος), στέα (Κῶς, Μεγίστη), στέβη (Κάλυμνος), ἀστέη (Νίσυρος), στέος (Ἀγαθονήσι, Πάτμος). Συν'κάξου, συνεικάξω, προσπαθῶ νὰ εὔρω τὰ χαρακτηριστικά τινος, τὸ ἀρχ. συνεικάξω, συγκρίνω, ἢ λ. καὶ ἐκ Μάνης. Τάλαρους ὁ, καὶ ταλιούρ', χαλκοῦν ἀγγεῖον, ἀρχ. τάλαρος (βλ. ἀνωτέρω). ἧ'λούτσα ἢ, μικρὸς πολύχρωμος ἰχθύς μετὰ μεγάλων χειλέων. Πβ. τὸ ἀρχ. χελλῶν ἢ χελῶν εἶδος ἰχθύος μετὰ μακροῦ ρύγχους, τοῦ γένους τῶν κεφάλων : εἶναι δὲ καταδεέστεροι πάντων οἱ χελλῶνες (Ἀθην. 306 E). Χρηματῶ, ὑπολογίζω. ἀρχ. χρηματίζω ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας.

Ἐκτὸς τῆς ἀρχαίας κληρονομίας καὶ ἡ Βυζαντινὴ ἔχει τὸ μερίδιόν της εἰς τὴν διάλεκτον. Οὕτω, λέγονται ἐνταῦθα τά : ἀρχονταρίξ' τό, ἢ αἰθουσα τῆς οἰκίας ὅπου ὑποδέχονται τοὺς ξένους. Ἡ λ. καὶ ἐξ Ἀρναίας³, ἔχει δὲ τὴν ἀρχὴν της ἐκ τῆς μοναστηριακῆς γλώσσης, ἐνθα τὸ ἀρχονταρίκιον σημαίνει ξενῶνα. Πβ. τὰ παρὰ Δουκ. : ἀνάταυσιν ἐξουσιν ἐν τῷ πλησίον τοῦ Πυλῶνος γενομένῳ ἀρχονταρικίῳ. Ἀξάι τό, τὸ ἐξάγιον ποσὸν ἐλαίου διδόμενον διὰ τὴν ἐργασίαν ἐν τῷ ἐλαιοτριβείῳ. Γαβάθα ἢ, ἀγγεῖον ξύλινον ἢ πήλινον, παρὰ τὸ λατ. gabaia. Παρ' Ἑσυχίῳ ἢ γλώσσα : γαβαθόν τρυβλίον. Καυκί τό, πήλινον ἀγγεῖον ὡς μέτρον, παρὰ τὸ ἀρχ. καυλίον, ὅπερ καὶ Βυζαντινόν ὡς ὑποκορ. τοῦ καῦκος-καύκη εἶδος ποτηρίου, μισάλα ἢ, ὕφασμα ἐπιμηκες τιθέμενον εἰς τὴν πινακωτὴν πρὸς ἐπίθεσιν ἐπ' αὐτοῦ τῶν πρὸς ἔψησιν ἄρτων. Ἀλλαχοῦ λέγεται μεσάλιν, ὅπερ ἐκ τοῦ Βυζαντινοῦ μενσάλιον, παρὰ τὸ Λατ. mensa (τράπεζα).

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω διὰ τὴν σημασίαν καταγράφω τὰς λέξεις : ἀργουπιδοῦσα ἢ,

1. Sprache und Volksüberlieferungen der südlichen Sporaden, σ. 198.

2. ΜΝΕ 2, 33, Ἀθηνᾶ 20 (1908), 568.

3. Πβ. Β. Φάβην, Ἐκθεσις τοῦ διαγωνισμοῦ τῆς Γλωσσικῆς Ἑταιρείας, Ἀθηνᾶ 45 (1933), 315.

γυνή τέξασα μετὰ μακρὸν χρόνον ἀπὸ τοῦ γάμου της, πουλ'πιδοῦσα ἢ, γυνή ἔχουσα πολλὰ τέκνα, προυτουγόνατος ὁ, ὁ πρωτότοκος υἱός, ἀπουκού' τό, ὁ τελευταῖος (κουνὶ τὸ = τὸ σπέρμα), ἀλλαχοῦ λέγεται καὶ ἀπόσπερμα, ἀποσπόρι, ἀποσπορίδι, κριαρώνουμι, συμπλέκομαι, παρὰ τὸ κριός, λησταρχάου, καταπιέζω, φαλαγγώνου συναντῶ δυσχερείας, περπατάσης, ὄδοιπόρος, ἀλαίμαργος, λαίμαργος, ὁ ἰχθύς τῶν ἀρχαίων λίχνος, καταλαχοῦ, τυχαίως, ἀργάζου, ὑφίσταμαι τὴν ἀναγκαίαν ἐπίδρασιν τῆς ταριχευτικῆς οὐσίας, τὸ ἐκ τοῦ ἄλατος δάμασμα (ἀρχ. ἀργάζω βλ. Ἰστορ. Λεξικὸν ἐν λ. ἀργάζω), Δόξα, τὸ οὐράνιον τόξον, 'πειγούμενου τό, τὸ ἐπεῖγον. Σημειῶνω ἐπίσης τὰς φρ. : ἔμεινι γ' ναῖκα κατὰ γ' νικοῦ, ἔμεινε χήρα. Νὰ σ' βάλ'γι τοῦ κιοραμίδ' (ἀρὰ' ἐπιβίωσις τῆς ἀρχαίας συνηθείας).

Ὁ σ. τέλος παραθέτει κατὰ ἰδιωματικὸν τύπον ὀνόματα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ὡς καὶ παρωνύμια.

Ἡ Ἐπιτροπὴ, ἐκτιμῶσα τὴν προσφορὰν τοῦ συλλογέως, βραβεύει αὐτόν.

5. Ἀρ. Κατέγη, «Γλωσσικὸν Ὑλικὸν ἐξ Ἐρεικίτου Κερκύρας», σσ. 288.

Ὁ σ. προσέρχεται εἰς τὸν διαγωνισμὸν διὰ δευτέραν φορὰν. Τὸ παρεχόμενον ὑλικὸν καταχωρίζεται εἰς τρία τμήματα : Τὸ Πρῶτον (σ. 3-88) περιλαμβάνει λέξεις, ὧν τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι ἢ πρόθεσις ματὰ (μετὰ), τὸ Δεύτερον (σ. 88-274) ὀνομασίας τῶν μερῶν τοῦ σώματος καὶ τὸ Τρίτον (σ. 274-288) τὰς ὀνομασίας τῶν ἐνδυμάτων.

Ἡ συλλογὴ πληροῖ τοὺς ὅρους τοῦ διαγωνισμοῦ καθ' ὅσον ὁ σ. δι' ἐκάστην λέξιν μετὰ τὴν σημασίαν της δίδει πάντοτε διδασκαλικά παραδείγματα ἐν τῷ ἰδιωματικῷ λόγῳ καὶ οὕτως ἀβιάστως διὰ τῶν παραδειγμάτων ἔχομεν καὶ νέον ὑλικόν. Τοῦτο εἶναι ὑπὲρ τῆς συλλογῆς.

Ἐπὶ τοῦ ὅλου ὑλικοῦ σημειῶνω μερικὰς παρατηρήσεις :

1) Ἀπαντᾷ α προθετικόν : ἀλαίμαργος, ἀσκληρύνω, ἀσ'κώνω, ἀκαρτέρι, ἀκατόπι, ἀλησμονῶ, ἀπεράτης, ἀπαλάμη κ.λπ.

2) Ἀνάπτυξις φθόγγου -γι- μεταξὺ δύο φωνηέντων, ὡς ἐνίστε συμβαίνει καὶ εἰς τὰ βόρεια ἰδιώματα¹, οἷον : ἀργιγιάδα, ἀντρεγιωμένος, ἀστειγιεύομαι, γριγιά, δύγιο, θερίγιο, κοπριγιά, κριγιάς, κρύγιο, μίγιο (μίχ), τριγία, χρείγιο κ.λπ.

3) Ἐχομεν ἐναλλαγὴν τοῦ συμπλέγματος μν διὰ τοῦ βν : μνήμα-βνήμα, γυμνάσια-γυβνάσια, γυμνός-γυβνός, συκαμνιά-συκαβνιά κ.ἄ.

4) Ἐνίστε ἢ διάθεσις τοῦ υ εἰς -ου καὶ -ιου : κρύφτω-κρούφτω, κρουφά-κρουφά, συρίζω-σουρίζω, σκύψιμο-σκιούψιμο, σκύφτω-σκιούφτω κ.ἄ.

5) Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ χρῆσις ἀπροσώπου συντάξεως ἐν τῷ ἰδιώματι, οἷον μοῦ κάζεται (εἰκάζεται, νομίζω), μοῦ κάστηκε (ἐνόμισα), μοῦ πίτυχε (ἐπέτυχον), μοῦ θυμήθηκε (ἐνεθυμήθην), βύστα μου (μοῦ ἀρκεῖ), δὲ μοῦ τσεδέρει (δὲν ἔχω συναντήσει), τοῦ πρόπεται (πρέπει εἰς αὐτόν) κ.ἄ.

1. Α. Α. Παπαδοπούλου, Γραμματικὴ βορείων ἰδιωμάτων, σ. 36.

Ἡ μεταβολή τῆς προσωπικῆς συντάξεως εἰς ἀπρόσωπον ἀπαντᾷ διαλεκτικῶς καὶ εἰς Μακεδονίαν¹.

Ξένην γλωσσικὴν ἐπίδρασιν εἰς τὸ ἰδίωμα σημειώνομεν ἐκ τῆς Ἰταλικῆς, οἷον : ἀγιοῦτο (aiuto, βοήθεια), ἀλλάργα (alla larga, μακράν), βονόρα (a buon ora, Ἐνετ. bonora, ἐνωρίς), δελόγου (di luogo, Ἐνετ. de longo, ἀμέσως), καπατσιτὰ (capacità, ἐπιδεξιότης), καδινάτσο (catenaccio, μοχλὸς θύρας), κιαρίρω (chiarire, καθαρίζω), νετερέσσο (interesse, συμφέρον), ὀρδινάρω (ordinare, τακτοποιῶ), παρτσινέβελος (Ἐνετ. parcenevole, συνεταῖρος), πέζο (peso, βάρος), ποσσέσσο (possesto, κατοχή), ρεμέδιο (rimedio, φάρμακον), ρεδικολεύομαι (redicolare, περιγελῶ), σένιο (segno, σημάδι), σταβιλίρω (stabilire, στερεώνω), σολλέβο, (sollieno, ἀνακούφισις), φατέρνα (fraterno, γενιά) κ.ἄ.

Ὀλίγας ἐπίσης ἀνευρίσκομεν καὶ ἐκ τῆς Τουρκικῆς, οἷον : ἀραλίκι (aralık, εὐκαιρία), δαβᾶς (tava, γάλκινον σκεῦος), κασαβετιζώ (kasavel, Ολίψις), τζουβαῖρι (cenahir, κόσμημα), χαζιρεύω (ἐτοιμάζομαι, hazir, ἔτοιμος).

Ἐνδιαφέροντα ὅμως εἶναι τὰ ἀρχαιοπινῆ στοιχεῖα τοῦ ἰδιώματος, ἐξ ὧν σημειώνομεν ἔνταῦθα μερικά : "Ἀγροικος, σκληρός, τραχύς, τὸ ἀρχ. ἐπίθ. ἄγροικος. "Ἄδολος, ἀνόθευτος, ἀγνός, ὡς καὶ παρ' ἀρχαίοις (Αἰσχ. Ἄγαμ. 95). Ἄθράκωμα τό, παρὰ τὸ ἀρχ. ἄνθραξ, κακοήθης φλύκταινα. Ἄκρίθια ἢ, μόλυνσις εἰς τὰ βλέφαρα, τὸ ἀρχ. κριθή, μικρὸν ἐξάνθημα ἐπὶ τοῦ ἄκρου τοῦ βλεφάρου, τὸ σήμερον λεγόμενον κριθαράκι. Ἄλιγμα τό, ἢ ἀλιεία, τὸ Ἑλληνιστικὸν ἀλίευμα, ὁ τύπος ἄλεμα καὶ ἐκ Προποντίδος. Ἄυλος ἀδύνατος, ἄσχημος (καὶ ρ. ἀυλώνομαι, παραμορφώνομαι), τὸ ἀρχ. ἄυλος. Ἄφοδιᾶ ἢ, αὐλή· τὸ ἀρχ. ἄμφοδον, ἢ ὁδός. Ἡ λ. συχνοτάτη εἰς τοὺς παπύρους ἀπαντᾷ καὶ παρὰ Βυζαντινοῖς ὑπὸ τοὺς τύπους ἄμφοδος καὶ ἄμφοδον². Λησμονηθείσης τῆς πρώτης σημασίας σήμερον διὰ τῆς λ. δηλοῦται ἢ αὐλή καὶ εἰς Κέρκυραν καὶ εἰς Παξούς. Διδαχὴ ἢ, διδασκαλία· τὸ ἀρχ. διδαχὴ ἤδη παρὰ Ἡροδότῳ (3, 134). Δοκοῦμαι, ἀντιλαμβάνομαι, νομίζω παρὰ τὸ ἀρχ. δοκῶ.

Ζουγκλός, ἀνάπηρος, ὁ ἔχων μέλη τοῦ σώματός του ἀτελεῖ, καὶ ρ. ζουγκλιάζομαι καθίσταμαι ἀνάπηρος. Ἡ λ. ἀνακτέα εἰς τὸ ἀρχ. ζάγκλον, δρέπανον πρὸς θερισμόν. Ἦδη παρὰ Θουκ. (VI, 4, 5) ἀναφέρεται περὶ τῆς Σικελικῆς πόλεως ὅτι «ὄνομα δὲ τὸ μὲν πρῶτον Ζάγκλη ἦν ὑπὸ τῶν Σικελῶν κληθεῖσα, ὅτι δρεπανοειδὲς τὴν ἰδέαν τὸ χωρίον ἐστὶ τὸ δὲ δρέπανον οἱ Σικελοὶ ζάγκλον καλοῦσιν». Παρὰ Δουκ. ἀπαντᾷ καὶ ὁ τύπος ζουγκλός, mutilus, mancus καὶ ζουγκλώνειν, demutilare, καταπηροῦν, περικόπτειν. Περὶ τῆς λ. διέλαβεν ὁ Κ. Κόντος³ καὶ ὁ Β. Φάβης⁴, ὅστις καὶ τὸ παρὰ Στράβωνι (268) ζάγκλιον (ζάγκλιον γὰρ καλεῖται τὸ σκολιόν) διορθοῖ εἰς ζαγκλόν (ἐπίθ. ζαγκλός) καὶ συνάπτει πρὸς τοῦτο καὶ τὸ τοῦ Ἡσυχίου : ἀγκλόν· σκολιόν. Σήμερον ἰδιωματικῶς ἔχομεν ποικίλους τύπους, ὡς : ζαγλός (Κρήτη), ζουγλός

1. Πλείονα βλ. εἰς τὴν μελέτην τοῦ Β. Φάβη, Περὶ τῆς ἀπρόσωπου συντάξεως ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, Ἐπετ. Φιλολογ. Σχ. Πανεπ. Θεσσαλονίκης 6 (1950), 69-91.

2. Πλείονα βλ. Φ. Κουκουλέ, Βυζαντινῶν Βίος καὶ Πολιτισμὸς 4 (1951), 319 κέξ.

3. Κριτικαὶ καὶ γραμματικαὶ παρατηρήσεις, Ἄθηνᾶ 7 (1895), 311-312.

4. Ἀνάλεκτα Φιλολογικά, Ἄθηνᾶ 53 (1949), 280-281.

(Κάρπαθος, Κέρκυρα, Κρήτη¹, Κύθηρα), ζουγκλός ("Ηπειρος), ζιγκλός ("Ηπειρος), ένα δηλωθῆ ὁ ἀνάπηρος τὴν χεῖρα, ὁ κουλός ἢ ὁ ἀνάπηρος τοὺς πόδας, ὁ χωλός, καὶ ζουγκλός (Εὐβοία), ζουγκλους (Λίτωλία), ζέγκλιος (Τρίκερι), ἕνα δηλωθῆ ὁ ἀριστερόχειρ. Ἔχομεν ἐπίσης τοὺς τύπους ζουγκλοχέρης (Κρήτη, Κύθηρα), ὁ ἀνάπηρος τὴν χεῖρα καὶ ζουγκλοπόδης (Κρήτη), ὁ ἀνάπηρος τὸν πόδα καὶ ζουγκλοχέρης (Εὐβοία), ὁ ἀριστερόχειρ. Ἐν Κρήτῃ ἐπίσης λέγεται ζαγλώνω καθιστῶ τινα ἀνάπηρον. Τέλος ὡς τοπων. ὑπὸ τὸν τύπ. *Μεγάλη Ζάγκλα* (Λαγκαδία Γορτυνίας) δηλοῦται ἡ μεγάλη στροφή τοῦ δρόμου. *Θαλάμι* τό, ἡ φωλεὰ τοῦ δοκτάποδος, παρὰ τὸ ἀρχ. *θαλάμη* ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας. Ἦδη παρ' Ὀμήρῳ (Ὀδ. ε, 432) φέρεται: *Πολύποδος θαλάμης ἐξεγκιμένοιο*. *Κανίστρα* ἡ, μέγανον καλάθιον παρὰ τὸ ἀρχ. *κάνιστρον*. *Κατακλύζω* (=πλημμυρίζω, ὡς γ' πρόσ. βρέχει πολὺ), τὸ ἀρχ. *κατακλύζω* ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας ἤδη παρὰ Πινδάρῳ, Ὀλ. 10 (11) 15. *Κεντρίνα* ἡ, εἶδος σφηκός, ἤδη παρ' ἀρχαίοις (Θεόφρ. Περὶ Φυτ. Ἱστορ. 2, 8, 2) ἀπαντᾷ ἡ λ.: *κεντρίνης* εἶδος ἐμπίδος ἢ σφηκός. Σήμερον πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος (διὰ προθετικὸν σ) λέγεται *σκεντρίνα*, ἡ σφήξ. *Κλινάρι* τό, μικρὰ κλίνη. *Κουκκούμι* εἶδος λέβητος, τὸ Ἑλληνιστικὸν *κουκκούμιον*, Βυζ. *κουκκούμιν* (Λατ. *cucuma*). *Κουμάσι* τό, ὀρνιθῶν, τὸ Ἑλληνιστικὸν *κομαῖς*, *κουμάσιον* τὸ τῶν ὀρνίθων οἶκημα (Ἡσύχιος). *Λάγκερο* τό, ἀπόσταγμα ἀπὸ τὰ τσίπουρα τῶν σταφυλῶν, στεμφυλίτης οἴνος, ὁ δευτερίας². Ἦδη παρ' Ἡσυχίῳ φέρεται ἡ γλῶσσα: *λάκυρος* στεμφυλίας οἴνος. Ἐκ τοῦ *λάκυρος* διὰ τὸ παρακείμενον ὑγρὸν ἐλέχθη καὶ *λάκερος* καὶ δι' ἀνάπτυξιν γ, *λάγκερος*³. *Λαμπυρίδα* ἡ, ἡ πυγολαμπίς, ἡ λαμπυρίς παρ' Ἀριστοτέλει (Περὶ Ζ. Μόρ. 1, 3, 3). *Λάρα* ἡ, λάκκος μὲ ὕδωρ, παρὰ τὸ ἀρχ. *λάραξ*. *Λαχτίζω*, πονῶ πολὺ καὶ γογγύζω, παρὰ τὸ ἀρχ. *ὕλακτῶ*. *Ματαλυγγειῶμαι*, προσβάλλομαι διὰ δευτέραν φορὰν ὑπὸ λυγγός. Τὸ ρ. παρὰ τὸ ἀρχ. *λύγξ*. Ὁ Σουτῆδας σημειώνει ἐν λ. *ἀναλλύζουσα* καὶ τὸν τύπ. *λυγκαίνουσα* στενάζουσα: ἔστι δέ τι πάθος γινόμενον τοῖς μετὰ συμπαθείας πολλῆς κλαίουσιν (ρ. *ἀναλύζω*, κλαίω μετὰ λυγμῶν). *Νησσάρι* τό, παπί, ἤδη ἀρχ. *νησσάριον*, ὁμοίως καὶ τὸ ῥνθ' παρὰ τὸ ὀρνίθιον. *Ξέστα* ἡ, λάγηνος, παρὰ τὸ Λατ. *sextarius*. Ἡ λ. ἐκ παπύρων τοῦ Ζ' αἰῶνος: *ἐλαίου ξέστας*. Κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν ὁ ξέστης ἦτο πολὺχρηστος ὡς οἰνοφόρον ἢ ὑδροφόρον ἀγγεῖον⁴. *Πέτομαι*, πετῶ. τὸ ρ. ἤδη παρ' Ὀμήρῳ (Ἰλ. Γ 55, Ε 366 καὶ Ὀδ. γ 484 κ.σ.). Τὸ αὐτὸ σήμερον καὶ ἐν Μάνη, ἐν δὲ τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ (Μπόβα)⁵ ὑπὸ τὸν τύπ. *πέταμα*. *Ριπίζω* διασκορπίζω. ἤδη ἀρχ. *ριπίζω* φυσῶ, ἀερίζω. Ἦδιᾶ ἡ, ἡ φωτιά, ἡ ἐστία. *Σφαλάγγι* τό, ἡ ἀράχνη

1. Τὸ ἐκ Κρήτης ζουγκλός ἀπαντᾷ ἤδη εἰς τὸν Ἑρωτόκριτον Α 1063, Β 882, Γ 958 καθὼς καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ ρ. ζουγλώνω (καθιστῶ τινα ἀνάπηρον) Α 1148, Β 873. Περὶ τῶν λ. τούτων διέλαβεν ὁ Σ. Ξανθοῦδιδης, *Λέξεις Ἑρωτοκρίτου*, Ἀθηνᾶ 26 (1914), 143-146, ὅστις ὑπέθεσε τὴν ἐτυμολογίαν αὐτῶν ἐκ τοῦ ρ. ζουλίζω, ζουλιῶ δι' ἀνάπτυξιν γ πρὸ τοῦ λ.

2. Κοραῖ, Ἄτακτα Δ, 25.

3. Γ. Κατζίδακι, ΜΝΕ 1, 239. 2, 2.

4. *Λετόθι* 1, 393-394. Διὰ πλείονα βλ. Φ. Κουκουλέ, *Θεσσαλονίκης Εὐσταθίου τὰ Λαογραφικά*, Ἀθῆναι 1950 τόμ. 1, σ. 226-227. Τοῦ αὐτοῦ, *Βυζαντινῶν Βίος καὶ Πολιτισμός*, Ἀθῆναι 1952, τόμ. 5, σ. 184-186.

5. G. Rohlf's, *Lexicon Graecanicum Italiae Inferioris*, Tübingen 1964, 398.

(έντομον), σφαλαγγωνιά ή (ιστός άράχνης), είναι τὸ άρχ. φαλάγγιον, εἶδος ἰοβόλου άράχνης. Ἐν Μάνη σήμερα λέγεται (διὰ προθετικὸν σ) σπαλάγγα. Ἦδη οἱ λεξικογράφοι σημειώνουν : Ἠσύχιος : φάλα(γ)ξ· ζῶον παραπλήσιον άράχνη, ὃ δὴ καὶ αὐτὸ ὑφαίνειν δοκεῖ. Φώτιος : Φαλάγγιον· γένος ὕφρων ὡς φησι Νίκανδρος (Θηρ. 8) καὶ ὃ άράχνης δὲ ὄν ἔνιοι φαλάγγιον. Τέρμονας ὃ, τὸ ὀρόσημον. Ἡ λ. άρχ. κυρίως παρὰ ποιηταῖς (Αἰσχ., Ἀποσπ. 191 κ.ά.). Ὁ Ἠσύχιος γράφει : Τέρμονες· τέλη, φραγμοί. ὄρια, τέρματα. Φλέμονας ὃ, ὃ,τι καὶ τὸ άρχ. φλεγμονή. Χύστος ὃ, γυναικεῖον αἰδοῖον, άρχ. κύσθος. Ὁ Εὐστάθιος¹ (468, 32) παρατηρεῖ ἀκύσθος, κατὰ ἰωνισμόν, χύστος εἶπερ ἀπὸ τοῦ κέχνηται γίνεται διὰ τὴν ἐκεῖθεν κατὰ φύσιν χύσιν».

Διὰ τὴν σημασίαν των ἀκόμη ἀναγράφω τὰς λέξεις : ἀναλαμπή ή, ἰσχυρὸς πόνος (ή σημασία ἐλλείπει ἐκ τοῦ οἰκείου λήμματος τοῦ Ἱστορ. Λεξικοῦ), ἀτεκνομάννα ή, ἀτεκνος μήτηρ, ἀνεκύργειυτος ἀνακυρίευτος, ἀτίθασος (καὶ αἱ λ. αὗται ἐλλείπουν ἐκ τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ), γαττεύω ἐρωτοτροπῶ, ἐπιταυτιάριος ὃ, ὃ εἰδικὸς (ὃ ἐπιταυτοῦ), κόρη ή, ή ώραία, λαύρα ή, τὸ ἀνοικτόν, τὸ φλύαρον στόμα, ματανιατίζω νεατίζω, καλλιεργῶ τὸ κτῆμα ἐκ νέου, πύργος, ὃ τοῦχος, σταφυλίτας ὃ, ή πρὸ τοῦ φάρυγγος κατὰ τὸν λαιμόν σταφυλή, στόλος, ώραῖος, σύσκαρος ὁμοιος, προῶμα τό, ὃ χοῖρος, φορτίκι τό, ὃ ὄνος, ψύχρω ή, τὸ συνάχι κ.ά., ὃ ἰδιός μου=ἐγώ, τὸ λέει, τὸ λέγειν, ή ὁμιλία, τὸ οὐδέ, τὸ τίποτε, τὸ οὐδέν, κ.ά.

Διὰ πάντα τὰ ἀνωτέρω ή Ἐπιτροπὴ ἔκρινε τὴν συλλογὴν βραβευτέαν.

6. Ν. Β. Κοσμᾶ, «Λαγκαδιανὸ Λεξιλόγιον», σσ. 49.

Ὁ συλλογεὺς εἶναι δημοδιδάσκαλος καὶ τὸ γλωσσικὸν ὑλικὸν, τὸ ὁποῖον προσφέρει, προέρχεται ἀπὸ τὴν κωμόπολιν Λαγκαδᾶ παρὰ τὴν Θεσσαλονίκην, ὅπου ἐπὶ πολὺ ὑπηρέτησεν.

Ὁ σ. παραθέτει τοπογραφικὸν σχεδιάσμα τῆς περιοχῆς καὶ εἰσχωρικὸν σημείωμα, ἀναφερόμενον εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ πληθυσμοῦ. Συμφώνως πρὸς αὐτὸ τὸ ἥμισυ τῶν κατοίκων εἶναι ἐντόπιοι Μακεδόνες, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ πρόσφυγες ἀπὸ τὴν Ἀνατολ. Θράκην, Μικρὰν Ἀσίαν, Πόντον, Βουλγαρίαν καὶ Ρωσίαν, οἱ ὁποῖοι ἐγκατεστάθησαν ἐκεῖ κατὰ τὸ 1914, 1922, 1939.

Τὸ ἰδιώμα τῆς περιοχῆς εἶναι βόρειον. Ὁ σ. καταγράφει 447 λέξεις, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ περισσότεραι, ἔνεκα τῆς συνθέσεως τοῦ πληθυσμοῦ, εἶναι ξένοι, κυρίως Τουρκικαί. Φαίνεται ὅτι ὃ σ. ἐπρόσεξεν ἰδιαιτέρως τὰς ξένας ταύτας λέξεις καὶ ἐπέμενε περισσότερον εἰς τὴν συλλογὴν αὐτῶν, διὸ καὶ δὲν παρέχει πλήρη εἰκόνα τοῦ ἰδιώματος. Ἐπειδὴ δὲ δὲν καταγράφει γλωσσικὰ στοιχεῖα ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς, ἀναφερόμενα εἰς ποικίλας ἀσχολίας τῶν κατοίκων, ή προσφορά του αὐτῆ δὲν εἶναι ἐπαρκής, οὐδὲ πληροῦ τὸς ὅρους τοῦ διαγωνισμοῦ τῆς Ἐταιρείας.

Μειονεκτεῖ ἐπίσης, διότι δὲν παρέχει διδασκαλικά παραδείγματα εἰς ὅλας τὰς λέξεις, ὥστε νὰ εἶναι καταφανής ή σημασία, ἀλλὰ καὶ ή σημασιολογική ἔκτασις αὐτῶν. Δὲν ἀντελήφθη ὅτι διὰ τῆς καταγραφῆς τῶν σχετικῶν παραδειγμάτων παρέχεται καὶ νέον ὑλικὸν ἐν πολλοῖς ἀξιόλογον.

1. Πβ. Φ. Κοκκαλίη, Εὐσταθίου Θεσσαλονίκης τὰ Γραμματικά, σ. 130.

Ἐπίδοσιν φαίνεται ὅτι ἔχουν εἰς τὸ ἰδίωμα αἱ ὑποκορ. καταλήξεις -ούδα καὶ -ούδι, οἶον : αὐλούδα (μικρὰ αὐλή), ἀξαλούδα (μικρὰ ποσότης ἀνθρακιᾶς), βουτούδα (μικρὰ ἰτέα) π'λλακούδα (μικρὰ κόττα), σφυρ'κούδα (μικρὰ σφυρίκτρα), ψ'χούδα (ψυχὴ) κ.ἄ. — λιχούδ' τὸ (βρέφος), οὐντούδ' (μικρὸν δωμάτιον), πιρ'τούδ' (μικρὰ περόνη), π'λλούδ' (κοττόπουλον), πιδούδ', (μικρὸν παιδίον), σαραντούδ' (μικρὸν πρόσφορον παρασκευαζόμενον τὴν 9ην Μαρτίου πρὸς τιμὴν τῶν ἀγίων 40 μαρτύρων), τσ'καλούδ' (μικρὸν τσιγάλι), χ'λιαρούδ' (μικρὸν κουτάλι) κ.ἄ.

Ἐνεκα, ὡς εἶπομεν, τῆς προελεύσεως τῶν κατοίκων ἐκ διαφόρων περιοχῶν, φυσικὸν εἶναι νὰ ἀπαντοῦν εἰς τὸ ἰδίωμα καὶ λέξεις ξένας, ὡς Τουρκικαὶ αἱ : γιουρκαῖν', ἐφάπλωμα, yordan), κιλίμ' (εἶδος τάπητος, kilim), μινῶς (οἰκοδομή, bina), νταβᾶς (χάλκινον σκεῦος, tava), οὐντᾶς (δωμάτιον, oda), σινί (μικρὸν χάλκινον σκεῦος, ταψί, sipi, μεταγ. ἑλλην. σινίον, κόσκινον), τσατμῶς (ξύλινος τοῖχος, çatma), χράμ' (εἶδος μανδύου, ihram) κ.ἄ. Σλαβικὴν τὴν ἀρχὴν ἔχουν αἱ λ. : βίδρα ἢ (ἐνυδρίς, vidra), γκουσταρίκα ἢ (σαύρα), παρὰ τὸ γουστέρρα, gušteritsa, γκλαβανή (καταπακτή, παρὰ τὸ κλαβανή, glava, κεφαλή). Τσέρρα (ὑφαντὴ πλουμιστὴ κουβέρτα. τὸ Βυζ. τσέρρα, ὃ ἐκ τοῦ Σλαβ. *šergera*, ρουμαν. *sergă*, ἐκ τοῦ Λατ. ἐπιθ. *sericus*, Ἑλλην. σηρικὸς. Κατὰ τὸν Thumb τὸ serga ἐκ τῆς ἑλληνικῆς μετεδόθη καὶ εἰς τὰς Βαλκανικὰς γλώσσας, κατ' ἄλλους πρόκειται τὸ Τουρκ. *serge*). Μπράτ'μους (παράγαμπρος, στενὸς φίλος, Βουλγ. *bratim*). Ἐκ τῆς Ἰταλικῆς ἔχομεν τὰς λ. καρριόλα, (κρεββάτι, *carrigola*), σερβέττα (μεγάλον μεταξωτὸν μανδήλιον, Γαλλ. *serviette*) κ.ἄ.

Παρὰ τὰ ἀνωτέρω καὶ εἰς τὸ ὀλίγον ὑλικὸν ὑπάρχουν ἀρχαιοπινῆ γλωσσικὰ στοιχεῖα ἐνδιαφέροντα. Οὕτω, ἔχομεν τὰς λ. : κούτ'λους ὃ, κυλινδρικὸν ξύλινον δοχεῖον μὲ δύο χειρολαβὰς πρὸς μέτρησιν τῶν προϊόντων, ἐκ τοῦ ἀρχ. κότυλος, κοτύλη, περὶ οὗ βλ. ἀνωτέρω, σ. 96, κουμάσι τό, ὄρνιθόν, βλ. ἀνωτ. σ. 105., ὄρνιθα ἢ, περάτης, μοχλὸς ξύλινος τῆς θύρας ἐκ τῆς μιᾶς παραστάδος εἰς τὴν ἄλλην, πλείονα βλ. ἀνωτ., σ. 101. Πέτ'νους ὃ, κόκορας, τὸ ἀρχ. πετεινός, εἴτε διὰ τύπου μεγεθωντικῶ, εἴτε ἀναλογικῶς πρὸς τὸ συνών. κόκορας. Τέκνο τό, παιδίον, κατόγλιου τό, τὸ κτώφλι, ὅπερ ἐκ τοῦ Βυζ. κατώφλιον καὶ τοῦτο ἐκ τῆς προθ. κατὰ καὶ τοῦ ἀρχ. οὔσ. φλιά, φλιάι, αἱ παραστάδες, περὶ οὗ βλ. ἀνωτ., σ. 100, μάνταλος ὃ, τὸ ἀρχ. μάνδαλος, μισάλα ἢ, τραπεζομάνδηλον, καὶ μισάλι τό, ἢ πετσέττα, ἐκ τοῦ Βυζαντ. μεσάλιον, σκαμνὶ τό, ἐκ τοῦ Βυζαντ. σκαμνίον, ὅπερ ἐκ τοῦ Λατ. *scamnum*. Ντουρβάνα ἢ, ξύλινον κυλινδρικὸν δοχεῖον, ὅπου κτυποῦν τὸ γάλα πρὸς ἐξαγωγήν τοῦ βουτύρου, καὶ ρ. ντουρβανίζου. Ἡ λ. ἐκ τοῦ Βυζαντ. δρουβάνιν, ὅπερ λέγεται ἀκόμη εἰς τὴν Θράκην¹ καὶ τὸν Πόντον², πβ. τὸ Βυζαντ. δρουβανιστὸν ὀξύγαλον (Πρόδρομος IV, 112). Ἡ λ. κατὰ Φ. Κουκουλέν³, ἐκ τοῦ Σλαβ. *drevo* (δένδρον) καὶ *droni* (ξύλα). Σημειώσω ἐπὶ πλέον τὰς λέξεις : ἄζα ἢ, ἀνθρακιά, περὶ ἧς πλείονα βλ. ἀνωτ. σ. 96. Γουνατίτσα ἢ, ἢ Πεντηκοστή, ἢ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος Γονατιστή, διότι οἱ ἐκκλησιαζόμενοι γονατίζουσι τὴν ἡμέραν αὐτὴν κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν ὠρισμένων ἐκκλησιαστικῶν

1. Σ. Ψάλτη, Θρακικά, I, 177.

2. Α. Α. Παπαδοπούλου, Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῆς Ποντικῆς διαλέκτου, ἐν λ.

3. Προδρομικὰ λογογραφικὰ ζητήματα, Λαογραφία 5 (1915), 116.

κειμένων. Παραφτίδα ή, ό κρόταφος, πβ. τὸ ἀρχ. παρωτίς. Πλαστό τό, ό ἄρτος, ἐκ τοῦ πλάθω. Πυκνάδα ή, ή ψιλὴ κρησάρα μετὴν ὁποῖαν κοσκινίζουσι τὰ ἄλευρα, παρὰ τὸ ἀρχ. πυκνός. Σύβρασι ή, καρύκευμα φαγητῶν ἀπὸ ψιλοκομμένα κρόμμουα τὰ ὁποῖα ψήνουν μαζὶ μετὸ κόκκινον πιπέρη εἰς τὸ λάδι. Συδιμένους ό, συνδεδεμένος, ό μεμνηστευμένος, ό ἀλλαχοῦ ἀρμαστός. Τσαλουκόπους ό, γεωργικὸν ἐργαλεῖον διὰ τοῦ ὁποῖου κόπτουν τοὺς θάμνους. Ἡ λ. ἐκ τοῦ Τουρκ. *zali*, θάμνος, ἐσχηματίσθη δὲ κατὰ τὸ συνώνυμον βατοκόπος. Φούσκωμα τό, ή ζύμη, κ.ἄ.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταφαίνεται ὅτι, ἐὰν ό συλλογεὺς ἔδιδε μεγαλυτέραν προσοχὴν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ἰδιωματικὰς λέξεις καὶ ὄχι εἰς τὰς ἐκ ξένων γλωσσῶν προερχομένας καὶ ἐὰν διὰ παραδειγμάτων καθώριζε τὴν σημασιολογικὴν ἔκτασιν τῶν λέξεων, τὸ ὑλικὸν τοῦ θὰ ἦτο ἀσφαλῶς καὶ εἰς ποσότητα καὶ εἰς ποιότητα περισσότερον ἐνδιαφέρον.

Παρὰ ταῦτα ὅμως ή Ἐπιτροπή, ἐκτιμῶσα τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ συλλογέως διὰ τὸν ὑπὸ τῆς Γλωσσικῆς Ἐταιρείας ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν, βραβεύει τὸν συλλογέα καὶ ἐλπίζει ὅτι διὰ μελλοντικῆς συλλογῆς τοῦ θὰ καλύψῃ τὸν κενὸν τῆς παρούσης.

Κατὰ τὴν κρίσιν τῶν ἀνωτέρω χειρογράφων ἐπεξετάθην ἴσως περισσότερον τοῦ δέοντος, ἀλλ' ἠθέλησα νὰ δείξω τὴν ἀξίαν τῶν νεοελληνικῶν διαλεκτικῶν στοιχείων διὰ τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς περισυλλογῆς τοῦ διαλεκτικοῦ ὑλικοῦ, ὅσον ἀκόμη εἶναι καιρός. Ἡ ταχεῖα διάδοσις εἰς τὴν ὑπαιθρον καὶ ή ἐπικράτησις τῆς νεοελληνικῆς κοινῆς γλώσσης θὰ ἐξαφανίσῃ διὰ παντὸς τὰ πολύτιμα ταῦτα λείψανα τοῦ βίου τῆς τρισχιλιετοῦς ἡμῶν γλώσσης, ή ὁποῖα, ὡς παρετήρησεν ό Γ. Χατζιδάκις, εἶναι μία καὶ ή αὐτὴ ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου μέχρι σήμερον.

II ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Α. Καραναστάσης, Α. Κωστάκης, Δικ. Βαγιακάκος (Εἰσηγητῆς)

7. Ἰωάννου Βελεγράκη : «Λεξιλόγιον ἐκ τῆς γεωργικῆς ζωῆς τῆς περιοχῆς Ἀνατολικῆς Μεσαρᾶς καὶ Ἀνατολικῶν Ἀστερουσίων Κρήτης». Τετράδιον μεγάλου σχήματος ἐξ 65 σελίδων καὶ ἐτέρων πέντε, αἱ ὁποῖαι περιέχουν σχέδια ἀρότρου, ἄλλων γεωργικῶν ἐργαλείων καὶ ἐγκαταστάσεως ἄμβικος.

Τὰ χωρία ἐκ τῶν ὁποῖων προέρχεται τὸ προσφερόμενον γλωσσικὸν ὑλικὸν εἶναι : 1) ό Πύργος, 2) ό Χάρακας, 3) τὰ Πρωτόρια, 4) ό Ἀχεντριάς, 5) οἱ Παράνυμφοι καὶ 6) ό Πρινιάς.

Ἐκ τῆς περιοχῆς ταύτης μία μόνον χειρόγραφος συλλογὴ ἀπέκειτο μέχρι τοῦδε εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ, ή ὑπ' ἀριθ. 435, ὑποβληθεῖσα τὸ 1925 ὑπὸ τοῦ Γ. Ἀναγνωστοπούλου.

Ὁ κ. Βελεγράκης, φιλόλογος, καθηγητῆς γυμνασίου, μετέχων διὰ τρίτην ἤδη φορὰν τοῦ διαγωνισμοῦ τῆς Ἐταιρείας, ἔχει τὴν ἀπαιτουμένην πεῖραν διὰ συστηματικὴν ἔρευναν καὶ συγκέντρωσιν ὑλικοῦ χρησίμου διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς. Ὅπως εἰς τὰς δύο προηγηθείσας συλλογὰς του, οὕτω καὶ εἰς τὴν ὑπὸ κρίσιν ἐπιμένει νὰ ἐξαντλήσῃ κατὰ τὸ δυνατόν τὴν ὁρολογίαν τοῦ

τομέως, τὸν ὁποῖον ἐρευνᾷ. Τοῦτο συμβάλλει εἰς τὸ νὰ προκύπτῃ ἐκ τῆς ἐρεύνης ὄχι μόνον ἀφθονον, ἀλλὰ καὶ ἀξιόλογον ὕλικὸν περιέχον σπανίζοντας ὄρους. Ἡ μεθοδικὴ συγκέντρωσις τοῦ ὕλικου φαίνεται καὶ ἐκ τῆς προσπαθείας, τὴν ὁποίαν καταβάλλει ὁ συλλογεύς, διὰ νὰ ἐξαντλήσῃ οἰκογενείας λέξεων ἐξ ἐκάστου τομέως τῆς ἐρεύνης του, ὡς ἐπὶ παραδείγματι τοῦ ρ. σπέρνω τὰ σύνθετα καὶ τὰ παράγωγα: σπέρνω, ἀποσπέρνω, σπορά, σπορικόν, σπορίδι, σπορσοῦδι, σπορικὸς καιρὸς, σποροσάκκι, σποροσακκούλα, σπορομανδήλα κ.ἄ. Τὸν ὅλον τομέα τοῦ γεωργικοῦ βίου χωρίζει εἰς τὰ ἐξῆς κεφάλαια: 1) *Εἶδη ἀγρῶν*, 2) *γεωργικὰ κτήνη*, 3) *περιποιήσεις τῶν ζώων*, 4) *σκεύη καὶ ἐργαλεῖα τῶν γεωργῶν*, 5) *σπορά*, 6) *θερισμός*, 7) *ἀλώνισμα*, 8) *συγκομιδὴ καὶ ἀποθήκευσις καρπῶν, ἀχύρων*, 9) *ὀνομασίαι δημοτριακῶν καὶ ὀσπρίων*, 10) *ἀσθένειαι δημοτριακῶν, ζιζάνια*, 11) *καλλιέργεια ἐλαίας*, 12) *ἀμπελοργία καὶ* 13) *ἀπόσταξις*.

Ἐκαστος ἐκ τῶν προσφερομένων γεωργικῶν ὄρων συνοδεύεται ὑπὸ φράσεων ἐκ τῆς καθημερινῆς ὁμιλίας τοῦ λαοῦ, δι' ὧν καθίστανται σαφεῖς αἱ διάφοροι σημασίαι, τὰς ὁποίας παρουσιάζουν τὰ λήμματα. Ὁ σ. φροντίζει ἐπίσης διὰ τὴν ὕσον ἔνεστι πιστὴν ἀπόδοσιν τῆς φωνητικῆς τῶν ἰδιωματισμῶν. Τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἰδιώματος τῆς ἐρευνωμένης περιοχῆς ταυτίζονται πρὸς ἐκεῖνα τῶν ἰδιωμάτων τῆς Ἀνατολικῆς Κρήτης, παρατηρεῖται δηλ. 1) ἡ οὐράνωσις τῶν κ, γ, χ πρὸ τῶν ἀσθενῶν φωνηέντων *e* καὶ *i*: ἦδωκε, χέρι, ζέρος < γέρος, 2) ἡ διατήρησις τῶν μέσων *b, d, g*, 3) ἡ τροπὴ τοῦ *τ* εἰς *θ* πρὸ τοῦ συνιζανομένου *ι*: ματιὰ > μαθιά, στρωματιὰ > στρωμαθιά, 4) ἡ ἐναλλαγὴ τῶν *θ > δ*: θὰ > δὰ, 5) ἡ πρόσθεσις ἀνά ὡς ἀνὲ ἐν συνθέσει: ἀναχύνω > ἀνεχύνω, ἀνάχυμα > ἀνέχυμα, ἀναδίδω > ἀνεδίδω φρ.: ἀνεδίδου δὰ χωράφια ἀπῆς πέρας ὁ Ἄγουστος, ἀνασπαστῆς > ἀνεσπαστῆς = ὁ κλάδος ἐλαίας, ὁ ἀνασπώμενος ἐκ τοῦ δένδρου διὰ νὰ φυτευθῇ κ.ἄ.

Τὸ λεξιλόγιον περιέχει ἀρχαιοπινῆ τινα στοιχεῖα ἐκ τῶν ὁποίων ἀναφέρω τὰ ἀκόλουθα: *καλουργεῖα*, ἡ = ἡ καλλιέργεια, τὸ ὄργωμα ἀγροῦ, *λίσμα*, τὸ = τὸ ὕλισμα, ὁ προσχωσιγενὴς ἀγρός, *ὄψη*, ἡ = ὁ ὄψιμος, ὁ ἐν ἀγρاناπαύσει ἀγρός, *παραβολή*, ἡ = τὸ φυσικὸν ἢ τεχνητὸν ἐμπάδιον, τὸ παρακλωῦον τὴν πλήρη καλλιέργειαν τοῦ ἀγροῦ, *ὀμβρῶ* = ἐπὶ ἀγροῦ, ἀναδίδω ὑγρασίαν, *νυμματερό*, τὸ καὶ ρ. *νυμματίζω*, ἐκ τοῦ ἀρχ. *νύσσω* κ.ἄ. Περιέχονται ἐπίσης Τουρκικά, Ἀραβικά καὶ Ἰταλικά δάνεια, ἐκ τῶν ὁποίων παραθέτω τὰ ἀκόλουθα: *ὀρτάκης*, ὁ = ὁ συνεταῖρος (τὸ Τουρκ. *ortak*), *μπειλίκικος* ἐπίθ. = ὁ κρατικὸς (τὸ Τουρκ. *beylik*), *βακούφικος* ἐπίθ., ἐπὶ κτημάτων, τὸ ἐκκλησιαστικὸν κτῆμα (τὸ Ἀραβ. *vakif*), *καγιᾶς*, ὁ = ὁ ἄγονος ἀγρός (τὸ Τουρκ. *kaya* = βράχος), *μουζούρι*, τὸ = μέτρον ἐκτάσεως, *χωρητικότητος* (τὸ Βυζαντ. *μουζούριον*, ὃ ἐκ τοῦ Λατιν. *mesura* = μέτρον), *βάγα*, ἡ = τὸ σκαλιστήρι (τὸ Ἰταλ. *vanga*), *ματζαδούρα*, ἡ = ἡ φάτνη (τὸ Ἑνετ. *magnasora*, ὃ ἐκ τοῦ Ἰταλ. *magiatola*) κ.ἄ. Τὰ παρατιθέμενα ὑπὸ τοῦ σ., εἰς τὰς τελευταίας πέντε σελίδας, σχέδια διευκρινίζουν τοὺς ὄρους τοῦ ἀρότρου καὶ ἄλλα γεωργικὰ ἐργαλεῖα καὶ σκεύη. Διὰ πάντα ταῦτα ἡ συλλογὴ κρίνεται ἀξία βραβεύσεως.

8. *Νικολάου Πακτίτη*, Λαογραφία: «Ὁ θαλασσινὸς βίος ἔς τὴ Βορειοδυτικὴν Κέρκυρα». Τετράδιον μεγάλου σχήματος ἐκ 49 δακτυλογραφημένων σελίδων. Περι-

λαμβάνει τὰ ἀκόλουθα κεφάλαια : 1) Τὰ ψάρια, 2) τὰ θαλασσοπούλια, 3) τὰ θαλασσιὰ φυτά, 4) Ἡ παραλία καὶ ὁ βυθός, 5) τὰ σκάφη, 6) οἱ ἄνεμοι, σημάδια καιροῦ, 7) Συμπλήρωμα.

Εἰς τὴν συλλογὴν περιλαμβάνονται καὶ ἑννέα (9) σχέδια παλαιῶν ἱστιοφόρων.

Ὁ τίτλος τῆς συλλογῆς *Λαογραφία* ἐδόθη προφανῶς ὑπὸ τοῦ συλλογέως, ἐπειδὴ οὗτος παράλληλα πρὸς τὴν γλωσσικὴν ὕλην, τὴν ὁποίαν προσφέρει, περιγράφει διαφοροὺς τρόπους ἀλιείας καὶ μαγειρεύματος ψαριῶν, δίδει ἐπίσης ὀλίγα γνωμικά, παροιμίας, παραδόσεις καὶ προγνωστικὰ καιρικῶν μεταβολῶν, ἀλλ' ἡ συλλογὴ εἶναι καθαρῶς γλωσσική, τὰ δὲ κεφάλαια εἰς τὰ ὁποῖα ὁ σ. ἀσχολεῖται μὲ τὰ λαογραφικὰ δεδομένα, προσφέρουν ἐπίσης ἄφθονον καὶ χρήσιμον γλωσσικὴν ὕλην.

Δημοδιδάσκαλος, ὑπηρετῶν εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον τοῦ χωρίου Συναρᾶδες τῆς Δυτικῆς Κερκύρας, ὁ σ. μετέχει διὰ πρώτην φοράν τοῦ διαγωνισμοῦ τῆς Ἑταιρείας.

Νησιώτης, παρακολουθῶν ἐκ τοῦ πλησίον τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον τῶν ἀλιέων τῆς νήσου του, ἠρέυνησε λεπτομερῶς τὸν ναυτικὸν τομέα καὶ κατάρθωσε νὰ προσκομίσῃ ἀξιόλογον γλωσσικὴν ὕλην. Παρὰ τὸ ὀλιγάριθμον τῶν σελίδων τῆς ἡ συλλογῆ περιέχει ἄφθονον ὕλικόν ἐξ ὅλων σχεδὸν τῶν τομέων τῆς ζωῆς τῶν ἀλιέων.

Ἡ λεπτομερὴς περιγραφή τῶν διαφορῶν ἰχθύων καὶ λοιπῶν θαλασσιῶν ζῶων καὶ φυτῶν βοηθεῖ εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἀναγνώρισιν τῶν δημωδῶν ὄρων.

Θὰ ἀνέμενέ τις ἰσχυροτέρην τὴν Ἑνετικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ναυτικῶν καὶ ἀλιευτικῶν ὄρων τῆς Κερκύρας, διὰ τὸν λόγον ὅτι, τόσον αὕτη, ὅσον καὶ αἱ λοιπαὶ νῆσοι τοῦ Ἰονίου, λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῶν θέσεως, τελοῦν συνεχῶς ὑπὸ τὴν Ἰταλικὴν ἐπίδρασιν. Ἐν τούτοις τηρεῖται καὶ ἐνταῦθα ἡ αὐτὴ ἀναλογία, ἡ ὁποία παρατηρεῖται εἰς τοὺς ἀντιστοίχους ὄρους ἐκ τῶν λοιπῶν Ἑλληνικῶν νήσων καὶ παραλίων πόλεων. Τὰ ἰχθυώνυμα εἶναι γνήσια Ἑλληνικὰ ἐκτὸς ἐλαχίστων Ἰταλικῶν δανείων, τὰ ὁποῖα συναντῶμεν καὶ εἰς τὸν ὑπόλοιπον Ἑλληνικὸν χῶρον ὡς εἶναι λ.χ. : 1) ἡ *μπεσκαστρίτσα*, τὸ ἀλλαγ. *πεσκαντρίτσα* (Ἰταλ. *pescatrice*), 2) τὸ *μπαρμπούνι* (Ἰταλ. *barbone* Ἑνετ. *barbon*), 3) ἡ *παπαλίνα* = ἡ μικρὴ σαρδέλλα (Ἑνετ. *paralina*), 4) τὸ *καπόνι* (Ἑνετ. *caron*), 5) ἡ *λάμπαινα* (Ἰταλ. *lampride*, ὁ ἐκ τοῦ Λατιν. *lampristuna*), 6) ἡ *λαμπόρδα* (Ἑνετ. *lampreda*), 7) ὁ *σαμπιέρος* (Ἑνετ. *sampiero*) τὸ ἄλλως *χριστόφαρο* καὶ 8) ὁ *τοῦνος*, ἡ *τουνίνα* (Ἰταλ. *tonno*, ὁ ἐκ τοῦ ἀρχ. Ἑλλην. *θύννος*).

Μερικὰ ἐκ τῶν δημωδῶν ἰχθυωνύμων τῆς συλλογῆς ἀποθησαυρίζονται διὰ πρώτην φοράν, ὡς εἶναι : 1) ὁ *ἀληθινός* = ὄστρακοειδὲς κωνικοῦ σχήματος, 2) ὁ *ἀμοίραστος* = μικρὸς ἰχθύς τοῦ βυθοῦ, χρώματος καστανοῦ (ἀμοίραστος, διότι δὲν μοιράζεται, ἔταν μαγειρευθῆ, λειώνει), 3) τὸ *ἀγόνι* = μικρὸς ἰχθύς ὁμοιάζων πρὸς τὸν γαῦρον, 4) ἡ *κώτσα* = εἶδος μικροσώμου τσιπούρας, 5) ἡ *πίγκα* ἢ *τίγκα* = ἰχθύς συγγενεῦων πρὸς τὴν στείραν, 6) ἡ *γασούλα* = πετρόψαρον χρώματος φαιοῦ, 7) τὸ *τρυπολίθαρο* = μικρὸς, πεπλατυσμένου σχήματος, ἰχθύς μὲ μεγάλα λέπια καὶ 8) ἡ *χαλκομαρίδα* = ἡ ὄρσενική μαρίδα, ἔχουσα τὸ χρῶμα χαλκοῦ.

Τὸ ἰδίωμα ἔχει ὑποχωρήσει ἀρκούντως πρὸ τῆς Νεοελληνικῆς κοινῆς, διατηρεῖ δὲ μόνον ὠρισμένα χαρακτηριστικὰ ὡς εἶναι : ὁ ἀόριστος εἰς -κα, ἀντὶ -σα : ἔπιακα

> ἐπίασα, ἐπιάκαμε > ἐπιάσαμε, ἢ διατήρησις τῶν μέσων *b, d, g*, τὸ ἀρσενικὸν ἄρθρον τῆς αἰτ. πληθ. τοὺς > τσοῦ, τσοῦ κεφάλους > τοὺς κεφάλους, τσοῦ Ὀθωνοὺς > τοὺς Ὀθωνοὺς, τὸ ἀσκώνει-ἀσκώθηκα ἀντὶ τῶν σηκώνω, σηκώθηκα κ.ἄ.

Ἡ συλλογὴ ἐν τῷ συνόλω κρίνεται βραβεύσιμος.

9. Ἀλέξανδρου Ἀδαμίδου, «Γλωσσικὰ τῆς ἐπαρχίας Βοῖου τοῦ νομοῦ Κοζάνης». Τετράδιον μεγάλου σχήματος ἐξ 137 δακτυλογραφημένων σελίδων.

Ὁ συλλογεὺς, διευθυντὴς τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου Λικνιάδων Βοῖου τοῦ νομοῦ Κοζάνης, μετέχει διὰ πρώτην φοράν τοῦ διαγωνισμοῦ τῆς Ἑταιρείας. Φιλοτιμούμενος νὰ δώσῃ μαζί με τὸ γλωσσικὸν ὕλικὸν καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ιδιώματος, προτάσσει τὰς παρατηρήσεις του ἐπὶ τῆς Φωνητικῆς καὶ τῆς Γραμματικῆς αὐτοῦ. Ὅμιλεῖ περὶ ἀποβολῆς ἀτόνων φωνηέντων, κωφώσεως καὶ στενώσεως, περὶ τροπῆς, ἀναπτύξεως καὶ ἀποβολῆς συμφώνων, δίδει τὴν κλίσιν τῶν ἄρθρων, τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ρημάτων, τὸν σχηματισμὸν τῶν παραθετικῶν, ὁμιλεῖ ἐπίσης περὶ τῶν ἀκλίτων καὶ περὶ παραγωγῆς καὶ συνθέσεως. Αἱ παρατηρήσεις αὗται, μολονότι δίδονται κατὰ τρόπον πρακτικόν, καθαρῶς ἐμπειρικόν — κατὰ τὴν στένωσιν λ.χ. τοῦ φθόγγου *e* (ε-αι) εἰς *i* ὅταν αὕτη συμβαίη εἰς τὴν περίπτωσιν *αι > i* : σκέη τομαι > σκέητουμι, ἔρχομαι > ἔρχουμι, Γιώργαινα > Γιώργινα κ.ἄ. ὁ σ. πιστεύει ὅτι ἀποβάλλεται τὸ *a* καὶ μένει τὸ *i* — εἶναι ἐν τούτοις χρήσιμοι, διότι καὶ τὴν μορφήν τοῦ ιδιώματος δίδουν εἰς γενικὰς γραμμάς καὶ πλουτίζουν περαιτέρω τὸ γλωσσάριον διὰ τῶν ιδιωματικῶν τύπων, τοὺς ὁποίους οὗτος χρησιμοποιοῦ ὡς παραδείγματα δι' ἕκαστον γραμματικὸν ἢ φωνητικὸν φαινόμενον. Ἀκολουθεῖ τὸ γλωσσάριον (σελ. 23-73) διατεταγμένον κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν. Ὁ σ., ἀσχολούμενος διὰ πρώτην φοράν μετὰ τὴν συγκέντρωσιν γλωσσικῆς ὕλης, ἐνόμισε πιθανῶς ὅτι θὰ ἀνταπεκρίνετο καλύτερον πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ διαγωνισμοῦ, ἐὰν συνεχέντρωνε τὰ ξένα δάνεια, παραμελῶν οὕτω τὰ ἑλληνικὰ λεξιλογικὰ στοιχεῖα. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον τὸ παρατιθέμενον γλωσσάριον γέμει ξένων στοιχείων, Τουρκικῶν, Σλαβικῶν κ.ἄ., πολλὰ τῶν ὁποίων πιθανῶς δὲν ἀκούονται σήμερον.

Τὸ μειονέκτημα τοῦτο τῆς συλλογῆς ἐξουδετερώνουν εὐτυχῶς τὰ εἰς τὸ δεύτερον μέρος τῆς συλλογῆς παρατιθέμενα παραμῦθια καὶ παροιμίαι. Τὰ κείμενα ταῦτα τοῦ προφορικοῦ λόγου παρουσιάζουν ἑλληνικωτάτην σύνθεσιν καὶ μορφήν. Αἱ τετρακόσιαι περίπου παροιμίαι, διατεταγμέναι κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν, μολονότι τυγχάνουν αἰ περισσότεραι κοιναί, παρουσιάζουν ἐν τούτοις ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ιδιωματικὴν γλωσσικῶς μορφήν αὐτῶν. Ὁ συλλογεὺς ἀπέφυγε νὰ δώσῃ τὴν σημασίαν ἐκάστης ἐκ τούτων, ἐνῶ ἐν συνεχείᾳ παραθέτει ἐτέρας 28 σχετικὰς μετὰ τὸν γαμβρόν, τὴν νύμφην καὶ τὸ συγγενολόγι, τῶν ὁποίων δίδει καὶ τὰς σημασίας καὶ τοὺς λόγους, οἵτινες προεκάλεσαν ταύτας.

Τὸ τελευταῖον μέρος τῆς συλλογῆς καταλαμβάνουν 17 παραμῦθια, τὰ ὁποῖα κατεγράφησαν, ὡς βεβαιοῖ ὁ συλλογεὺς, ὅπως ἀκριβῶς διηγήθησαν αὐτὰ οἱ χωρικοί, ἄνευ ἄλλης τινὸς προσθήκης. Πρωτότυπα τὰ περισσότερα τούτων ὡς πρὸς τὸν μῦθον, μετὰ πλοκὴν λόγου καθαρῶς λαϊκῆν καὶ γλῶσσαν ἀμιγῆ, παρουσιάζουν τὴν πραγματικὴν εἰκόνα τοῦ ιδιώματος καὶ προσδίδουν εἰς τὴν συλλογὴν ἰδιαιτέραν ἀξίαν. Χωρὶς νὰ

ὑποτιμῶμεν τὴν προσφορὰν τῶν ξένων στοιχείων, χρησίμων ἄλλωστε διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς γλώσσης ἡμῶν, πιστεύομεν ὅτι ἡ ὑπὸ κρίσιν συλλογὴ θὰ συνέβαλλεν ἀσυγκρίτως περισσότερον εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ διαγωνισμοῦ, ἐὰν ὁ συλλογεὺς ἐφρόντιζε νὰ συγκεντρώσῃ περισσότερα ἑλληνικὰ λεξιλογικὰ στοιχεῖα καὶ ἐὰν ἔδιδε τὰς ἐρμηνείας τῶν ἰδιωματικῶν λέξεων καὶ τὰς σημασίας τῶν παροιμιῶν καὶ παροιμιωδῶν φράσεων.

Τὸ ἰδίωμα Λικνῶδων Βοῦτου παρουσιάζει τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῶν βορείων ἰδιωμάτων, ἥτοι κώφωσιν τῶν ἀτόνων *ο* καὶ *ε*, ἀποβολὴν τοῦ ἀτόνου *ι* καὶ οὐράνωσιν τῶν παρ' αὐτῷ συμφώνων *κ*, *λ*, *ν*, τροπὴν τοῦ *β* εἰς *φ* πρὸ τοῦ *κ* : κατέβηκε > κατέφ'κιν, εἰσέβηκαν > εἰσέφ'καν > σέφ'καν, τοῦ *μ* εἰς *μβ* πρὸ τοῦ *λ* μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ μεσολαβοῦντος φωνήεντος : χαμηλὰ > χαμβλά, φαμελιά > φαμβ'λιὰ, ἀπλοποίησιν τῶν συμφωνικῶν συμπλεγμάτων, τῶν προερχομένων ἐξ ἀποβολῆς ἀτόνου *ι* : ἐτοιμάστηκαν > τοιμάσ'καν, πετάχτηκε > πετάθ'κι, χτυποῦσαν > χ'ποῦσαν κ.ἄ.

Ἡ συλλογὴ κρίνεται βραβεύσιμος.

10. *Θανάση Παπαθανασοπούλου* : «Γλωσσάρι Αἰτωλικοῦ ἰδιώματος». Χειρόγραφος συλλογὴ γλωσσικοῦ ὕλικου ἐκ δύο τετραδίων μικροῦ σχήματος. Τὸ ἐν ἐκ τούτων ἀριθμεῖ 98 σελίδας καὶ τὸ ἄλλο 102, ἥτοι ἐν συνόλῳ 200 σελίδες.

Ὁ ἀριθμὸς οὔτος τῶν σελίδων θὰ ἦτο κατὰ πολὺ μειωμένος, ἐὰν ὁ συλλογεὺς δὲν ἔγραφε τὸ προσφερόμενον ὕλικόν τόσον ἀραιὰ ὥστε νὰ ὑπάρχουν εὐρύχωρα περιθώρια.

Ὁ *σ.* μετέχει τοῦ διαγωνισμοῦ τῆς Ἑταιρείας δι' ἕκτην κατὰ σειρὰν φορὰν, εἶναι ἐπομένως φυσικὸν νὰ προσφέρῃ τὸ ὑπ' αὐτοῦ συγκεντρούμενον ὕλικόν κατὰ τρόπον χρήσιμον. Συνοδεύει τὰ λήμματα διὰ φράσεων ἐκ τοῦ ἀβιάστου λόγου τοῦ λαοῦ καὶ δίδει σαφῆ τὴν ἐρμηνεῖαν ἐκάστου ἰδιωματικοῦ ὄρου. Προσπαθεῖ ἐπίσης καὶ κατορθῶναι νὰ δώσῃ πιστῶς τὴν φωνητικὴν τοῦ ἰδιώματος. Ὁ τίτλος τῆς συλλογῆς «Γλωσσάρι τοῦ Αἰτωλικοῦ ἰδιώματος» ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα γράφει ὁ συλλογεὺς εἰς τὴν αἵτησίν του πρὸς τὴν Ἑταιρείαν, ἀναφέρων ἐπὶ λέξει : ... νὰ ὑποβάλω δύο τετράδια γλωσσικοῦ ὕλικου ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας μου πατρίδος. Ἡ ἰδιαιτέρα πατρὶς τοῦ συλλογέως εἶναι ἡ Περίστα Αἰτωλίας. Ἀμφιβάλλομεν ἂν ἕκαστον λῆμμα, τὸ ὁποῖον προσκομίζει ὁ *σ.* ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας του πατρίδος, ἀπαντᾷ ὑπὸ τὴν αὐτὴν μορφήν εἰς ὀλόκληρον τὸν Αἰτωλικὸν χῶρον. Θὰ ἦτο συνεπὴς πρὸς τὸν τίτλον ὁ *σ.*, μόνον ἐὰν ἔδιδε δι' ἐκάστην ἰδιωματικὴν λέξιν καὶ τὸν τόπον προελεύσεώς της, ἄλλως τὸ προσφερόμενον ὕλικόν θὰ χαρακτηρισθῆ ὡς ὕλικόν Περιστασ Αἰτωλίας.

Ὁ *σ.* παραθέτει τὰς μετοχὰς ὑπὸ ἴδιον λῆμμα, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε νὰ τάσῃ ταῦτας ὑπὸ τὸ οἰκειὸν ρῆμα. Δίδει π.χ. τὸ *ρ.* ἀβγαταίνου καὶ ὑπὸ ἴδιον λῆμμα τὴν μετοχὴν ἀβγατισμένους -η -ου, τὸ *ρ.* ἀφαλοκόβου καὶ τὴν μετοχὴν ἀφαλουκουμμένουσ -η -ου. Δίδει ἐπίσης τὰ ἐπίθετα ὑπὸ χωριστὸν λῆμμα δι' ἕκαστον γένος ὡς π.χ. ντιλιπερό'ς ὁ, ντιλιπερό'κον τό, ἀβγατιστής ὁ, ἀβγατίστρα ἡ, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε νὰ τάσσωνται ὑπὸ τὸ ἀρσενικόν.

Ὁ *σ.* συγχέει ἐνίοτε τὰ ὁμόηχα λήμματα καὶ τάσσει ταῦτα ὑπὸ τὸ αὐτὸ λῆμμα π.χ. ὑπὸ τὸ κουμάσι τάσσει τόσον τὸ Ἑλληνιστικὸν κομᾶς = ὄρνιθῶν, ὅσον καὶ τὸ

κουμάσι = ὕφασμα (Τουρκ. *komas*) ὑπὸ τὸ καλειά ἐν τῇ φρ. *καλειά σου* (ἀπλολογία τῆς φρ. *κάμε δουλειά σου*, βλ. Γ. Χατζιδάκι, Ἐθνη 20 (1908), 554), τάσσει καὶ τὸ καλλιὰ = φωλεά. Μερικὰ ἐκ τῶν λημμάτων τῆς ὑπὸ κρίσιν συλλογῆς ἔχουν ἤδη δοθῆ ὑπὸ τοῦ σ. εἰς προγενεστέρας συλλογὰς αὐτοῦ.

Τὸ λεξιλόγιον περιέχει Τουρκικὰ δάνεια, τινὰ τῶν ὁποίων παραθέτω ἐνταῦθα : *καπλάνης* = δυναμικὸς ἄνθρωπος (*kaplan* = τίγρις), *σεφέρι* = ταξίδι (*sefer*) *χαράμι* = ἄδικον (*haram*), *νταμάχι* = ἀπληστία (*tamah*), *ντιλτιντέρ'ς* > ντερμπεντέρης = ἀλήτης (*derbeder*) κ.ἄ. Περιέχει ἐπίσης μερικὰ ἀρχαιοπινῆ στοιχεῖα ὡς π.χ. τὸ *κροῦσμα* = τὸ φάντασμα, *ἄμπ'λας ὁ* = ὁ ἔμπολας, ἡ πηγὴ τὸ ἀναβλύζον ὕδωρ, *ἀρχ. ἐμβολή*, *ξάι τὸ* = τὸ Βυζάντ. ἐξάγιον ἢ ἀμοιβὴ τοῦ μυλωνᾶ κ.ἄ.

Ἡ συλλογὴ ἐν τῷ συνόλῳ κρίνεται βραβεύσιμος.

11. *Γεωργίου Τσίλη* : «Γλωσσικοὶ ιδιωματισμοὶ τοῦ χωρίου Πραμάντων Ἰωαννίνων». Τετράδιον μεγάλου σχήματος ἐκ 300 σελίδων.

Ὁ συλλογεὺς, φιλόλογος, καθηγητὴς τοῦ γυμνασίου Φιλιατῶν Θεσπρωτίας, μετέχει διὰ πρώτην φοράν τοῦ διαγωνισμοῦ τῆς Ἑταιρείας. Ἐχων ὑπ' ὄψιν τοῦ τὰς ἐντύπους ὁδηγίας τῆς Ἑταιρείας πρὸς συγκέντρωσιν γλωσσικοῦ ὕλικου, χρησιμοποιοῦ τὰ ἐν αὐταῖς ἀναγραφόμενα σύμβολα πρὸς πιστοτέραν ἀπόδοσιν τῆς φωνητικῆς τοῦ ιδιώματος καὶ ἐπιτυγχάνει τοῦτο ἐν πολλοῖς. Οὗτος δίδει ἐν ἀρχῇ ὀλίγας χρησίμους πληροφορίας, ἀφορώσας εἰς τὴν τοποθεσίαν καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ χωρίου, τὴν σύνθεσιν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τὸ εἶδος τῆς ἀσχολίας του, ὁμιλεῖ περὶ τῆς λαϊκῆς ἐτυμολογίας τοῦ ὀνόματος τοῦ χωρίου *Πράμαντα*, τὸ ὁποῖον προῆλθε — κατὰ τὸν λαὸν — ἐκ τῆς φρ. *πᾶμε 'ς τὰ πράματα* (*πράματα* = αἰγοπρόβατα) = *πᾶμε εἰς τὸν τόπον ὅπου βόσκουν τὰ πράματα*.

Παραθέτει εἴτα μικρὰν ἀφήγησιν εἰς τὸ ἰδίωμα τοῦ χωρίου, ὡς ἤκουσε ταύτην ἐκ τοῦ στόματος Χαριλάου Λιανοῦ, ὄβετοῦς κτηνοτρόφου, δίδων οὕτω μίαν εἰκόνα τῆς μορφῆς τοῦ ιδιώματος.

Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου μία μόνον χειρόγραφος συλλογὴ ἀπόκειται εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ ἐξ ἀποστολῆς τοῦ συντάκτου αὐτοῦ κ. Δ. Κρεκούκια.

Τὴν γλωσσικὴν ὕλην ἀντλεῖ ὁ σ. τῆς ὑπὸ κρίσιν συλλογῆς ἐκ τοῦ καθημερινοῦ, τοῦ οἰκογενειακοῦ, τοῦ γεωργικοῦ καὶ τοῦ ποιμενικοῦ βίου. Τὸ ὕλικόν παρατίθεται ἐκτὸς ἀλφαβητικῆς σειρᾶς καὶ εἶναι ποικίλον καὶ χρήσιμον. Ὅσα ἐκ τῶν λημμάτων ἀναφέρονται εἰς γεωργικὰ ἐργαλεῖα καὶ σκεύη, συνοδεύονται μὲ τὰ σχετικὰ σχέδια.

Ἡ σημασία τῶν ιδιωματικῶν λέξεων δίδεται σαφῶς καὶ ἀκολουθεῖται σχεδὸν πάντοτε ὑπὸ ἀντιστοιχῶν διδασκαλικῶν παραδειγμάτων.

Τὸ ἰδίωμα ἀνήκει εἰς τὰ βόρεια, παρουσιάζει κώφωσιν τῶν ἀτόνων *ο* καὶ *ε* καὶ ἀποβολὴν τῶν ἀτόνων *ου* καὶ *ι* : *καλαβόκ' > καλαμπόκι*, *βρίσκ'ν > βρίσκουν*, *κλεφτ'ς > κλέφτης* *νηστ'κό > νηστικό*. Ἐνίοτε παρατηρεῖται κώφωσις τοῦ τονουμένου *ο* ὀφειλομένη εἰς λόγους ἀναλογίας : *ἐδῶ > ἰδοῦ* κατὰ τὰ αὐτοῦ, *ἄλλοῦ*.

Τὸ γλωσσάριον περιέχει ἀρχαιοπινῆ τινα στοιχεῖα ὡς : *ἀντεικάζου* = *διανοοῦμαι* *ἀρχ. ἀντεικάζω*, *εἶδισμα τὸ* = τὸ ἀντικείμενον, *ποκάρι τό* = τὸ ἀρχ. *ποκάριον*, *πόκος*,

προσθηλάζω άρχ. προσθηλάζω, σύβασμα τὸ = οἱ άρραβῶνες καὶ ρ. συβάζου > συμβιβάζω, λαρώνω = ήσυχάζω, τὸ άρχ. ήλαρόω.

Υπάρχουν επίσης δάνεια ἐκ ξένων ἐπιδράσεων : σουλδοῦκου τὸ = ὁ μάλλινος άνδρικός σάκκος (Ένετ. *sortú*, ὁ ἐκ τοῦ Γαλλ. *surlout*), κότυλου τὸ = ή πλεκτή φούστα (Ίταλ. *colla-cotola*), βουχαρής ὁ = ὁ καπνοδόχος (Τουρκ. *buhar* = καπνός), δριλένιος ἐπίθ. καὶ δρίλι τὸ = τὸ βαμβακερὸν ὕφασμα (Γαλλ. *drille*) κ.ά.

Ίδιορρυθμίαν παρουσιάζει τὸ ἰδίωμα ὡς πρὸς τὸν σχηματισμὸν ἐνίων ρημάτων ὡς λ.χ. τὸ ρ. κατ'κεῦου > κατοικεῦω = κατοικῶ, πιθανῶς ἐκ τοῦ άορ. κατοίκ'σα καὶ ἐκ ψευδοῦς ἀποκαταστάσεως κατοίκεσα, λέμβω = λάμπω, πιθανῶς ἐκ λόγων ἀναλογίας πρὸς τὸ φέγγω, μένω > μίσκου, ἀπομένω > ἀπουμίσκου, ἐκ τοῦ ἀπομεινίσκω.

Πλουσία συλλογή κυρίων ὀνομάτων, άνδρικῶν καὶ γυναικείων, ὑπὸ ἰδιωματικὴν μορφήν, προκύπτει ἐκ τῶν διδασκαλικῶν παραδειγμάτων μὲ τὰ ὁποῖα ὁ σ. συνοδεύει τὰ λήμματα.

Ἐναφέρω μερικὰ χαρακτηριστικά : Λάκ'ς ὁ < ὁ Βασιλάκης, Βάγους ὁ < ὁ Βαγγέλης, Μούλιας ὁ < ὁ Θωμούλιας, Πάντους ὁ < ὁ Παντελής, Λόπ'ή < ή Καλλιόπη, Πόπ'ή < ή Πηνελόπη, Φτύχου ή < ή Εὐτυχία κ.ά.

Πολὺ ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης τὰ παρωνύμια, τὰ ὁποῖα παραθέτει ὁ σ. εἰς τὸ τέλος τῆς συλλογῆς, ἐξ ὧν σημειῶνω τινὰ ἐνταῦθα ὡς δείγματα τῆς παρατηρητικότητος τοῦ λαοῦ : Πεντάρας ὁ, διότι ἤτο φιλάργυρος, Καλαμίδας ὁ, διότι εἶχε πολὺ λεπτάς κνήμας, Καβαλλουπαῖδους ὁ, διότι ἤτο εὖσωμος καὶ ὠραῖος, Λειτουργιάς ὁ, διότι εἶχε πεπλατυσμένον πρόσωπον ὁμοιάζον πρὸς λειτουργιάν = πρόσφορον, Κουλουφουτιάς ὁ, διότι συνέλεγε πυγολαμπίδας, Καρφάκας ὁ, διότι ἐκάρφωνε τὰ πέταλα εἰς τοὺς ἡμιόνους καὶ τοὺς ἵππους κ.ά.

Ἡ συλλογή κρίνεται διὰ ταῦτα βραβεύσιμος.

II ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Δικ. Βαγιακάκος, Α. Κωστάκης, Α. Καραναστάσης (Εἰσηγητής)

Κατόπιν προτάσεως τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ μετ' ἀπόφασιν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἀπενεμήθησαν εἰς τὰς ἀνωτέρω κριθείσας συλλογὰς :

Α'. Βραβεῖον 5.000 δραχμῶν μετ' ἐπαίνου εἰς τὸν κ. Π. Ε. Σεγδίτσαν.

Β'. Βραβεῖον 3.500 δραχμῶν εἰς τὸν κ. Κ. Μηνᾶν.

Γ'. Βραβεῖον 3.000 δραχμῶν εἰς τὸν κ. Τ. Παπαποστόλου.

Δ'. Βραβεῖον 2.500 δραχμῶν εἰς τοὺς κ.κ. Δ. Εὐστρατίου, Ἄρ. Κατέχην, Ἄλέξ. Ἀδαμίδην, Ἰω. Βελεγράκην καὶ Γεώργ. Τσίλην.

Ε'. Βραβεῖον 2.000 δραχμῶν εἰς τὸν κ. Α. Παπαθανασόπουλον καὶ κ. Ν. Πακτίτην.

ΣΤ'. Ἄμοιβή 500 δραχμῶν εἰς τὸν κ. Ν. Κοσμᾶν.